

#vandringsledsforum

Varmt välkomna på Vandringsledsforum!

Vandringsledsforum 2026
Halmstad 5 - 7 maj

**HALM
STAD** ▶

Vilka är
vi som är
här idag?

Tre ord om läget!

Upplägg

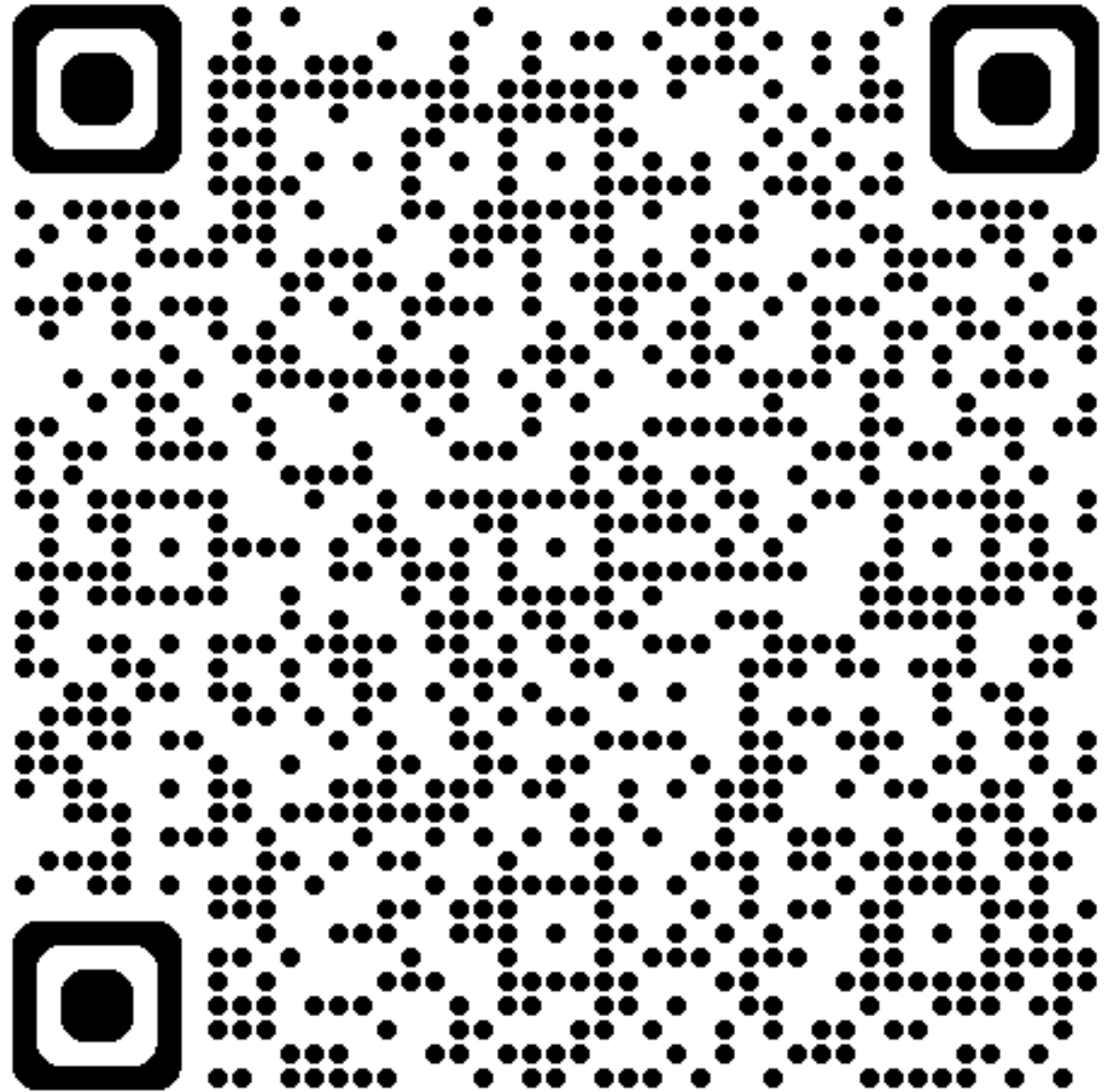
6 maj

- 09.30 – 11.15 Program konferenssal
- 11.15 – 12.00 Presentationer på Solgården (i fyra grupper)
- 12.00 – 13.15 Lunch
- 13.15 – 17.00 Program konferenssal + parallella pass i grupprum
- 17.00 – 19.00 Leif's öppet för AW
- 19.00 – Middag i restaurangen

7 maj

- 07.00 – 07.45 Tabatainspirerad träning med Tove! (akrobaten)
- 08.30 – 10.20 Program konferenssal
- 10.20 – 11.45 Parallella pass
- 12.00 – Avslutande lunch

Program

Utgångspunkt

Vandringsledsforum utgår från Nationellt ramverk för vandringsleder och Nationell samverkansmodell för vandringsutveckling med syfte att inspirera till att implementera ramverkets kvalitetskriterier och att stärka genomförandet av vår nationella handlingsplan för vandringsutveckling.

FOTO: NAMN NAMNSSON

Nationellt ramverk för vandningsleder

NATIONELLT RAMVERK FÖR
VANDRINGS
LEDER

Ramverkets fem kriterieområden:

- Organisering
- Fysisk led
- Upplevelse
- Service
- Kommunikation

FOTO: HVIND LUND, VÄRMLAND

Nationell samverkansmodell för vandringsutveckling

Naturvårdsverket

Tillhandahåller ramverket på webben.
Sammankallar och leder samordningsgruppen.
Sammankallar och leder utvecklingsgruppen.

Samordningsgruppen

Planerar arbetet i Utvecklingsgruppen
samt beslutar om och verkar för
genomförandet av nationell
handlingsplan.

Regionala nätverket för besöksnäring och turism

Driver frågan om system för urval av leder för marknadsföring av
Sverige som vandringsdestination. Pådrivande av implementering
av ramverket regionalt inom besöksnäringens utveckling.

Arbetsgrupper

Utvecklingsgruppen

Verkar gemensamt för att implementera ramverket i sin
helhet. Identifierar behov och utvecklingsfrågor till en
gemensam handlingsplan nationellt samt förmedlar
information åt båda håll i modellen.

Vandringsledsforum

Inspiration och erfarenhetsutbyte
för hela vandringsleds-Sverige
utifrån Nationellt ramverk för
vandringsleder.

Regional ledsamordning

Implementerar och tillämpar Nationellt ramverk för vandringsleder
regionalt och lokalt i sina respektive områden samt ger input till
Utvecklingsgruppen för utveckling av ramverket.

Ledsamverkan – Ledansvariga – Ledförvaltare – Ledpartners

KVALITETSKRITERIER

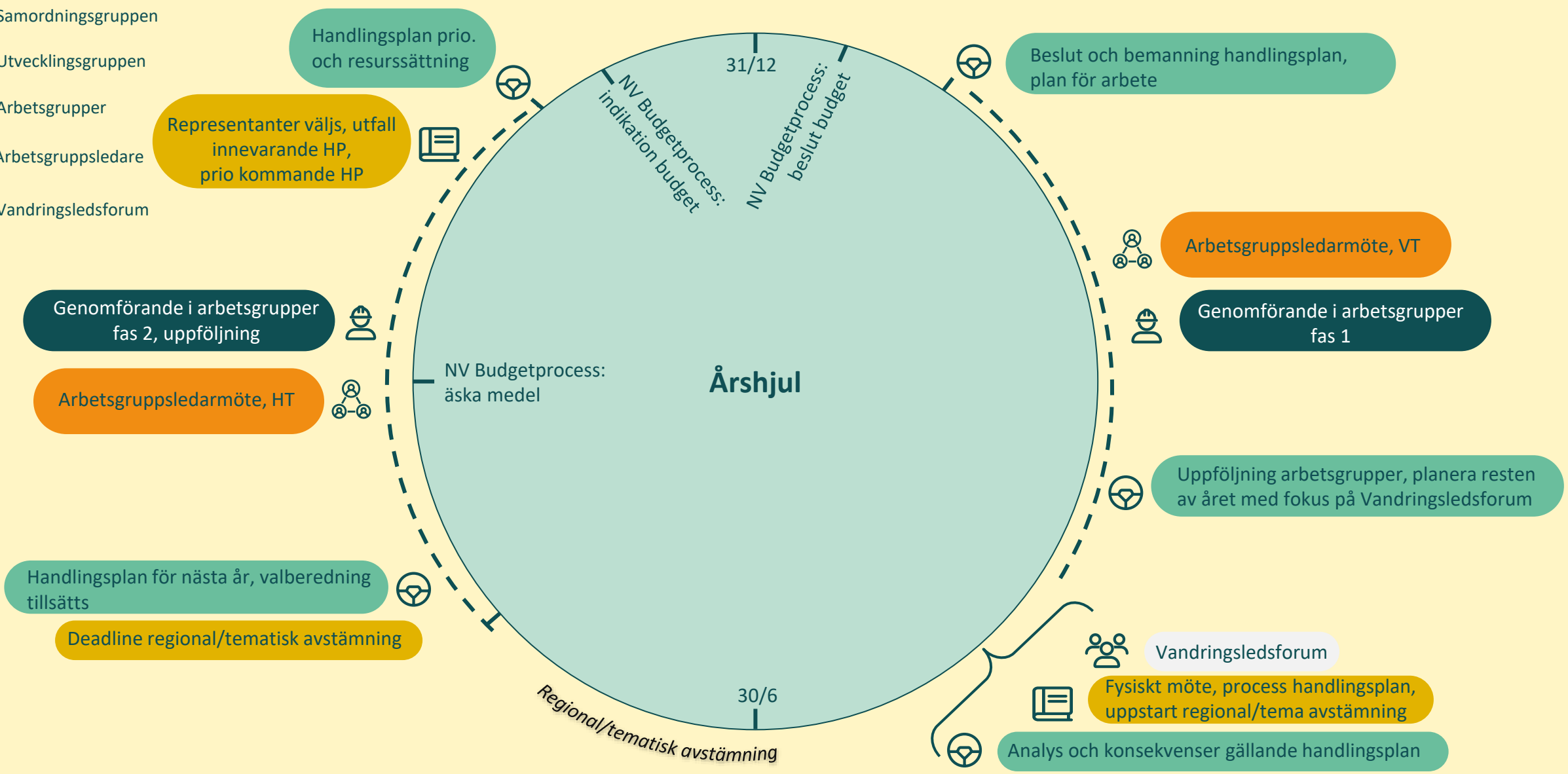
VERKTYGSLÅDA

RAMVERK

Årshjul inom Nationell samverkansmodell för vandringsutveckling

- Samordningsgruppen
- Utvecklingsgruppen
- Arbetsgrupper
- Arbetsgruppsledare
- Vandringsledsforum

Aktiviteter i handlingsplan 2026

- Ramverket och samverkansmodellen- spridning och användning (Lisa Diehl, Mikael Proos, Naturvårdsverket)
- Utreda användandet och eventuellt tillgängliggörande av processverktyg för uppföljning av ramverket (Mikael Proos, Naturvårdsverket)
- Utreda möjligheter för en gemensam digital kommunikationsfunktion på ramverkets SharePoint (Mikael Proos, Naturvårdsverket)
- Standard för att mäta besökare på led* (Johan Karlström, Region Örebro)
- Utvecklade kriterier för ledmarkering i tätort* (Kristin Ekblom, Lst Stockholm)
- Vidareutveckling av verktyget Svårighetsgradering* (Victoria Bystedt, Lst Norrbotten)
- Utreda samverkansmöjligheter med markägarintressenter och nyttjanderättsinnehavare (Andreas Norum, Visit Värmland)
- Nyckeltal för att anlägga och underhålla vandringsled* (Sofie Norrby, Region Skåne)
- Utreda förutsättningar för nationell kvalitetssäkring av vandringsleder* (Andreas Norum, Visit Värmland)
- Digital tillgänglighet vandringsleder* (Linus Kron, Väst kuststiftelsen)

Varmt välkomna!

Vandringsledsforum 6/5

Varför satsar vi i Halland på leder?

Helene Andersson (C)
Vice ordf. Regionstyrelsen
Ordf. Regionstyrelsens Tillväxtutskott

Bakgrund

- 2013** Regional samling kring besöksnäringens framtid
- 2015** Kattegattleden invigs, utses till Europas bästa cykelled 2018
- 2018** Förstudie av vandringsled längs hela Hallandskusten
- 2020** Pandemin får friluftslivet att explodera
- 2022** Regional ledorganisation skapas
Hallands Naturvärdar introduceras
- 2023** Samarbetsavtal för Hallandsleden på plats
Stor infrastruktursatsning på Hallandsleden och MTB påbörjas
- 2026** Planering av Insatser för förbättrad folkhälsa
- 2027** Samtliga leder är på plats!

Varför satsar vi?

- Besöksnäringens utveckling – ökad hållbar turism
- Ökat friluftsliv – förbättrad folkhälsa
- Ökad attraktivitet – Halland Bästa livsplatsen

Upprustning och utveckling av Hallandsleden

Vandringsledsforum 6 april

Vision

Bästa livsplatsen där välskötta vandrings- och cykelleder ger invånarna möjligheter till ett rikt friluftsliv och god folkhälsa.

En attraktiv destination för cykel- och vandringsuppleveler med visionen "Europas bästa kustnära cykel- och vandringsdestination 2030"

Trender/Bakgrund

- Utländska besökares viktigaste preferens för att uppleva Sverige är naturen
- Naturturismen ökar kraftigt, speciellt cykling och vandring
- Intresset för friluftsliv ökar - trygghet, tillgänglighet och tillrättalagdhet viktigt
- Många har bristande kunskap om natur och allemansrätt

Trender/Bakgrund

- Generell stark ökning för Halland som attraktiv destination
- Osäker omvärld – semester i ”närområdet”
- Osäker ekonomi – Hemester
- Klimat – Coolcation
- Klimat – Längre säsong
- Fehrman Bält, Kastrup

Alltså.....

- Allt fler vill cykla och vandra
- Fler internationella gäster
- Längre säsong för invånare och besökare
- Trenden är ihållande

Detta leder till ökat behov och förväntan på kvalitetssäkrad skötsel och service

Region Hallands ledorganisation

I nära samarbete med de halländska kommunerna och Länsstyrelsen utveckla ett ledbaserat friluftsliv och en attraktiv cykel- och vandringsdestination genom:

Ledförvaltning – Genom samarbetsavtal och ledhuvudmannaskap samordna, kvalitetssäkra och utveckla arbetet med Kattegattleden och Hallandsleden

Ledutveckling – Kartlägga och utveckla nya möjligheter till leder som ex. MTB-leder på Region Hallands marker och gravelleder i Hallands inland.

Utvecklingsstöd – Bistå kommuner och organisationer i arbetet kring utveckling av lokala, regionala och nationella leder som exempelvis Hylteleden och Ätradalsleden

Samverkan/Nätverk – delta i arbetet på nationell nivå, samverkan med angränsande regioner och dess ledssystem

Finansiering – Bevaka utlysningar och ansöka om EU-medel för regional ledutveckling hos ex. Naturvårdsverket, Tillväxtverket och Jordbruksverket.

Företagsutveckling/Marknadsföring – Tillsammans med Visit Halland genomföra utvecklingsinsatser och marknadsföring inom cykel och vandring.

3 tjänster – Tove Johansson, Åse Ahlstrand och Jonas Olsson

Våra kvalitetssäkrade leder

Cykelleder

Nationella cykelleder: **Kattegattleden, Ätradalsleden**

Regionala cykelleder: **Hylteleden**

Lokala cykelleder: **Tylösandsleden, Laxaleden, Fyrleden,**

Ätrabaneleden och Pyttebaneleden

Vandringsleder

Hallandsleden Inland – 500 km

Hallandsleden Kust – 300 km

MTB

MTB-leder utvecklas i **Mästocka, Plönninge och Lia** på Region Hallands skogsmarker

Förstudier

Cykelspåret blir "Kattegattleden inland"?

Utveckling av gravelleder i Hallands inland?

Halland – Bästa livsplatsen

Arbetsprocess

- 2017 Samverkan kring Hallandsleden börjar med Länsstyrelsen
- 2018 Förstudie av Kustnära vandringsled
- 2020 Avsiktsförklaring undertecknas
- 2021 Kommunala markägarsamtal påbörjas, finansierat av Region Halland
- 2021 Region Halland beslutar om investeringsbudget på 4 miljoner för bekostande av kustled
- 2022 Regional ledorganisation skapas
3 miljoner erhålls i EU-medel för upprustning av befintlig Hallandsled och ny kustled enligt nationellt ramverk
- 2023 Alla kommuner påbörjar upprustning av den befintliga Hallandsleden, ex ny skyltning, spänger, rast- och grillplatser, vindskydd etc.
- 2023 RH, de halländska kommunerna och LS undertecknar samarbetsavtal för Hallandsleden med RH som ledhuvud-man. Kustleden integreras i Hallandsleden
- 2024 Halmstad, Laholm och Kungsbacka påbörjar arbetet med att anlägga "Hallandsleden kust". Upprustningsarbetet av befintlig "Hallandsleden Inland" slutförs
- 2025 50 mil inlandsled upprustad. 15 mil kustled Laholm, Halmstad, Kungsbacka färdigställt. Varberg och Falkenberg påbörjas
- 2027 Leden invigs med förbindelse in till centrala Göteborg

Hallandsleden inland

- Invigdes i början av 1980-talet
- Upprustad och förbättrad tillgänglighet 2023-2025 enligt nationellt ramverk
- Helhetsgrepp och nytt koncept för leden
- Omdragning in i tätorter – service och landsbygdsutveckling
- Vandringsnoder
- Etappmål/start synkas med kollektivtrafik
- Lägerplatsernas nya roll - högt användande av Hallands egna invånare, främst familjer (enkät)
- Starkt varierande besöksantal utmed leden
-

Attraktivitetsfaktorer cykel- och vandringsleder

Vacker/exotisk natur

Starkt varumärke/en historia

God turistisk infrastruktur - caféer, restauranger, hotell/boende av olika standard, värdskap

Besöksmål längs med vägen - stadskärnor, kultur- och matupplevelser, reservat, stränder

Tillgänglighet, goda kommunikationer

Kollektivtrafik tar dig tillbaka till utgångspunkt eller mot nya etapper, bagagetransport

”Naturliga” etapper/etapplängd

10-20 km/40-60 km i lätt natur - tillgänglig för många

Välskött led

Drift & skötsel, Lättillgänglig information, väl utmärkta leder, kartor

Hallandsleden Kust

- Arbetet pågått sedan 2018
- Klar 2027
- Vacker natur, lättillgänglig
- "Urban" led som går genom städer
- Väl utbyggd infrastruktur för service och besöksnäring
- Många upplevelser, besöksmål
- Hög tillgänglighet med kollektivtrafik
- Inga vindskydd, hänvisning till campingar för att undvika konflikter med lokalbefolkning/markägare

Kustens kulturarv och kulturmiljöer –

Det synliga och dolda kulturarvet – en resurs och
upplevelse för fler, del 1

Kustens kulturarv och kulturmiljöer

Kunskapsunderlag, del 2

En vandring i Hallands kustkulturarv

Kartläggning av Länsstyrelsen
Exponering längs leden

Hallands Naturvårdar

- 6 st/kommun
- Hålla rent längs Hallandsleden
- Städa kusten
- Bekämpa invasiva arter
- Andra naturvårdande insatser

Lärdomar och effekter

- "Ankra" i trender och omvärld
- Kattegattleden banat väg väg för satsning
- Politisk förankring - samarbetsavtal förstärker samverkan
- Stötta kommunerna med resurser
- Projektet styrt upp interna processer i kommun och region
- 95% av markägare mkt positiva men rört upp "mycket damm" leden får "klä skott" för andra processer som uteblivna bygglov, nedskräpning, omdragningar
- Lederna blir en katalysator inom en mängd områden (laganda, markägare, soc.hållbarhet)
- Många reservat ingår nu i en sammanhållen infrastruktur

Fortsatta viktiga processer

- Säkerställa riktade budgetar för drift & skötsel och "Hallandsmodell" för service längs våra leder
- Digitalisering in i framtiden
- Synergier med kollektivtrafiken
- Satsning på ledbaserad folkhälsa
- Inkludera Naturturism- och Skogsbruksgymnasium
- Utveckla Naturvårdar ytterligare

Kontaktpersoner

Ledorganisaton Region Halland

Åse Ahlstrand, Ledsamordnare – ase.ahlstrand@regionhalland.se

Jonas Olsson, Ledsamordnare – jonas.olsson@regionhalland.se

Tove Johansson, kommunikatör – tove.johansson@regionhalland.se

Länsstyrelsen i Hallands län

Conradin Weindl, Friluftslivsstrateg – conradin.weindl@lansstyrelsen.se

Friluftslivs- och vandningsledsarbete på Naturvårdsverket

Vandningsledsforum 5-7 maj 2026, Halmstad

Mikael Proos och Lisa Diehl
Friluftslivsenheten

Regeringsuppdrag – Vandringsleder och fjälleder

Vandringsleder och fjälleder

Naturvårdsverket ska utveckla arbetet med landets vandringsleder och fjälleder. I uppdraget ingår att när staten är huvudman, knyta ihop vandringsleder, utveckla vandringsleder i skyddade områden och i skyddade fjällnära skogar, fortsätta upprustningen av det statliga ledsystemet i fjällen samt, i den mån det är möjligt, förlänga Kungsleden genom fjällregionen. Utöver det ska Naturvårdsverket utveckla samordningen om vandringsleder i landet tillsammans med andra huvudmän. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet) senast den 28 februari 2028.

Bidrag för organisering av vandringsleder

Syfte att stärka regional och/eller tematisk organisering och samordning av vandringsleder där staten inte är huvudman.

2022 – 13,2 mnkr

2023 – 19,4 mnkr

2024 – 19,2 mnkr

2025 – 12 mnkr (medfinansieringsgrad 30 procent)

2026 – 8,3 mnkr (medfinansieringsgrad 50 procent)

2027 – medfinansieringsgrad 70 procent

- ❖ De s.k. statliga lederna i fjällen sträcker sig längs efter hela fjällområdet. Naturvårdsverket är huvudman och Länsstyrelserna ansvarar för löpande underhåll.
- ❖ Omfattar ca 550 mil och omfattar ledmarkeringar, broar, rastskydd, spång mm
- ❖ I en pågående upprustningsfas (2015-..) har över 100 mkr lagts på upprustning utöver ett löpande underhåll med en budget på ca 36 mkr.
- ❖ Varje sommar används olika avsnitt av lederna av minst 200,000 personer

Allmänt

Särskilda uppdrag från regeringen (NV RB 2025)

- Utveckla en plan för klimatanpassning, budget 5 mkr
- Ökad ambition för vandringsleder i Jämtland och övriga fjällän, budget 25 mkr.

Statliga vandringsleder i fjällen

Regeringsuppdrag – Ökad ambition för vandringsleder i Jämtland och övriga fjällän

Ökad ambition för vandringsleder i Jämtland och övriga fjällän
Naturvårdsverket ska tillsammans med Länsstyrelserna i Jämtlands, Dalarnas, Västerbottens och Norrbottens län arbeta för en utveckling gällande vandringslederna i fjällen. Arbetet ska bl.a. innebära en **ökad ambition kring skötsel, besöksförvaltning och säkerhetsanordningar** i syfte att skapa god tillgänglighet och ett aktivt friluftsliv, även för de mindre vana besökarna, och därigenom kostnadseffektivt bidra till en hållbar regional utveckling och de folkhälsopolitiska målen. Naturvårdsverket ska i arbetet inhämta synpunkter från friluftorganisationerna. En första redovisning av hur myndigheterna avser att lägga upp arbetet inom uppdraget ska lämnas till Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet) senast den 31 mars 2025.

Upprustning av vandringsleder

Regeringen aviserade i budgetprop. för 2026 en satsning på upprustning av vandringsleder. 50 mnkr per år, 2026-2028

- 40 mnkr till upprustning av vandringsleder i skyddade områden.
- 10 mnkr till upprustning av vandringsleder där staten inte är huvudman. LONA-vandringsleder med sista ansökan 15 april.
 - Totalt sökt om 12 mnkr för 2026

Besöksförvaltning

- Ny vägledningswebb –
Besöksförvaltning i hela landskapet
- Målklassning av skyddade områden

VÄGLEDNING

Besöksförvaltning i hela landskapet

Målklassning av skyddade områden

- [Klassa skyddade områden i målklasser.](#)
- Grundprincipen är att:
 - Alla skyddade områden statliga och kommunala (NR, NP och kulturresevat) delas in i målklasser.
- Det finns tre målklasser A, B och C. Målklasserna utgår från en gradient från högre till lägre grad av 'service' utifrån:
 - fysisk tillgänglighet och tillrättaläggning
 - friluftsfunktioner så som anläggningar, byggnader eller andra stödjande funktioner
 - tillgänglighet i form av naturvägledning, information och kommunikation både på webb och i området

Utvecklingen mot målen 2023

Det övergripande målet för friluftslivspolitikerna är att stödja människors möjligheter att vistas ute i naturen och utöva friluftsliv där allemansrätten är en grund

- 1: Tillgänglig natur för alla
- 2: Starkt engagemang och samverkan
- 3: Allemansrätten
- 4: Tillgång till natur för friluftsliv
- 5: Attraktiv tätortsnära natur
- 6: Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling* (följs ej upp)
- 7: Skyddade områden som resurs för friluftslivet
- 8: Ett rikt friluftsliv i skolan
- 9: Friluftsliv för god folkhälsa
- 10: God kunskap om friluftslivet

Uppföljning av målen för friluftsliv 2025

Under uppföljningsperioden har viktiga steg tagits.

- Skyddade områden har ökat i antal.
- **Samverkan mellan aktörer har förstärkts.**
- Friluftslivets betydelse för folkhälsa och psykisk hälsa har uppmärksammats.
- Svenskt Friluftsliv har genom strategiarbete och riktade satsningar nått nya målgrupper.
- Kommuner och länsstyrelser har utvecklat planering och samordning.

Samtidigt ser vi att minskade anslag påverkar förvaltning och tillgänglighet negativt.

- Undervisning i friluftsliv varierar mellan skolor
- Behovet av samordnad statistik och forskning är fortsatt stort.
- Uppföljningen visar att olika aktörer i samhället har genomfört många insatser för friluftslivet som har gett resultat, men att det kvarstår flera utmaningar.

Uppföljningen visar att vi är på rätt väg, men också att arbetet måste intensifieras för att nå målen.

Uppföljning av målen för friluftsliv 2027

Under 2022 fick Naturvårdsverket en förändrad instruktion för uppföljningen av friluftslivsmålen. Naturvårdsverkets ska enligt instruktionen:

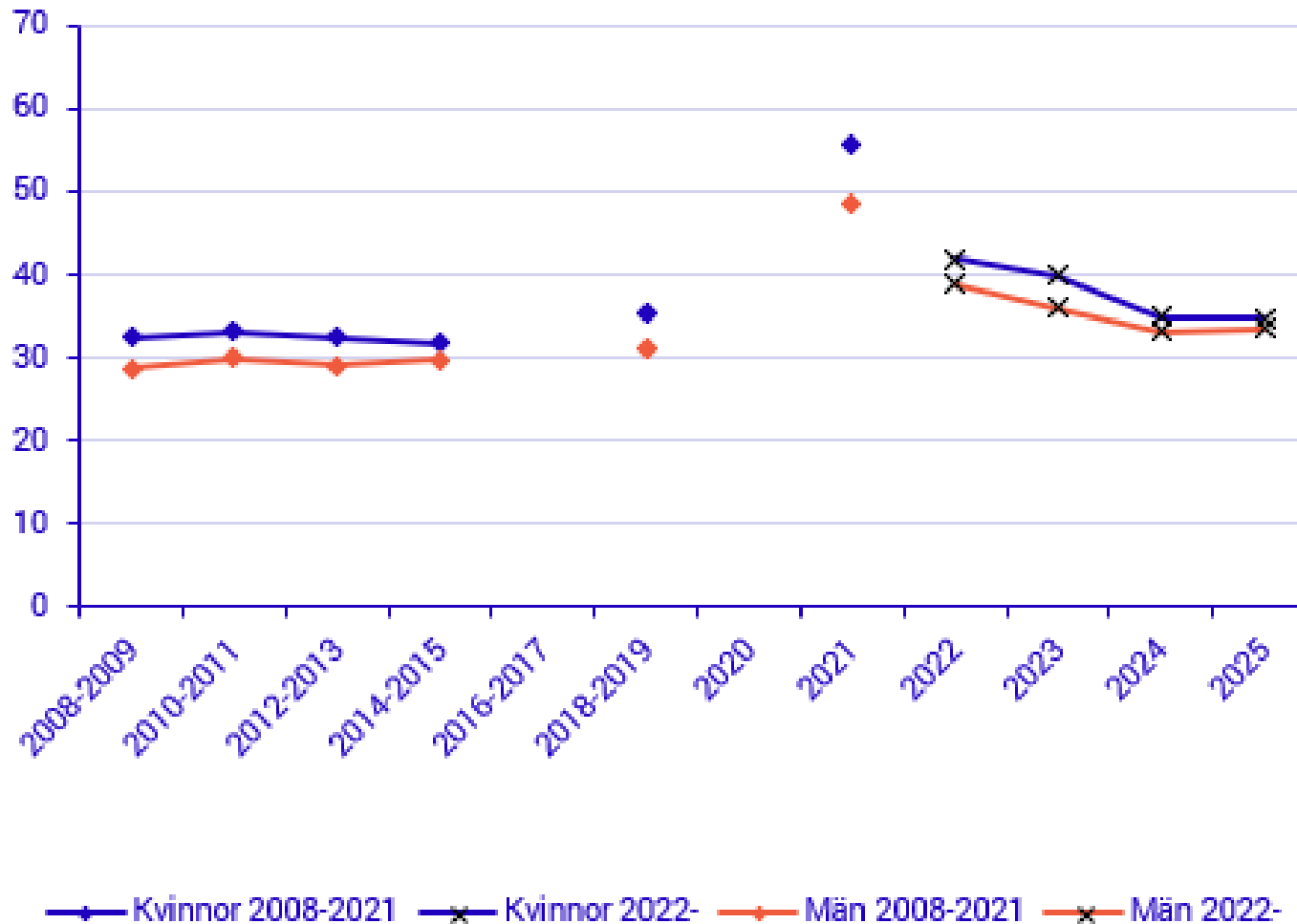
”... vartannat år redovisa en samlad uppföljning av de friluftslivsmål som regeringen fastställt och vart fjärde år lämna förslag i syfte att målen ska nås, ...”

Minskat friluftsutövande 2023–2024, därefter stabilt 2025

Varit ute i skog och mark på fritiden minst en gång i veckan under de senaste 12 månaderna. ULF 2008–2025
Personer 16 år och äldre efter kön. Procent.

Procent

A person is lying in a yellow hammock strung between two trees in a forest. A white tarp is pitched over the hammock. In the background, a lake is visible through the trees. The scene is bright and sunny.

DET ÄR LÄTT
ATT GÖRA
allmansrätt

I vår webbshop

DET ÄR LÄTT ATT GÖRA **allemansrätt**

THE RIGHT OF PUBLIC ACCESS

Enjoy the outdoors - but know the rules!

The right to explore Sweden's nature comes with shared responsibility. We practice the right of public access by respecting wildlife, nature, landowners, and others enjoying the outdoors.

- Fire with caution**
You may light a fire if conditions are safe. Use a camping stove, or a fixed barbecue area. Choose a flat, non-flammable surface like gravel or sand. Keep it small and away from large rocks or cliffs. Always supervise the fire.
- Leave only footprints**
Everything you bring into nature should come back out with you. Bring a bag to gather waste and leftovers. Either find a garbage can, or take it home with you.
- When nature calls**
If no toilets or latrines are available, move away from trails, buildings, and water sources. For feces, dig a hole and cover it with soil or rocks. Toilet paper should be buried or packed out in your waste bag.
- Check out protected areas**
Nature reserves and national parks offer plenty to see. To protect nature, they may have special rules regarding things like lighting fires, camping, and dogs. Check what applies before heading out.
- Roam freely (almost everywhere!)**
Walk over mountains, on trails, and wander through the forest. The right of public access applies almost everywhere. However, pass houses at a distance and take a detour around areas with growing crops and newly planted forests.
- Sleep without disturbing**
Choose your campsite carefully and enjoy a night under the stars. Set up your tent on sturdy ground, keep a distance from houses, and stay only a night or two in the same spot.

The right of public access doesn't cover motor vehicles.

NATUR VÅRDS VERKET

For more ways to follow the right of public access, check out: allemansratten.se

rätt!

att vi
att vi
vi visar
niskor.

Följ
nödens lag

den här faktiskt en lag.
är du gör nummer två.
så långt ifrån vattendrag
stigar där folk går. Gräv
slat en grop först. Täck
dan över med jord eller
en stor sten.

Sov med gott
samvete

lj tältplats med omsorg
h upplev en natt under
rnhimlen. Så upp tätt
tålig mark, håll avstånd
i hus och stanna bara
ågot enstaka dygn på
samma plats.

...zzz

sätt att göra allemansrätt,
mer på allemansratten.se

Ny vägledning och aktuellt om allemansrätten

STÖD OCH INFORMATION

Allemansrätten för
markägare

Allemansrätten
& markägaren

– sändningen startar strax

Friluftsliv

LÄGESRAPPORT

Tack!

lisa.diehl@naturvardsverket.se
mikael.proos@naturvardsverket.se

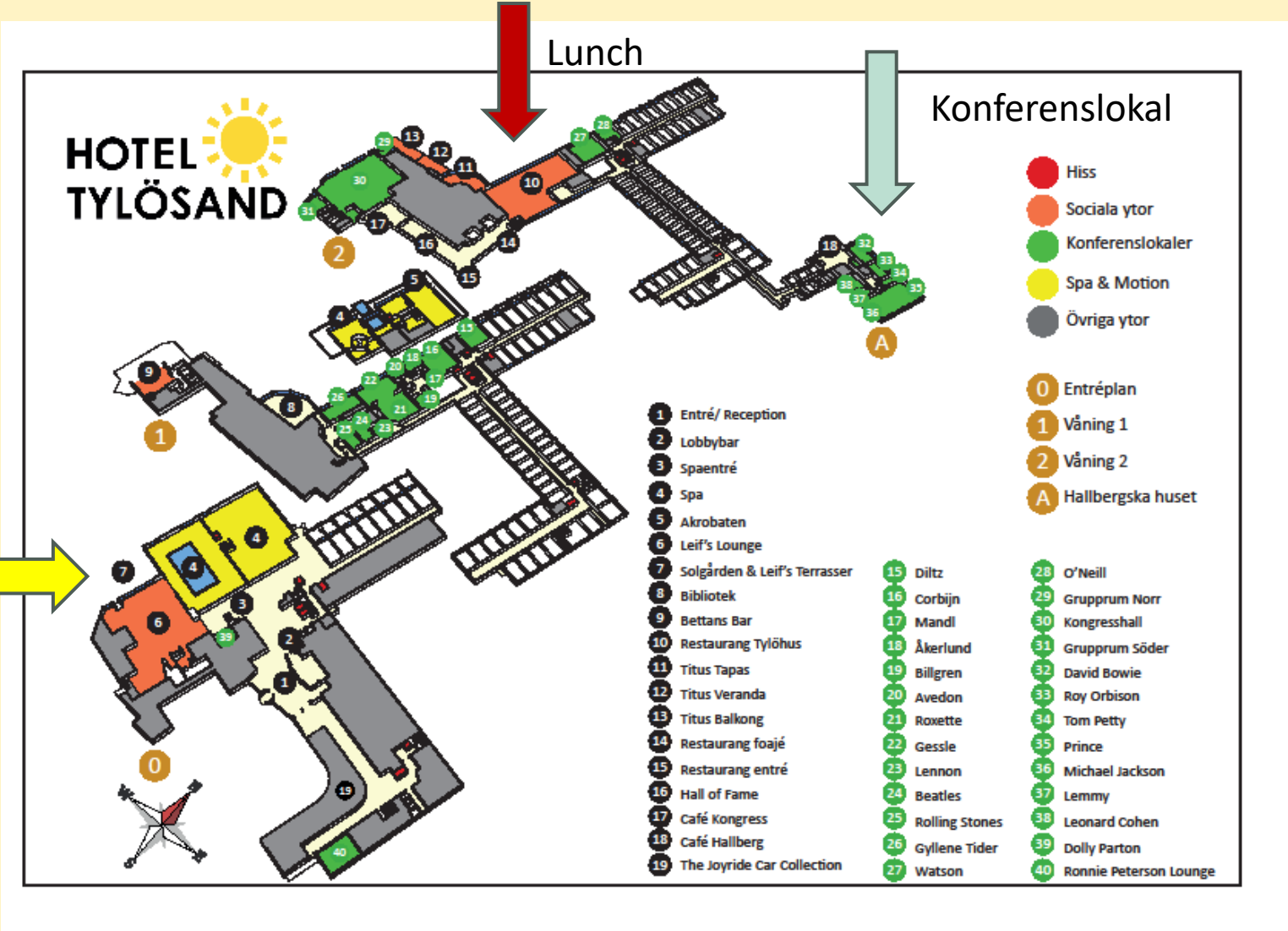
Presentationer på Solgården

Statusuppdatering och resultat från arbetsgrupperna:

- Utredda förutsättningar för nationell kvalitetssäkring av vandringsleder (Andreas Norum)
- Nyckeltal för att anlägga och underhålla vandringsled (Sofie Norrby)
- Digital tillgänglighet vandringsleder (Linus Kron)
- Upplevelsevärden och ledutveckling (Eva Hagström, Mattias Vejlens, Per Sonnvik, Mikael Pettersson)

Presentationer på Solgården

Solgården →

2026-05-05

Gemensam vision & målbild – för arbetet med ramverket och samverkansmodellen

NATIONELLT RAMVERK FÖR
VANDRINGS
LEDER

Syfte idag

- Förankra uppdaterad vision och målbild för vårt gemensamma arbete med Nationellt ramverk för vandringsleder och Nationell samverkansmodell för vandringsutveckling
- Identifiera viktiga utmaningar och framgångsfaktorer för hur vi ska lyckas uppnå avsedda resultat och effekter i arbetet
- Samla in reflektioner kring hur målbilden kan hjälpa oss att skapa delaktighet och ansvarstagande från fler i pågående utvecklingsarbete

Agenda

- Bakgrund till målbildsarbetet
- Ingångsvärden till vision och målbild – från enkät och pågående utvecklingsarbetet nationellt
- Presentation vision och målbild
- Reflektioner och dialog målbild:
 - Inspel, utmaningar och framgångsfaktorer
 - Användning och spridning av målbild
- Vad händer nu?
- Sammanfattning och avslut

Bakgrund - Gemensam målbild

Organisering

- ✓ Nationell samverkansmodell för vandringsutveckling är etablerad och fungerar.
- ✓ Berörda parter tar ansvar för sina huvuduppgifter och samordningen dem emellan – både lokalt, regionalt och nationellt.

Långsiktiga effekter

En väl utvecklad nationell infrastruktur för vandringsleder.

Vandringsleder är en viktig del av attraktiva platser och förutsättningar för att leva, verka, bo och besöka.

Goda förutsättningar för ett hållbart friluftsliv nu och i framtiden.

Sverige är en av Europas mest ledande och hållbara vandringsdestinationer, med en ökad andel internationella gästnätter i Sverige.

Behov uppdatering!!

Samverkansmodell
Samla oss framåt
Kunna mäta
Effekter viktiga,
men...behov av mål
som går att
"äga"/påverka
direkt

Bakgrund - inför Handlingsplanearbetet 2025

Samverkansmodellen

15. Konkretisering "målbild"

- Uppföljningsbarhet/mätbarhet
- Koppling till frileftsmål, folkhälsoämål och andra relevanta mål
- Visualisera hur målen hänger ihop

Syfte / varför prioriterat:
 Gemensam hälsopitch för att "sälja in" framtiden till högre instans liksom som till pedagogerna & entreprenörerna.

Aktiviteter

Idélista – möjliga aktiviteter

- Identifikation av nationella styrdokument som påverkar och påverkas av arbetet med vandringsleder
- Identifikation av mätbara variabler som visar att vi styr mot riktningssmålen i samverkansmodellen och som bidrar till de nationella styrdokumenten
- Plan för mätning och uppföljning av målen

Vårt förslag aktiviteter:
 - Koppla till Globala målen t.ex. god hälsa & välbefinnande

Aktivitet med en uppdaterad målbild identifierades redan hösten 2024 som viktigt att arbeta med tillsammans, i syfte att tydliggöra vad vi vill åstadkomma genom arbetet med vandringsutveckling.

Arbetsgrupp tillsattes 2026.

Hur har arbetet gått till i arbetsgruppen?

- Översyn av den målbild som togs fram inom ramverksprojektet
- Samordningsgruppen och Utvecklingsgruppen har gett sina ingångsvärden till målbild
- Fokus i en vidareutvecklad målbild:
 - Rama in vad vi vill bidra till gemensamt långsiktigt
 - Tydliggöra resultatmål som vi kan påverka och därmed uppnå genom vårt gemensamma arbete
 - Identifiera mätbarhet och tillvägagångssätt i mätning. Fokus på att hitta mål som är mätbara genom redan befintliga undersökningar eller inom rimliga kostnadsramar
- Enkäter genomförda – hela nätverket och Utvecklingsgruppens deltagare.
- Arbetsgrupp – framtagande av utkast vidareutvecklad målbild samt processplan för aktiviteten
- Förankring och reflektion vidareutvecklad målbild i Utvecklingsgrupp – Vandringsledsforum - Samordningsgrupp 5-7 maj

Bakgrund till innehåll i vision och målbild

Arbetsgruppens grundtankar i arbetet med den utvecklade visionen och målbilden:

- **Förankrad** – genom enkät och avstämningar i Utvecklingsgrupp och Samordningsgrupp är vår bedömning att målbilden ligger i linje med systemets förväntningar.
- **Enkel och skalbar.** Ambitionen har varit att ta fram en målbild som visar på vandrarnytta och systemnytta, och att flera av variablerna ska gå att bryta ner till regional / tematisk nivå, där till exempel regional ledsamordnare kan följa upp på kommunal nivå.
- **Uppföljningsbar.** Genom att koppla effekterna till nationella och internationella mål finns redan en uppföljningsmetod. Resultatmålen kan följas upp utan större insatser och investeringar. En del föreslagna mål / indikatorer har strukits då de är för svåra / dyra att följa upp långsiktigt och konsekvent.

Enkäterna

Enkät till hela nätverket (sändlistan för vandringsledsaktörer)

Syfte att fånga upp drivkrafter och ”kvalitetssäkra” förslag på vidareutvecklad målbild.

141 svar på enkäten till Vandringsnätverket:

- Fångar upp drivkrafter och nytta för formulering av vision och dess koppling till långsiktiga effekter
- Ett starkt stöd för det förslag till långsiktiga effekter, vision och övergripande mål som arbetsgruppen tagit fram

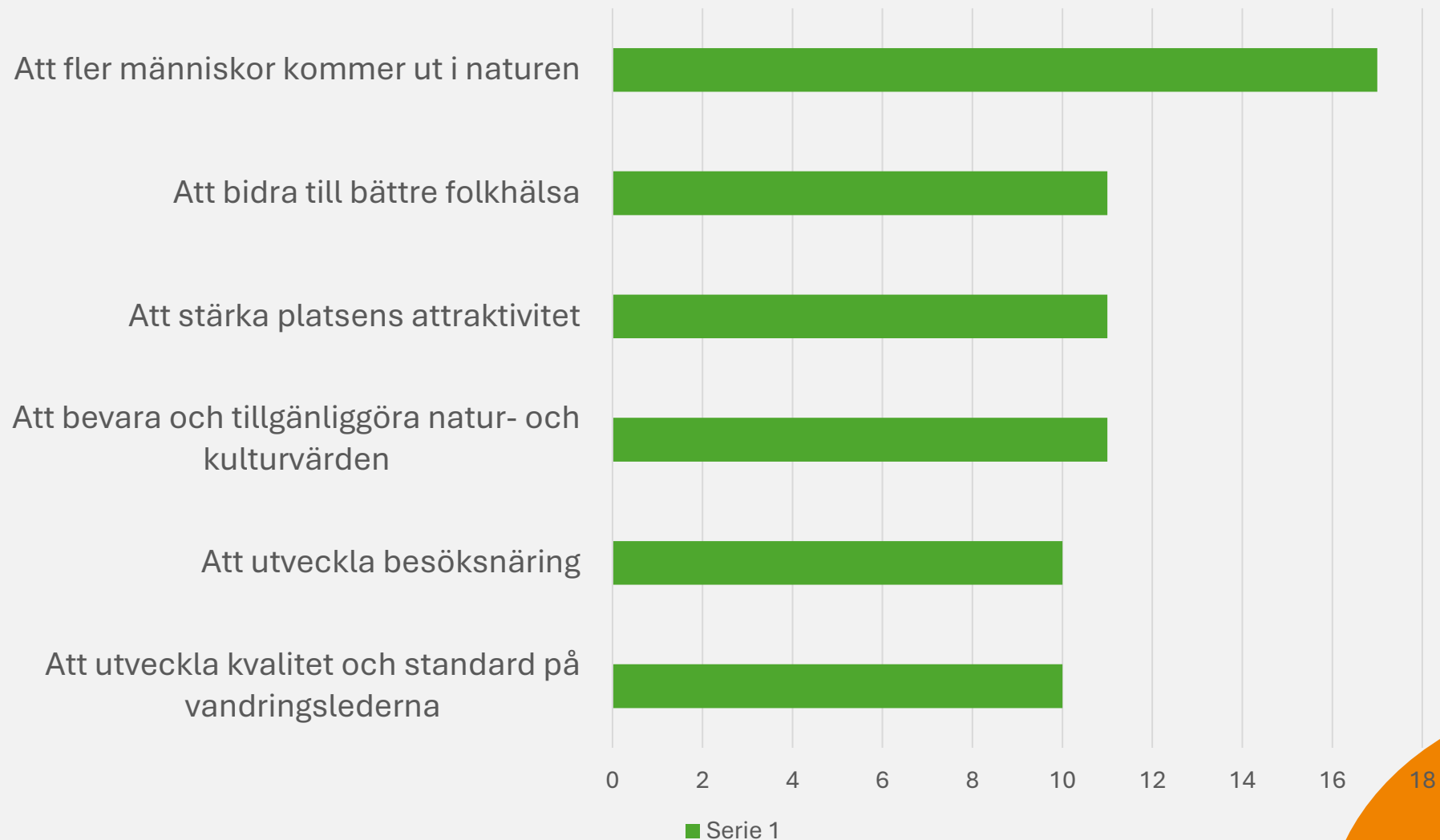
Enkät till utvecklingsgruppen

Syfte att fånga upp status regionalt och tematiskt med fokus på utveckling enligt ramverkets olika kriterieområden, samt testa ”enkät” som potentiell mätmetod ramverket

Nästan 100% svarsfrekvens från Utvecklingsgruppens deltagare:

- Ger en bild av nuläge i användningen av ramverket och deltagandet i samverkansmodellen
- Enkät testad som potentiellt mätverktyg löpande för resultatmål i målbilden.

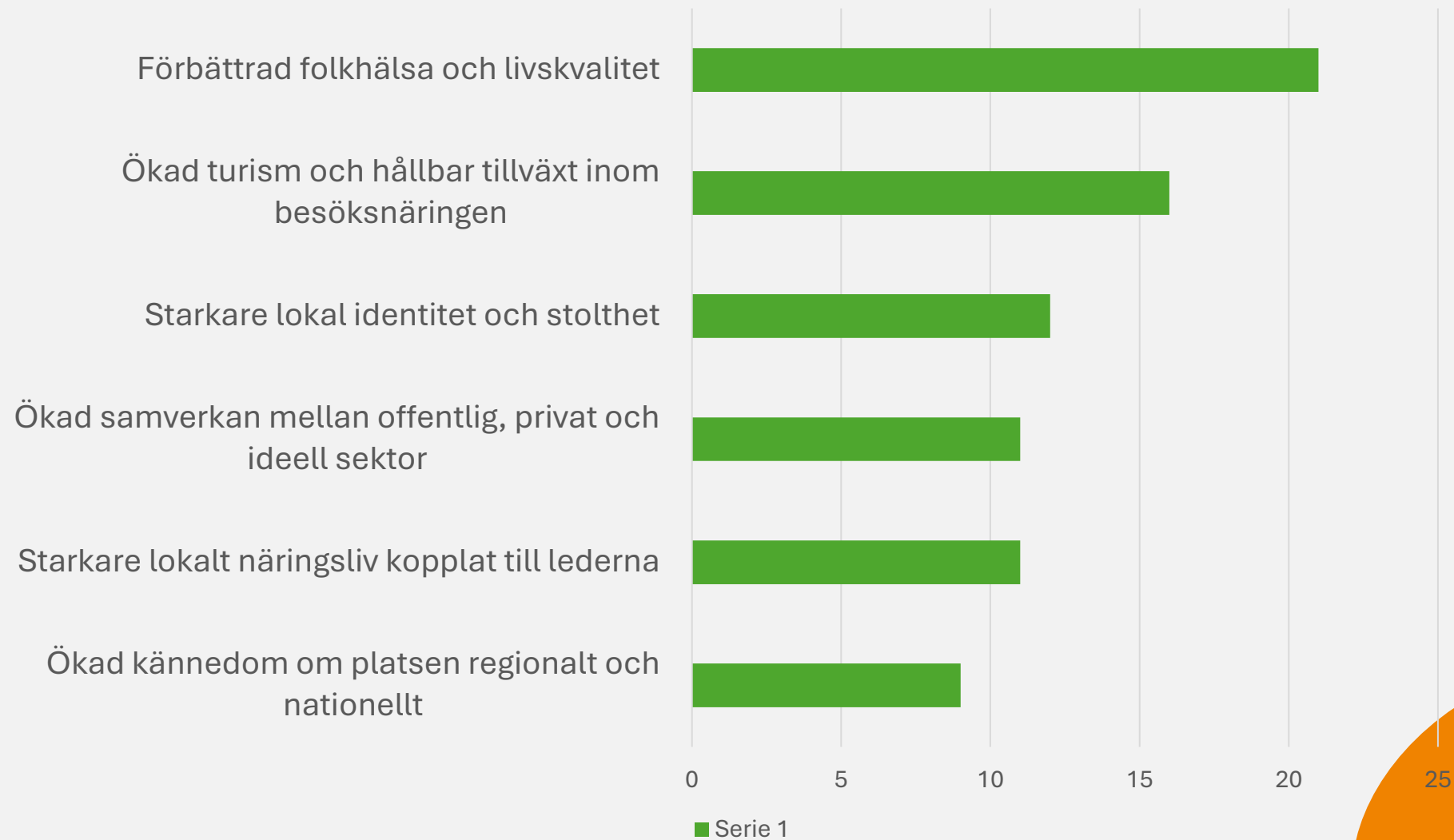
Vad motiverar dig mest i arbetet med att utveckla vandringsleder?

Vad upplever du är den starkaste drivkraften i din organisation/verksamhet för att arbeta med vandringsleder ?

Vilken effekt tycker du är viktigast att kunna visa om 5-10 år?

VISION OCH MÅLBILD samt långsiktiga effekter:

Vår vision:

Vision för vårt gemensamma arbete

Våra gemensamma resultatmål:

Resultatmål Nationellt ramverk för vandringsutveckling

Resultat vi kan påverka med vårt arbete. Ska var möjliga att mäta och följa upp.

Resultatmål Nationell samverkansmodell

Resultat vi kan påverka med vårt arbete. Ska var möjliga att mäta och följa upp.

Våra övergripande mål:

Genom arbete med resultatmålen ska vi uppnå det övergripande målet med ramverket

Genom arbete med resultatmålen ska vi uppnå det övergripande målet med Nationell samverkansmodell

Långsiktiga effekter

Det vi vill uppnå med vårt arbete, men som inte är helt inom vår egen kontroll

VISION OCH MÅLBILD samt långsiktiga effekter:

Vår vision:

Hållbara vandringsleder driver samhällsutvecklingen framåt genom ökat friluftsliv, bättre folkhälsa, framgångsrik besöksnäring och attraktiva platser.

Våra gemensamma resultatmål:

Nationellt ramverk för vandringsleder:

- Ramverket är förankrat och används regionalt och tematiskt.
- God kunskap om intresse för och användning av vandringsleder.
- Vandringsleder som är kvalitetsutvecklade och möjlighet att kvalitetssäkra vandringsleder.

Nationell samverkansmodell för vandringsutveckling:

- Starkt engagemang och högt deltagande i det gemensamma arbetet.
- Ramverk och samverkansmodell har genomslag i nationella, regionala och tematiska styrdokument.

Våra övergripande mål:

Nationellt ramverk för vandringsleder skapar förutsättningar för en väl utvecklad nationell infrastruktur för vandringsleder.

Nationell samverkansmodell för vandringsutveckling skapar förutsättningar för långsiktig förvaltning och utveckling av vandringsleder regionalt, tematiskt och nationellt.

Långsiktiga effekter:

Arbetet bidrar till långsiktiga effekter i linje med **nationella** och **internationella mål**, såsom Agenda 2030, miljökvalitetsmålen, nationella mål inom besöksnäring, friluftsliv, politiska mål samt folkhälsopolitikens målområden.

Sverige är en av Europas ledande och mest hållbara vandringsdestinationer

Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling

Friluftsliv för god folkhälsa

Tillgänglig natur för alla

Starkt engagemang för friluftslivet

Dialog vision och målbild 1:

1. Hur kan vi bidra till **övergripande mål och resultatmål** i vårt arbete givet våra olika roller?
2. Vilka utmaningar och framgångsfaktorer ser vi i arbetet med att uppnå **visionen och de långsiktiga effekterna**?

Dialog vision och målbild 2:

1. Hur ser vi att vision och målbild kan användas och spridas för att skapa delaktighet och ansvarstagande i samverkan:
 1. Regionalt/tematiskt/lokalt?
 2. Nationellt?

FOTO: TOMMIE S OHLSSON

Effektkedja

Resurser

Naturvårdsverket,
RNBT, Tillväxtverket,
Myndighet, Pilgrims-
rörelsen, NGO,
Länsstyrelsen,
Regionen,
m. fl

Arbetsgrupper

Arbetsgruppsledare
Deltagare

Arbetsgruppsledare
Deltagare

Arbetsgruppsledare
Deltagare

Arbetsgruppsledare
Deltagare

Arbetsgruppsledare
Deltagare

Arbetsgruppsledare
Deltagare

Arbetsgruppsledare
Deltagare

Arbetsgruppsledare
Deltagare

Aktiviteter i HP

Aktivitet 1

Aktivitet 1

Aktivitet 2

Aktivitet 3

Aktivitet 1

Aktivitet 1

Aktivitet 2

Aktivitet 1

Aktivitet 1

Aktivitet 1

Aktivitet 1

Utvecklingsområden

Ramverket (och
samverkansmodellen)
- spridning och
användning

Ramverket – innehåll

Samverkansmodellen

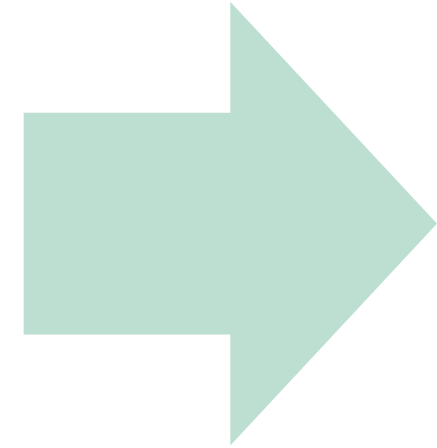
Påverkan

Finansiering

Kvalitetssäkring

Marknadsföring

Tillgänglighet

Effekt, kort

Effekt, medel

Effekt, lång

Vår vision:

Hållbara vandringsleder driver samhällsutvecklingen framåt genom ökat friluftsliv, bättre folkhälsa, framgångsrik besöksnäring och attraktiva platser.

Våra gemensamma

Nationellt ramverk för vandringsleder:

- Ramverket är förankrat och används regionalt och tematiskt.
- God kunskap om intresse för och användning av vandringsleder.
- Vandringsleder som är kvalitetsutvecklade och möjlighet att kvalitetssäkra vandringsleder.

Nationell samverkansmodell för vandringsutveckling:

- Starkt engagemang och högt deltagande i det gemensamma arbetet.
- Ramverk och samverkansmodell har genomslag i nationella, regionala och tematiska styrdokument.

Våra övergripande mål:

Nationellt ramverk för vandringsleder skapar förutsättningar för en väl utvecklad nationell infrastruktur för vandringsleder.

Nationell samverkansmodell för vandringsutveckling skapar förutsättningar för långsiktig förvaltning och utveckling av vandringsleder regionalt, tematiskt och nationellt.

Långsiktiga effekter:

Arbetet bidrar till långsiktiga effekter i linje med **nationella** och **internationella mål**, såsom Agenda 2030, miljökvalitetsmålen, nationella mål inom besöksnäring-utveckling, friluftslivs-politiska mål samt folkhälsopolitikens målområden.

Sverige är en av Europas ledande och mest hållbara vandringsdestinationer

Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling

Friluftsliv för god folkhälsa

Starkt engagemang för friluftslivet

Tillgänglig natur för alla

Sammanfattning och avslut

NATIONELLT RAMVERK FÖR
VANDRINGS
LEDER

Stort tack!

NATIONELLT RAMVERK FÖR
VANDRINGS
LEDER

Parallella pass

- Hur skapar vi en standard för att mäta besökare på led? (Johan Karlström) *Prince/Jackson*
- Revidera och utveckla modell för gradering av vandringsleder (Jenny Niska) *David Bowie*
- Kom och prata och upplev tätortsnära leder med oss! (Kristin Ekblom) *Roy Orbison*

FOTO: TOMMIE S OHLSSON

VANDRINGSLEDFORUM 2026 TYLÖSAND

Arbetsgrupp: Mäta besökare på led

Marie Landh Region Östergötland - Lisa Bergström Region Jönköpings län - Sofie Andersson Visit Dalarna - Kristin Ekblom Länsstyrelsen Stockholm - Johan Karlström Region Örebro län

NATIONELLT RAMVERK FÖR
VANDRINGS
LEDER

Syfte

En rekommendation vad vi ska räkna och hur det kan utföras efter de behov som finns. Att tydliggöra samhällsnyttan med att mäta besökare på led.

Mål

Kartlägga nuläget och utveckla en mall att använda som vägledning för mätning av besökare på led. Resultat av mätningen ska gå att jämföra oavsett vandringsled.

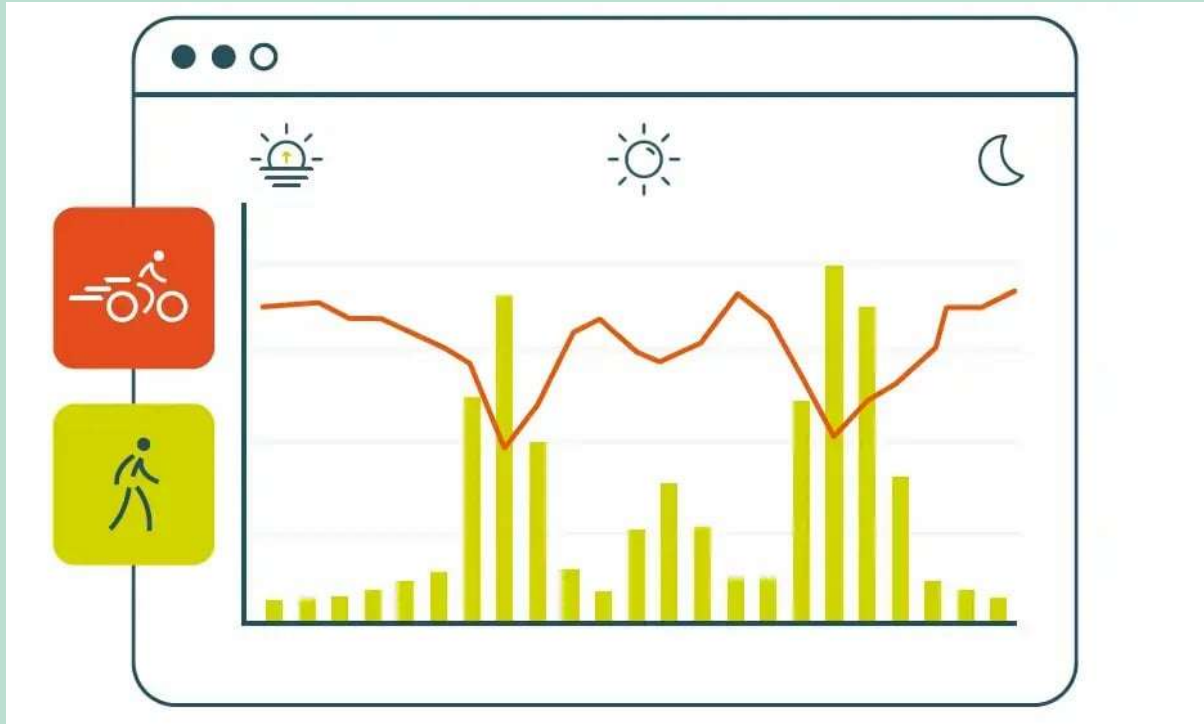
Vi kontaktade expertisen

Peter Fredman Mittuniversitetet projekt VIMAS,
Visitor monitoring and management in protected and
recreational areas.

Hur funkar det med räknare?

- Med hjälp av en sensor räknas personer som passerar. Avstånd 2-6 m beroende på räknare.
- Ingen information om personen samlas in.
- Rekommenderad placeringshöjd. Ca. 1-1,2 m.
- Data skickas in via 4G eller 5G. Gamla räknare använde 2 & 3G.
- Vissa räknare kräver inhämtning av data på plats via app. Billigare lösning utan abonnemang.

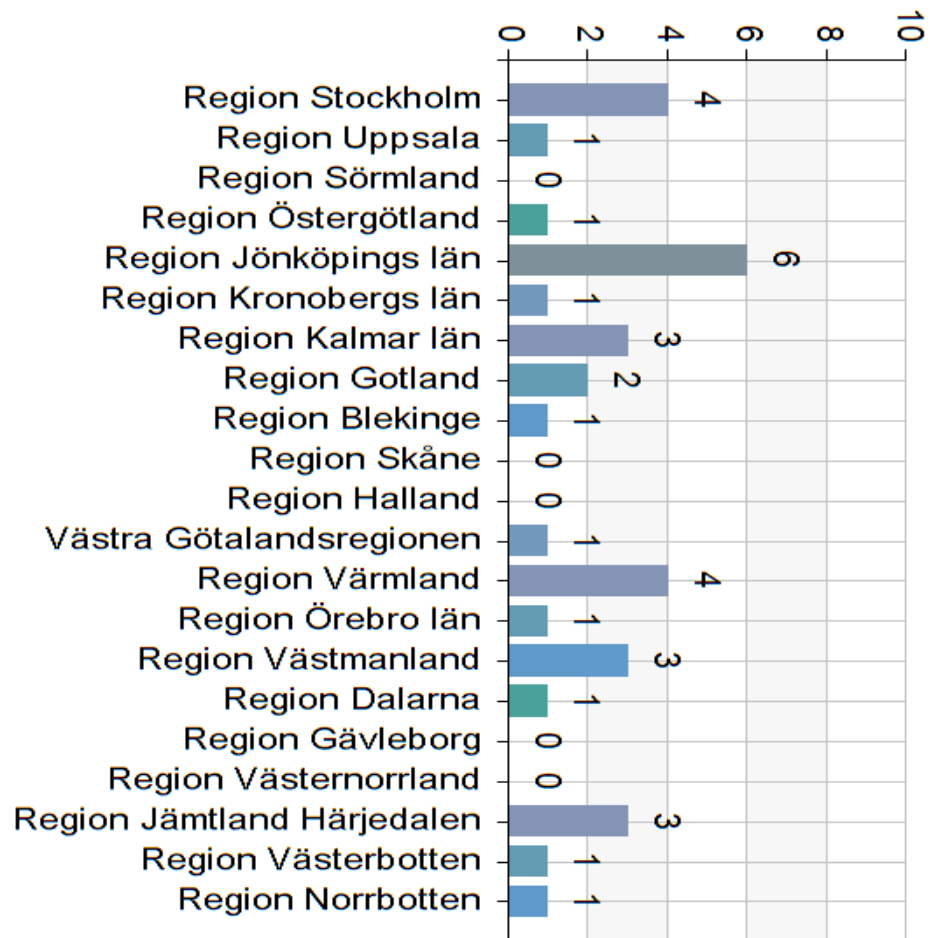

Svar från de som HAR besöksräknare

Vilka har svarat?

Den här enkäten är besvarad av ledsamordnare och/eller ledsansvariga i Sveriges "alla" regioner.

34 som svarat

Placering av räknare

- ✓ Placera där alla **passerar naturligt** (t.ex. mitt på led eller vid passagepunkt)
- ✓ Montera i **lämplig höjd** (ofta ca 80–140 cm beroende på plats och syfte)
- ✓ Undvik direkt solljus, reflexer och miljöer som kan störa sensorn
- ✓ Se till att enheterna är riktade korrekt och har fri sikt mot varandra
- ✓ Placera diskret men ändå så att funktion säkerställs (balans mellan synlighet och skydd)
- ✓ **Undvik platser med risk för skadegörelse eller stöld**
- ✓ Säkerställ stabil montering (t.ex. stolpe, träd eller annan fast struktur)
- ✓ **Testa placeringen i fält och justera vid behov**
- ✓ Dokumentera placeringen (foto, noteringar, riktning)
- ✓ Ta hänsyn till säsongsvariationer (t.ex. lövverk, snö)
- ✓ Undvik närhet till störande objekt (grenar, stenar, byggnader)
- ✓ Placera inte för nära start/slut om det påverkar datakvaliteten (t.ex. samlingar av människor)
- ✓ **Välj plats som ger representativ data för flödet du vill mäta**

Hur använder ni den insamlade datan?

"Statistik för kommunikation med olika aktörer, politiker hur reservaten används

"Påvisa betydelsen av leder för folkhälsan

"Följa mål och se om riktade insatser ger resultat

"Följa besöksutvecklingen i olika områden

"Se hur många som passerar sträckan

"Vi räknar inte på individnivå utan snarare följer trender

"Att ha besöksräknare är enda sättet att svart på vitt visa att vi har besökare i reservaten

Jämföra
nyttjandegrad
mellan olika
delar av leden

Flytta fokus i
mediala kanaler för
överbelastade
delar. Spara
naturen.

Underlag till
bidragsansökningar,
markägare,
vägföreningar,
besöksnäringens
utveckling (t.ex.
vandringpaket)

Följa upp specifika
platser, t.ex.
reservatsentréer
eller toaletter

"Visa för
politiken att
leden nyttjas

"Styra besökare vid
högt tryck (t.ex.
hänvisa till andra
entréer/tider)

Bedöma om
friluftsanläggningar
ska behållas eller
avvecklas

Vilken typ av räknare har vi ?

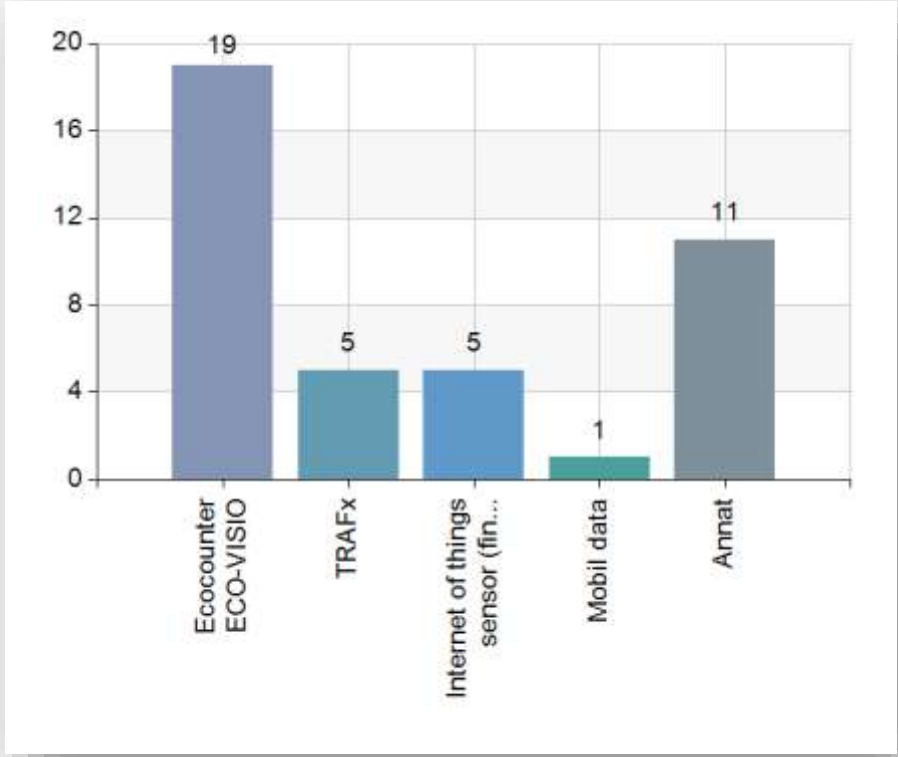

FOTO: ERIK KILSTRÖM, DALARNA

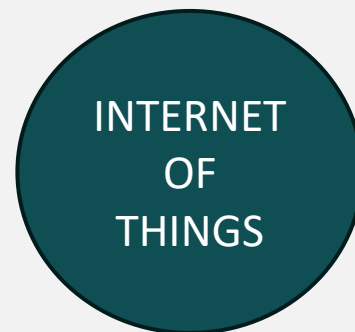
FLEST HAR DESSA!

Andra räknare..

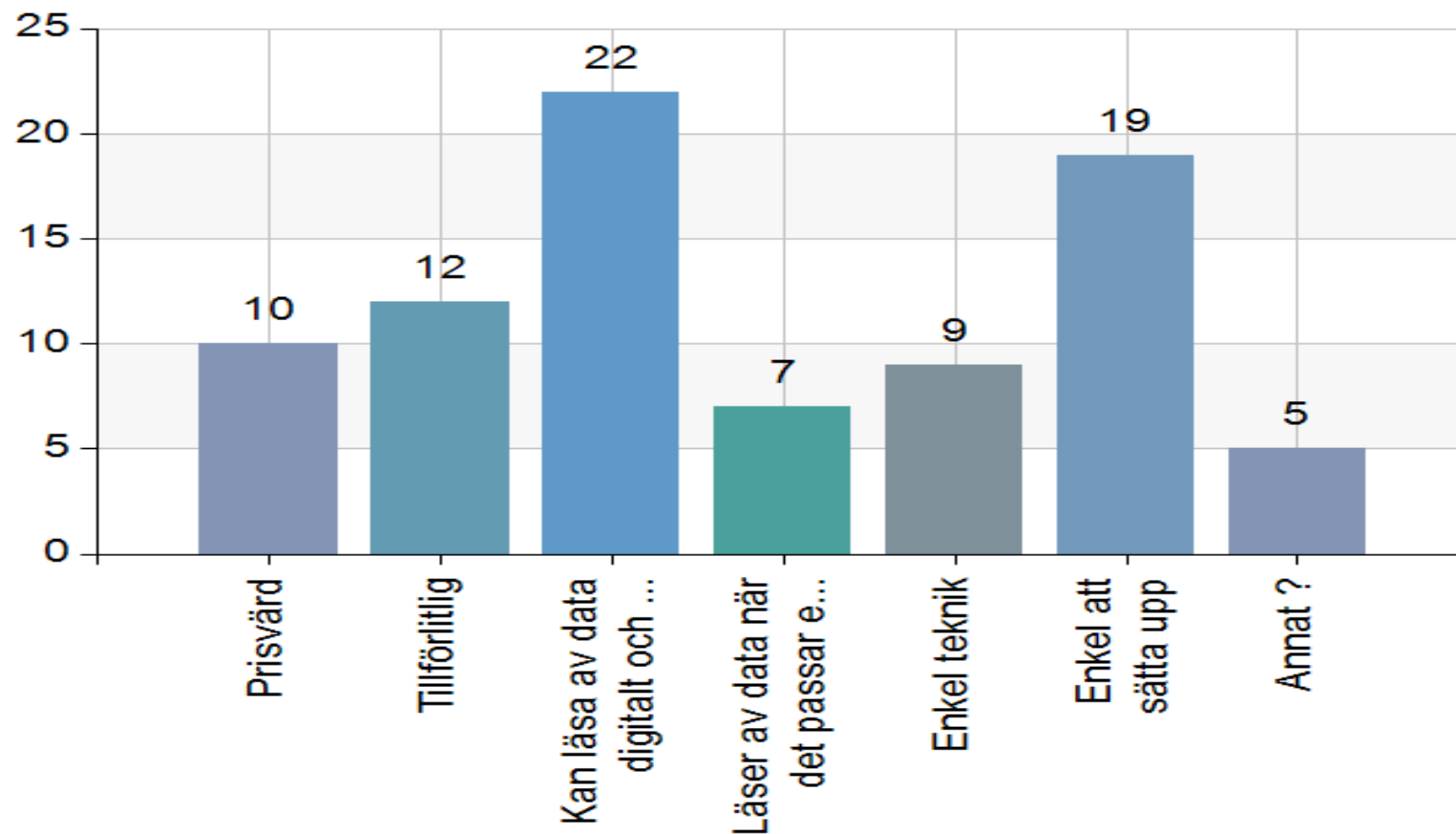
- Solcellsdriven räknare
- Egenbyggd radar + PIR
- Radio Beam
- RBX
- Manuell räknare
- IIOTEE-räknare

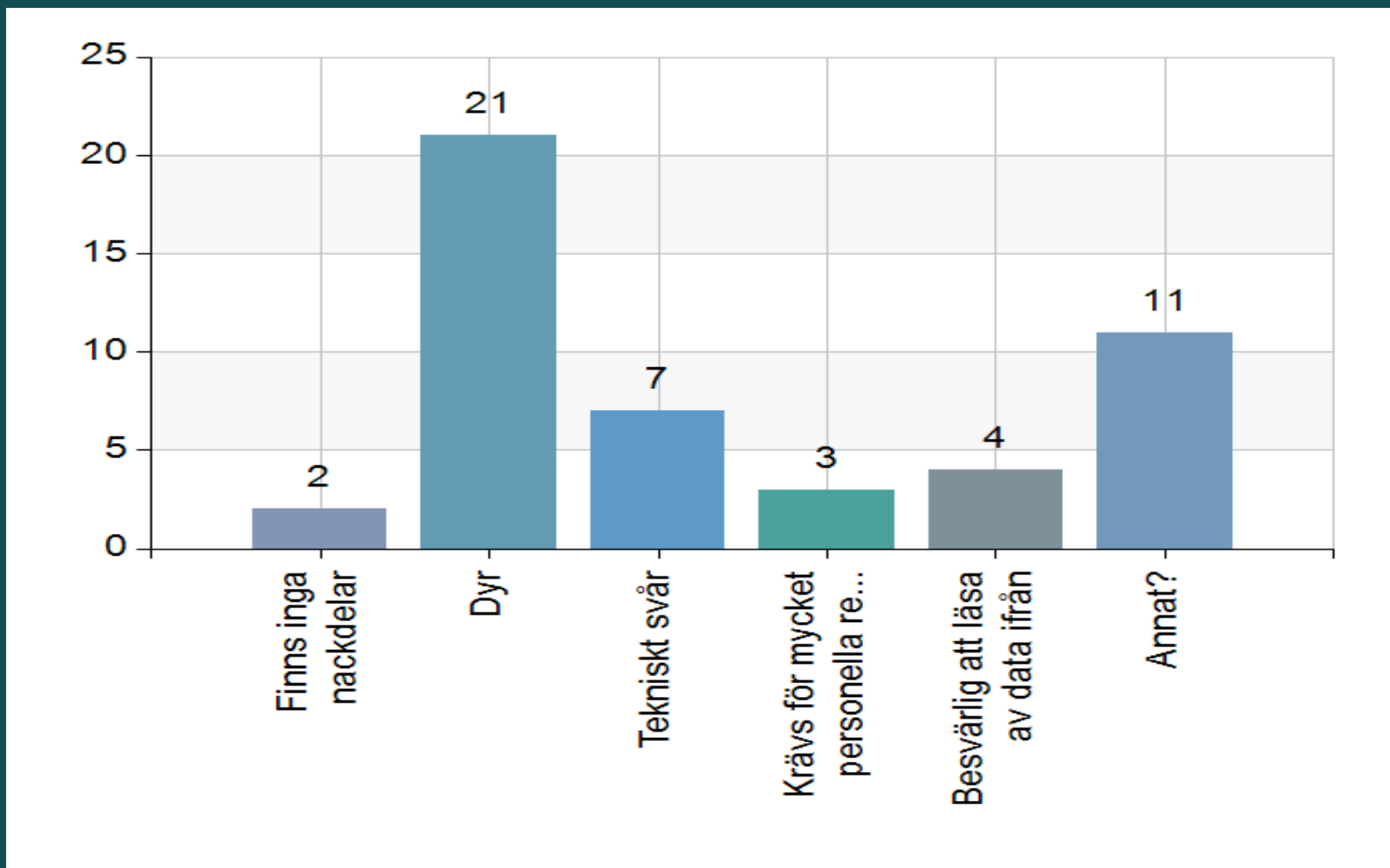
- People Counter (via Wexnets radionät/ LoRaWAN)
- Sensing Labs SenlabP (LoRa)
- IMBuildings People Counter (LoRaWAN)
- Milesight Passage People Counter (MILVS350)

Vilka fördelar ser du med de räknare ni har? (flervalsfråga)

Vilka *nackdelar* ser du, om det finns några, med de räknare ni har? (flervalssfråga)

Ecocounter ECO-VISIO

Fördelar

- Flexibel placering (på träd, stolpar, broar, mitt på led eller vid entré)
- Kan döljas effektivt → minskar risk för stöld och sabotage
- Fungerar bra i smala passager → högre noggrannhet
- Kan integreras i befintlig infrastruktur (t.ex. stolpar)
- Ger möjlighet att mäta både hela ledsträckor och specifika delar
- Relativt robust i fältmiljö (anpassad för naturmiljöer)
- Lätt att placera strategiskt där många passerar
- Kan användas både för leder och parkeringar (trafikeräkning)

Nackdelar

- Kräver noggrann placering för att undvika felräkning (t.ex. vid breda leder)
- Kan vara känslig för parallella passager → risk att missa eller dubbelräkna
- Installation kan vara mer komplex än enklare system
- Synlig placering kan öka stöld- eller vandalismrisk om den inte döljs väl
- Dyrare än enklare alternativ

Ecocounter ECO-VISIO – övrigt bra att veta

- Viktigt med **rätt placering i smala passager** för hög datakvalitet
- **Diskret installation** minskar stöld- och vandalismrisk
- Kan kräva **justeringar efter installation** för att optimera noggrannhet
- Upplevs som **tillförlitlig men känslig för felplacering**

TRAFx

Fördelar

- Enkel att placera i midjehöjd för bra mätning
- Kan döljas eller kamoufleras i miljön
- Fungerar bra vid specifika passager som broar och stättor
- Klarar placering längs längre leder (kan spridas ut jämnt)
- Relativt lättåtkomlig för avläsning och underhåll

Nackdelar

- Kräver rätt höjd och riktning för att fungera korrekt
- Kan påverkas av vegetation (grenar, löv) som stör sensorn
- Begränsad funktion vid breda passager eller där folk går utspritt
- Kan vara svår att dölja helt beroende på placering
- Kräver manuell avläsning på vissa modeller

TRAFx

– övrigt bra att veta ?

- Placering i rätt höjd och vinkel är avgörande
- Påverkas lätt av **vegetation och omgivning**
- Fungerar bäst där besökare **tvungas passera nära sensorn**
- Kräver **regelbunden kontroll och underhåll**

Internet of Things

Fördelar

- Kan placeras högt → minskar stöld- och vandalismrisk
- Flexibla installationslösningar (olika modeller och höjder)
- Kan mäta flera trafikslag (gång, cykel, ridning)
- Möjlighet att optimera riktning (t.ex. vinklad nedåt för bättre täckning)
- Kan kombineras med solceller och uppkoppling
- Anpassningsbara efter plats och behov

Nackdelar

- Kräver uppkoppling → kan vara problem i områden med dålig täckning
- Högre teknisk komplexitet (installation, drift, felsökning)
- Risk för databortfall vid ström- eller nätverksproblem
- Kan kräva mer avancerad kompetens för hantering
- Ofta högre kostnad (inköp + drift)

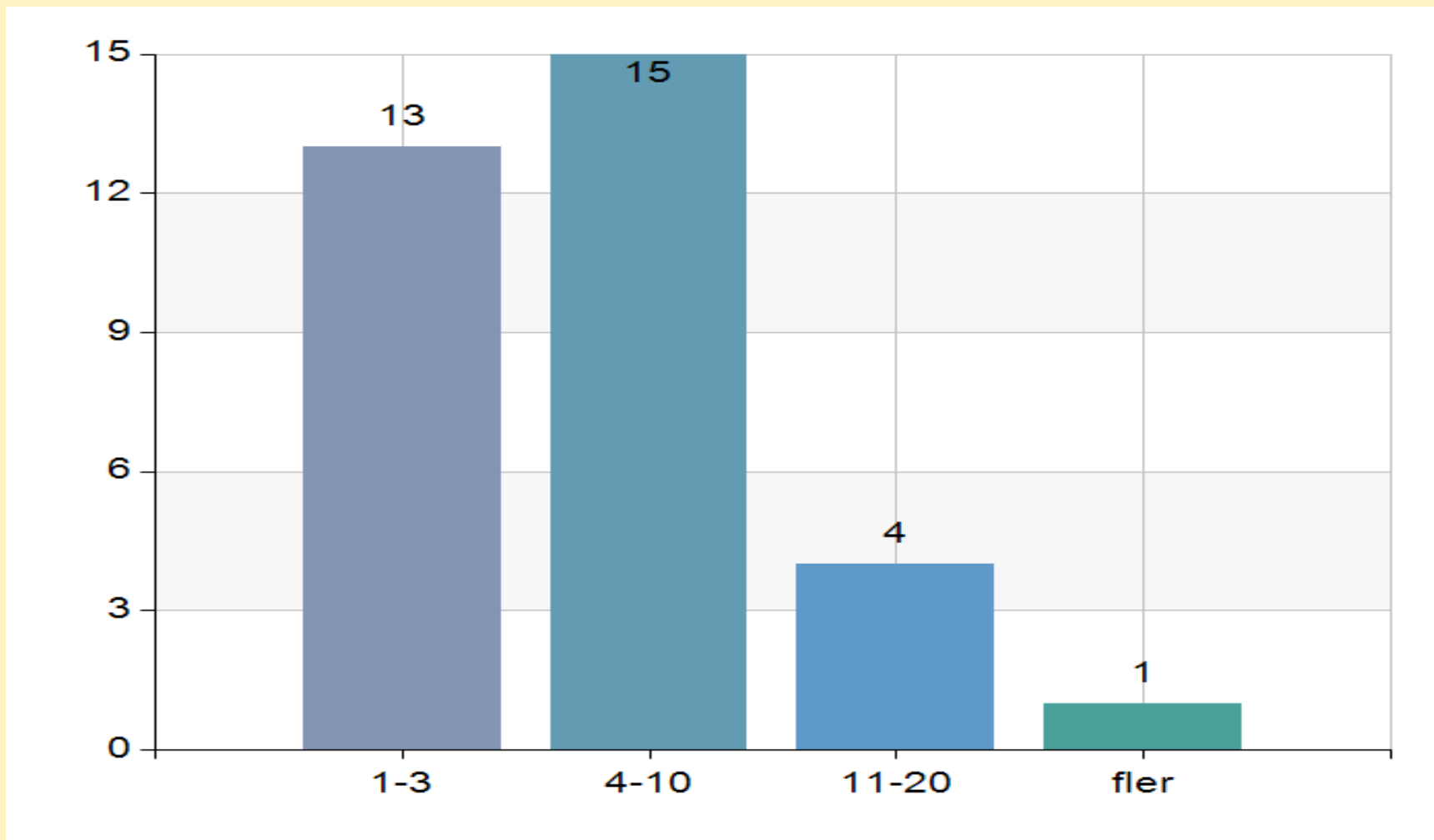
Internet of Things – övrigt bra att veta

- Fördel med **realtidsdata**, men kräver stabil uppkoppling
- **Teknisk drift och felsökning** kan vara mer krävande
- Viktigt att tänka på **strömförsörjning och placering (höjd/riktning)**
- Flexibla, men kräver **mer planering och kompetens**

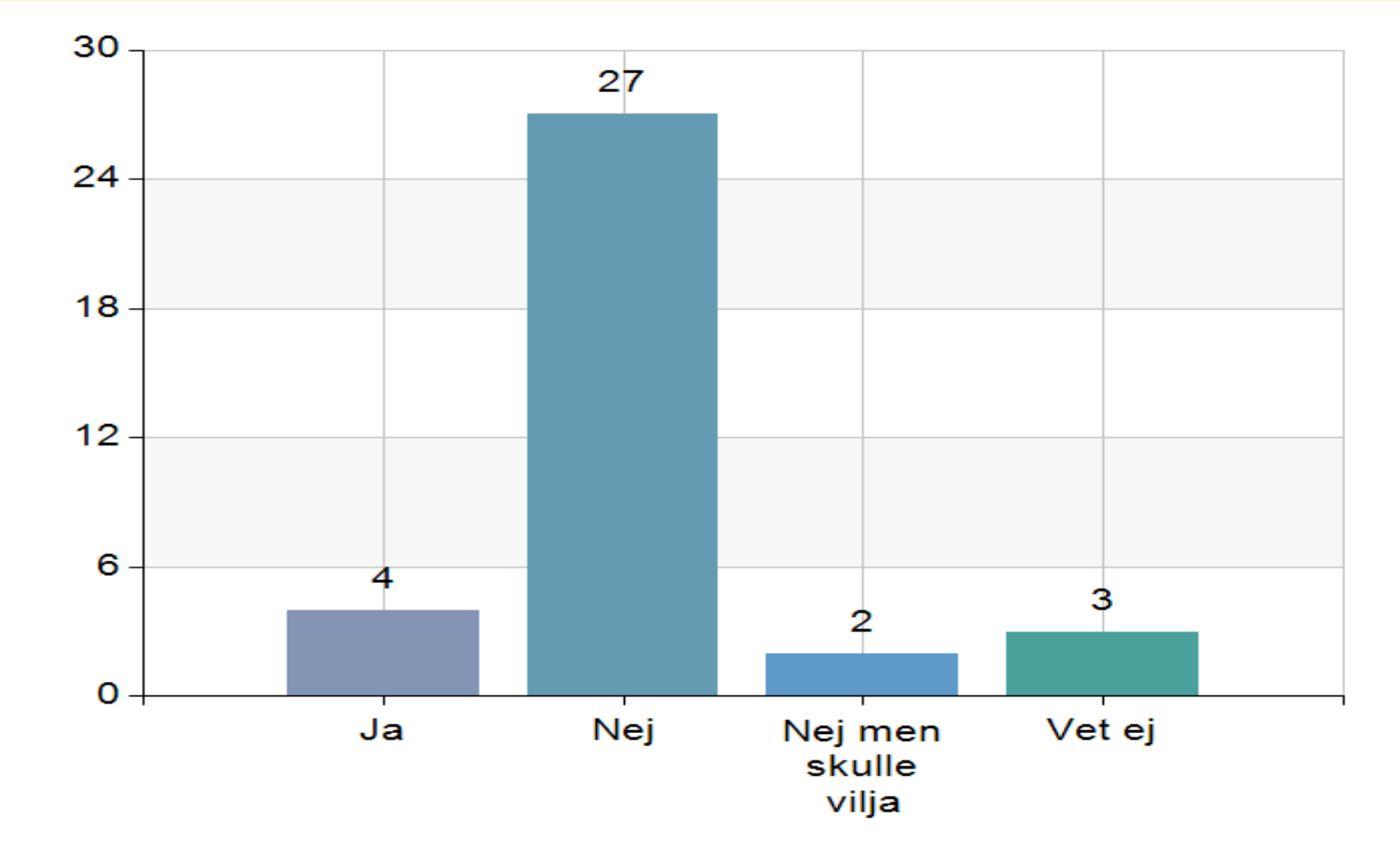
[Sektorer - IoT Jönköpings län](#)

Hur många räknare förfogar ni över ?

Lägger ni information i någon form av "öppen databas"?

Hur använder ni den insamlade datan? (Vad är syftet med besöksräknaren?)

- ✓ Få överblick över antal besökare och besöksstryck för att kunna motivera politiska beslut och investeringar + minska gissningar ersätta "känsla" med faktisk data
- ✓ Följa trender och säsongsvariationer över tid
- ✓ Se effekter av åtgärder, förbättringar och marknadsföring
- ✓ Underlag för prioritering, planering, budgetering och förvaltning
- ✓ Underlag för drift och skötsel (t.ex. ved, underhåll, slitage)
- ✓ Underlag för rapportering till centrala myndigheter (t.ex. Naturvårdsverket)
- ✓ **Underlag för bidragsansökningar**
- ✓ **Underlag till markägare och vägföreningar**
- ✓ Förstå hur olika leder och områden används (inkl. nya leder)
- ✓ **Bedöma om friluftsanläggningar ska behållas eller avvecklas**
- ✓ Främja folkhälsa och naturturism + stöd för att utveckla natur- och kulturupplevelser
- ✓ Hantera och förstå konflikter mellan aktiviteter och markägare
- ✓ **Styra besökare vid högt tryck (t.ex. hänvisa till andra entréer/tider)**
- ✓ **Jämföra nyttjandegrad mellan olika delar av leder**
- ✓ **Underlag för besöksnäringens utveckling (t.ex. vandringspaket)**
- ✓ **Följa upp specifika platser, t.ex. reservatsentréer eller toaletter**

*Fetstil nytt från bild 2

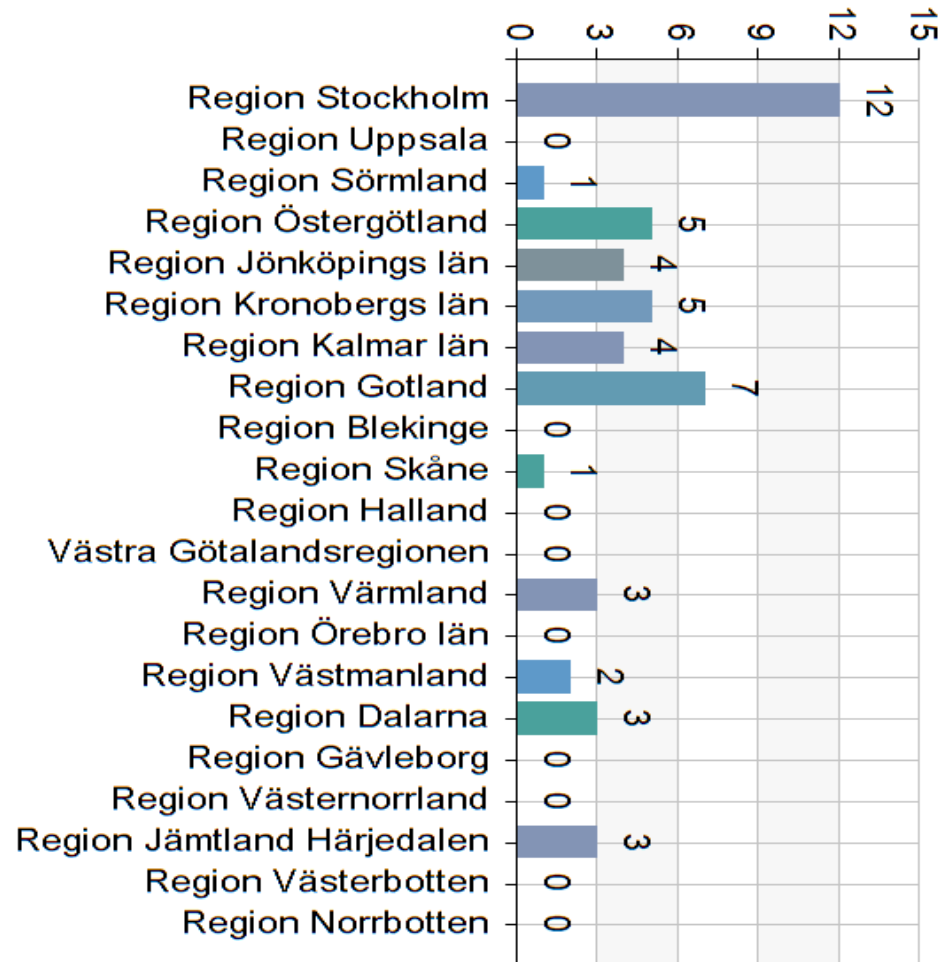
Varför ? För att..

- ..ha underlag för prioritering, planering och budgetering
- ..säkerställa att investeringar görs på *rätt* plats
- ..bättre förstå och hantera intressekonflikter
- ..kunna följa effekter av olika insatser (t.ex. ny grillplats – ökar det besökstrycket?)
- ..kunna planera drift och skötsel av friluftsanläggningar mer effektivt
- ..kunna följa trender och säsongsvariationer
- .. kunna skydda natur- och kulturvärden
- ..kunna ge adekvat underlag/statistik för rapportering till myndigheter, kommunledning, politik
- .. kunna utveckla natur- och kulturupplevelser där det behövs
- ..stärka folkhälsa och naturturism – vilka insatser bör vi göra?

Svar från de som INTE har besöksräknare

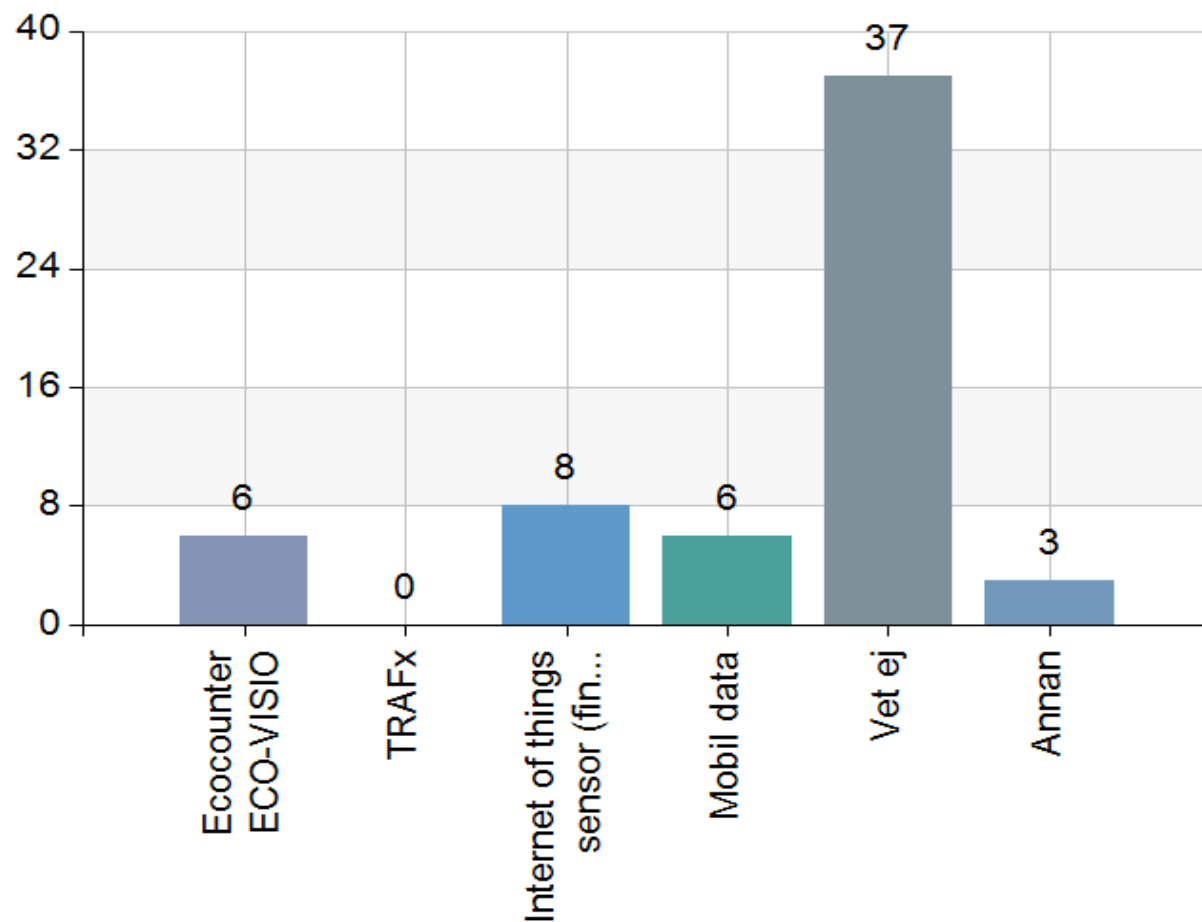
Vilka har svarat?

Den här enkäten är besvarad av ledsamordnare och/eller ledsansvariga i Sveriges "alla" regioner.

50 som svarat

Vilken typ av räknare skulle du/ni vilja ha?

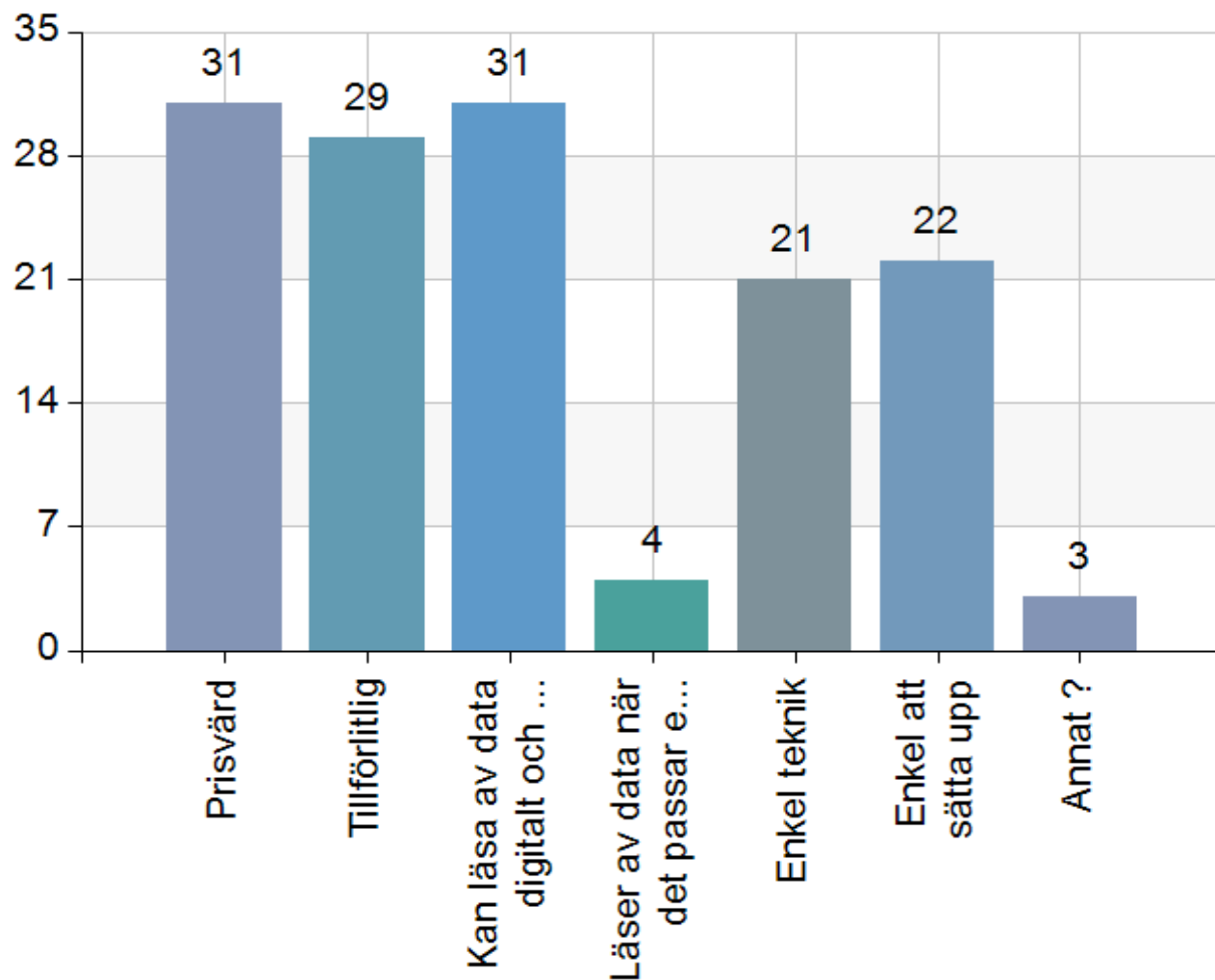

Andra räknare som man skulle vilja ha...

- LoRaWAN-sensorer (IoT)
- Ingen räknare önskas

Vad är viktigt för er vid val av räknare?

Har du övriga kommentarer om räknare i allmänhet som du vill förmedla?

- Svårt att veta **vilken typ av räknare som behövs**
- **Placering är en stor utmaning**, särskilt att hitta platser där alla passerar
- **Vissa ser inget behov av besöksräknare alls**
- Önskemål om **tillförlitlig data och enkel tillgång till statistik** finns
- Problem med **att dölja räknare** → risk för stöld och vandalism
- **Tekniska begränsningar** (batteri, elförsörjning, uppkoppling) påverkar användbarhet
- Erfarenheter visar att vissa lösningar (t.ex. laser/enskilda punkter) ger **otillräcklig bild av verkligt flöde**
- Alternativa metoder som **mobildata eller områdesbaserad mätning** efterfrågas
- **Underhåll och drift** kan vara resurskrävande (t.ex. manuell avläsning, batteribyten)
- Yttre påverkan från **väder, djur och natur** kan störa funktion
- **Behov av nationell samordning och kunskapsutbyte** kring räknare
- Viktigt att kunna **använda data i praktiken** (tekniskt kunnande)
- Önskemål om räknare som fungerar **året runt och kan skilja olika typer av besökare**

Vad är rimligt pris för inköp respektive abonnemangskostnad / år för er del för en räknare?

- **Vanlig prisbild för inköp:** ca 5 000 – 15 000 kr per räknare
- Vissa anger **lägre nivåer** (~1 500 – 6 000 kr) vid större volymer
- Enstaka accepterar **högre priser** (20 000 – 45 000 kr) beroende på funktion

Abonnemangskostnad:

- Ofta önskemål om **lågt eller inget abonnemang**
- Vanligt spann: **1 000 – 10 000 kr per år**
- I vissa fall uttryckt som **200 – 1 000 kr/månad**
- Lågkostnadslösningar (~9 kr/månad per sensor) nämns vid större system

Övriga mönster:

- Kostnad kopplas till **funktionalitet (automatisk data, uppkoppling, antal enheter)**
- Många är **osäkra på rimlig prisnivå**
- **Ideella aktörer** har begränsad budget eller inga löpande kostnader
- **Volyminköp efterfrågas** för att få ner styckpris

Hur skulle ni vilja placera räknaren om ni hade någon?

- Vid ledstart/entréer (vanligaste önskemålet)
- Vid strategiska punkter där många passerar (t.ex. knutpunkter, anslutningar)
- I smala passager (broar, spänger, stättor) för bättre träffsäkerhet
- Längs leden / mitt på sträckor för att mäta faktisk användning
- Vid delningar/korsningar för att se vägval
- Vid besöksmål eller osäkra områden där data saknas

Placeringens utformning:

- Gärna högt placerad för att minska vandalism
- Alternativt lågt/midjehöjd för bättre registrering
- Kan monteras på träd eller stolpar
- Bör vara dold eller diskret

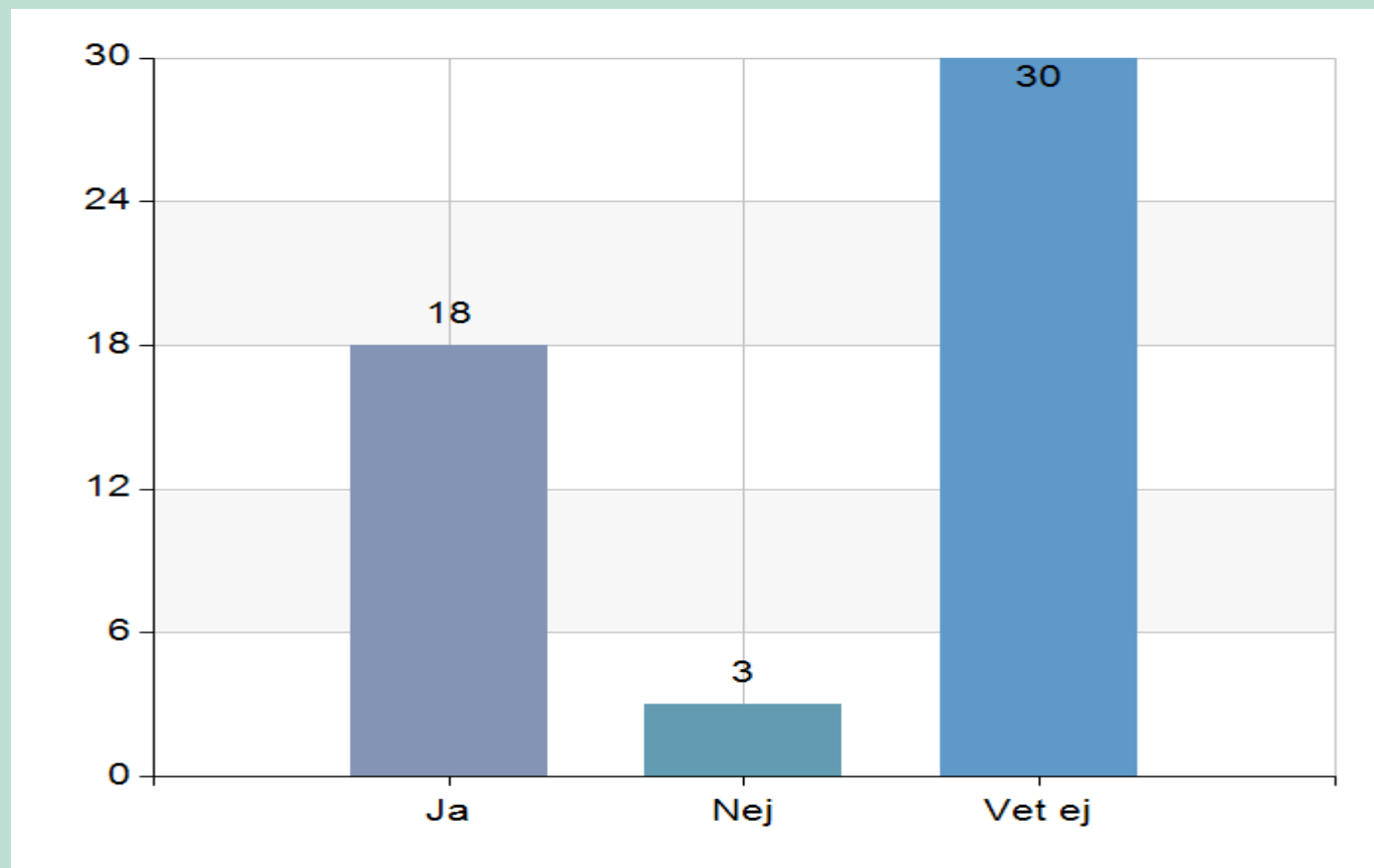
Viktiga hänsyn:

- Måste placeras där man kan garantera att besökare passerar
- Ska fungera i olika miljöer (stad, skog, kust)
- Hänsyn till djur, vegetation, väder och markförhållanden
- Kräver ibland tillgång till el/mobiltäckning
- Ska vara lätt att nå för avläsning/underhåll

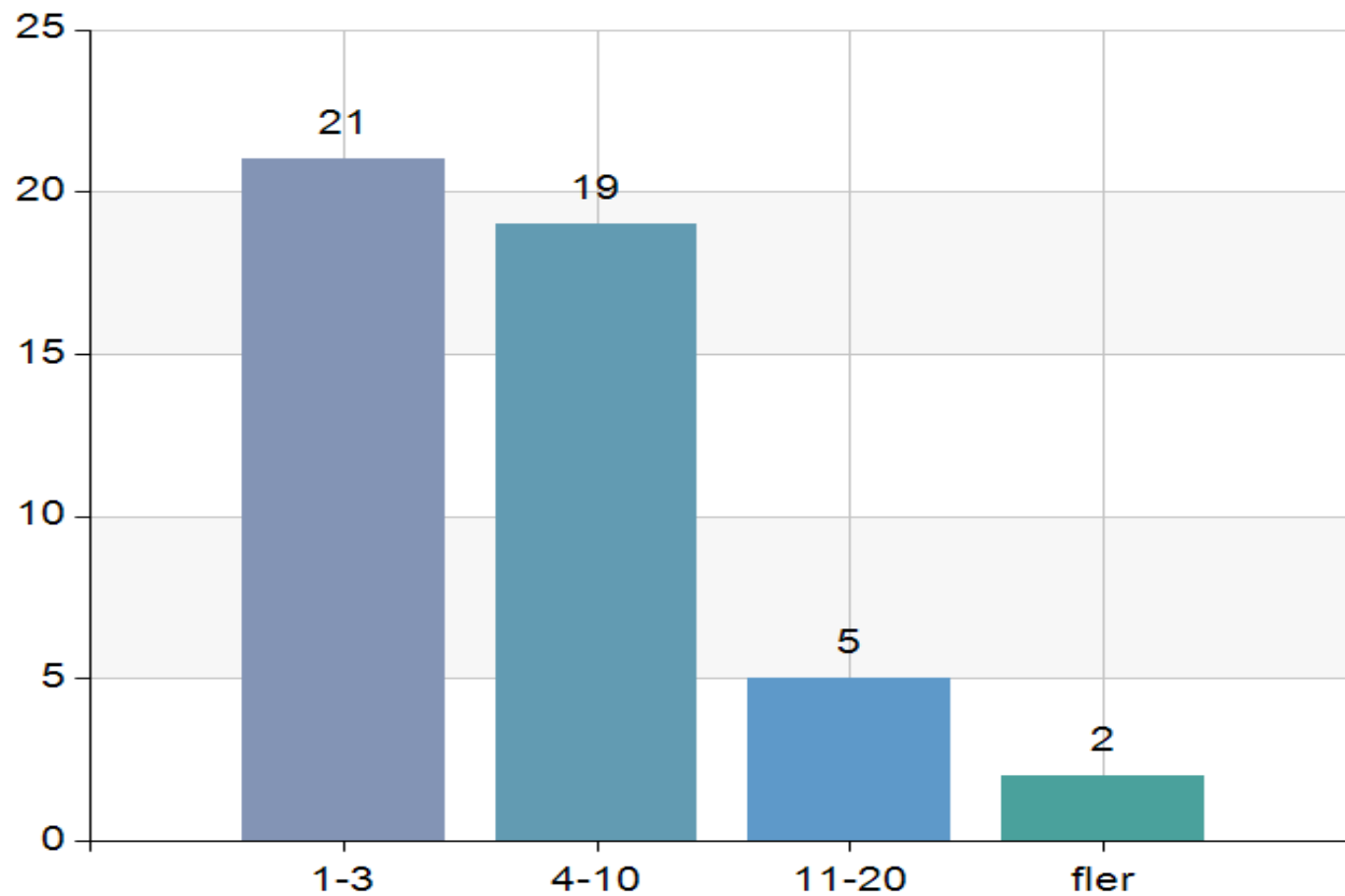
Övrigt:

- Behov av flera räknare längs en led för bättre helhetsbild
- I vissa fall svårt eller opraktiskt att placera vid ideala punkter
- Osäkerhet finns kring bästa placering → behov av vägledning/nationell standard

Om ni hade en räknare. Skulle ni vilja ha informationen i någon form av "öppen databas"?

Hur många räknare har du/ni behov av?

Tre övergripande och analytiska frågeställningar från Copilot.

- Hur påverkar val av räknartyp, dess tekniska egenskaper och kostnadsstruktur, möjligheten att jämföra och standardisera besöksmätningar mellan olika vandringsleder och organisationer?
- I vilken utsträckning påverkar placering och användning av räknare längs vandringsleder datakvalitet, tillförlitlighet och jämförbarhet – och kan gemensamma riktlinjer för placering utvecklas?
- Vilka krav på öppna databaser och gemensamma dataformat behöver uppfyllas för att möjliggöra en nationell eller regional standard?

Samlad slutsats från Copilot.

Helhetsbilden visar att dagens lösningar fungerar väl var för sig men att **variationer i teknik, placering, kostnader, drift och datahantering utgör tydliga hinder för en gemensam standard** för besöksmätning på vandringsleder.

Samtidigt pekar erfarenheterna på flera gemensamma behov – **såsom tydliga riktlinjer för placering, gemensamma krav på datakvalitet, samt standardiserade format för lagring och delning av data** – som kan utgöra en grund för fortsatt standardiseringsarbete.

Arbetsgruppens förslag framåt.

- Behov av **nationell samordning och kunskapsutbyte** kring räknare.
- Samordning kring **bästa placering för jämförbar data.**
- **Fortsatt dialog med forskarna på Mittuniversitetet**
VIMAS EU-projekt med 10 doktorander runtom Europa.

Bikupa vid borden

Hur tänker ni kring mätning
av besökare på era leder?

Bikupa vid borden

Hur tänker ni kring placering av besöksräknare på era leder?

Revidera och utveckla modell för gradering av vandringsleder

WORKSHOP 2026-05-07

NATIONELLT RAMVERK FÖR
VANDRINGS
LEDER

Syfte med en vägledning för gradering av vandringsleder

Syftet med vägledningen är att bidra till en enhetlig information och gradering av vandringsleder i Sverige, så att besökare i förväg kan bilda sig en uppfattning om en vandringsled är lämplig utifrån deras önskemål och behov.

Vårt uppdrag

Utveckla och tydliggöra verktyget
för svårighetsgradering med
fokus på tillgänglighet

Arbetsgruppen består av:

Jenni Niska, Länsstyrelsen i Norrbotten

Torbjörn Lingöy, Stiftelsen Skånska Landskap

Henrik Petré, Härnösand kommun

Nannie Fredrikson, Tillgänglighetskonsult, Nannie &
Naturen AB

FOTO: VICTOIRA BYSTEDT
LÄNSSTYRELSEN

FOTO: Nannie Fredrikson

FN-konventionen för personer med funktionsnedsättning

Artikel 2 – universell utformning

Artikel 9 – tillgänglighet (funktionalitet)

IT, information, transport,
kommunikation, utformning,
tjänster & service

Artikel 30 – rätt att delta

Kulturliv, rekreation,
fritidsverksamhet, sport

Bestämmelser

Detaljplan –

PBL kap 2 § 3 p 2: "...god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla samhällsgrupper"

PBL kap 3 § 9: "...samråd för enskilda med väsentligt intresse" kan vara funktisrörelsen

Områdesbestämmelser - OB reglerar begränsade områden utanför detaljplan

Översiktsplan - Ange strategier långsiktig & hållbar utveckling, friluftsliv & områden som ska anpassas

Vad är tillgängligt friluftsliv?

Information före & på plats: att naturområde finns, är det tillgängligt, ev klassificering, transport, terräng, naturtyp & växtlighet, anpassningar, kringsservice, avstånd, höjdprofil, etc

Bra kommunikationer: hur ta sig dit, hållplats i närheten, lämplig parkering, tydliga skyltar med konkret info, lättläst info, symboler, etc

Fysisk anpassning: vilobänkar, RWC, ledstänger, ledstråk, breda gångstråk & broar, slät/hårdgjord yta, upphöjda grillplatser, ramp, anpassade vindskydd etc.

Det kostar – att inte vara tillgänglig!

Tillgängligt friluftsliv / natur är positivt:

För individen / samhället

Knappt 2 miljoner har funktionsnedsättning

690 000 är > 80 år

Om de som rör sig minst skulle bli 10 % färre sparar
samhället 1.7 miljarder/år

För besöksnäringen

Ökad konkurrenskraft lockar fler besökare = tillväxt

Ledgradering

Underlag

Asfalt eller hårdgjord grusyta dominerar med minimalt av löst material. Vårdränerat. Obefintlig lutning i sidled.

Jord, sten, sand eller högt gräs förekommer som underlag vid minst ett tillfälle i ett sammanhängande parti på 10 m eller mer. Kraftigt lutning i sidled under ett sammanhängande parti på 10 m eller mer.

Lös grus eller mossa i sluttning med kraftig lutning eller hala klippor: förekommer vid minst ett tillfälle

Kupering

Inga eller få nivåskillnader. Lutning enskilt parti max 12 %. Lutning = höjdskillnad/horisontell längd*100.

Variierande terräng. Mjuka backar utan branta partier. Lutning enskilt parti max 25 %.

Branta partier som kan uppfattas som utmanande förekommer vid minst ett tillfälle. Lutning enskilt parti mer än 25 %.

Teknisk svårighet

Tekniska passager saknas helt. Kan i princip vandra med bägge händerna i fickorna.

Behov av att ta stöd med händerna föreligger vid minst ett tillfälle. Naturliga hinder med installationer som underlättar passagen, t.ex. handledare eller rep.

Tekniska passager som kräver stöd med händerna förekommer vid minst ett tillfälle. Naturliga hinder utan eller med hjälp av installationer som t.ex. stegar eller kedja.

Konstruktioner

Hinder förekommer inte alls. Självstängande grind i samma plan med en passagebredd på minst 90 cm räknas inte som hinder. Följ anvisningarna i Naturvårdsverkets publikation "Vägledning Friluftsanordningar".

Förekommer vid minst ett tillfälle. Trappstätta med handledare där toppsitsens höjd ej överstiger 1 meter. För trappor max tio steg utan viloplan. Vinkelgenomgång ska kunna passeras med ryggsäck på. Gångrist. Färst med gångplanka.

Förekommer vid minst ett tillfälle. Trappstätta där toppsitsens höjd överstiger 1 meter. Stegstätta. För trappor mer än tio steg utan viloplan. Trånga vinkelgenomgångar. Färst utan gångplanka. El-stängsel med handtag och fäste. Förekommer stängsel ska alltid anordning som tillåter passage finnas på plats. Saknas anordning temporärt ska detta anges i ledstatusen

Hinder

Naturliga hinder förekommer inte.

Stenar eller stockar (med en bredd på max 20 cm) och/eller kraftigare rötter som INTE går att undvika förekommer vid 1-4 tillfällen i ett sammanhängande parti på 10 m eller mer.

Stenar eller stockar (med en bredd på max 20 cm) och/eller kraftigare rötter som INTE går att undvika förekommer vid minst fem tillfällen i ett sammanhängande parti på 10 m eller mer. Större stenar eller andra naturliga hinder (med en bredd på 20 cm eller mer) som inte går att undvika förekommer vid minst ett tillfälle. Klapperstensfält och blockterräng.

Vatten

Broanordning med kantbräda och handledare. Däckspång, ramper och plattformar. Följ anvisningarna i Naturvårdsverkets publikation "Vägledning Friluftsanordningar".

Spänger bestående av minst två plankor i bredd som bör vara försedda med halkskydd. Omgivande terräng har bärighet.

Spänger bestående av minst två plankor i bredd som kan sakna halkskydd och där omgivande terräng saknar bärighet, t.ex. myrmark och träsk. Anordning typ dragflotte, roddbåt eller enklare hängbro. Vid extrem väderlek i form av omfattande nederbörd eller vårfloed kan delar av leden temporärt hamna under vatten. Inträffar detta ska ledstatusen under officiell öppetid vara för högt vattenstånd oavsett graderingsnivå.

Underlag för förvaltare

← Nivåer 3 stycken

↑ Kategorier 6 stycken

Kategori/Nivå	1	2	3	4	5
Underlag					
Kupering					
Konstruktioner					
Hinder					

Diskussionsfrågor

- **Nivåer**
Idag har vi tre nivåer (grön, blå, röd) men det finns önskemål att utöka detta för ökad tydlighet och nyansering/diversifiering. Diskutera hur många nivåer som ni tror är rimlig för ökad tydlighet och diversifiering.
- **Kategorier**
Idag finns sex kategorier (underlag, kupering, teknisk svårighet, konstruktioner, hinder och vatten). Behövs fler eller ska det vara färre? Saknas någon? Och/eller kan några slås ihop?

FOTO: JENNI NISKA.

Upplägg

1. Fundera tyst för dig själv över frågorna, notera på ditt blad
2. Alla berättar sina svar till gruppen vid bordet. Se till att alla kommer till tals.
3. Sekreterare (en person har en lapp under sin stol). Som sekreterare ansvarar du för att notera ytterliga synpunkter som kommer fram under dialogen på ditt papper.
4. Om du som deltagare ångrar ngt som du skrivit på din lapp, stryk det gärna.
5. Vi kommer samla ihop alla papper och sammanställa era synpunkter och använda oss av det i det fortsatta arbetet.

FOTO: JENNI NISKA

Tack för idag!

Jenni Niska

Friluftslivssamordnare

Länsstyrelsen i Norrbottens län

jenni.niska@lansstyrelsen.se

Torbjörn Lingöy

Koordinator Rekreativa leder

Stiftelsen Skånska Landskap

torbjorn.lingoy@skanskalandskap.se

Henrik Petre

Härnösand Kommun

Henrik.petre@harnosand.se

Nannie Fredrikson

Tillgänglighetskonsult

Nannie & Naturen AB

saltoluokta1988@gmail.com

NATIONELLT RAMVERK FÖR
VANDRINGS
LEDER

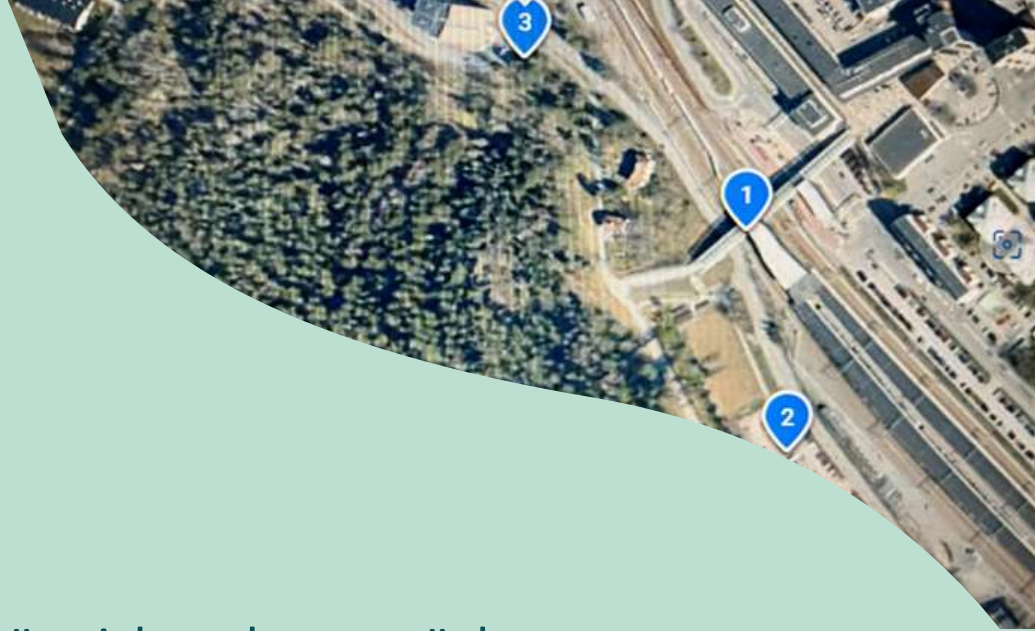
20260506

Tätortsnära ledmarkering

NATIONELLT RAMVERK FÖR
VANDRINGS
LEDER

Bakgrund

- Tätortsnära leder spelar en strategisk roll för att fler människor ska upptäcka vandring och friluftsliv.
- Det nationella ramverket för vandringsleder är främst anpassat till skogs- och naturmiljöer. Tätortsnära vandringsleder ställs inför andra utmaningar.
- Därför tas denna komplettering till ramverket fram med ambitionen att den ska ge vägledning och exempel på olika lösningar när en led ska skyltas genom centrala delar av orter.
- Vi vill uppmuntra och underlätta ledmarkering i och från tätort.

Arbetsgrupp

Kristin Ekblom, Länsstyrelsen Stockholm

Camilla Bjellvert, Pax Walk, Ingegerdsleden

Finn Cederberg, Stockholms stad

Sofie Norrby, Region Skåne

Patrik Wivstad, Umeå kommun

Robert Wahlström, Väst kuststiftelsen

Prel innehåll i vägledningen

Bakgrund

Varför tätortsnära ledmarkering är viktig

Utmaningar i tätort

Förankringsarbete

Metoder

Varför tätortsnära ledmarkering är viktig

- Stillasittande är ett folkhälsoproblem.
- Med stadsnära vandringsleder sänks tröskeln till rörelse vilket stärker både fysisk och psykisk hälsa.
- Vi når fler målgrupper.
- Nya besökare/turister hittar lättare vilket bidrar till marknadsföring och arbetstillfällen inom besöksnäringen.

FOTO: APELÖGA

Utmaningar i tätort

- I tätorter är intrycken många och vägar, korsningar och skyltarna fler.
- Behov av säkra passager för att undvika olycksrisker.
- Större risk för skadegörelse.
- Planeringsfasen involverar fler och är extra viktig och kan ta lång tid.

FOTO: APELÖGA

Markägare och markanvändning

- I staden kan det vara till stor del kommunal mark men det kan också finnas många små markägare som kan göra markägardialogen omfattande.
- Planering av stadsrummet involverar många kommunala (och ibland statliga) instanser. Arbetet kan kräva samordning med många förvaltningar/organisationer.
- Tillståndsprocesser för exempelvis skyltning kan ta lång tid.

FOTO: JONAS INGMAN

Trafik, säkerhet och planering

- Trafikerade vägar, många korsningar och varierad skyltning tillsammans med varierad bebyggelse gör att intrycken i stadsmiljö är många. En väl avvägd skyltning är viktig för att bibehålla trygghet vid varje korsning.
- Undvik utskjutande pilar där vandringsled går på GC-väg så inte cyklister kan skada sig.
- Skadegörelse som exempelvis knäckta skyltar, klotter på skyltar och stolpar kan kräva tätare tillsyn och budget.
- Tillfälliga vägarbeten och permanenta förändringar i stadsbilden kan kräva omdragningar.

Service och upplevelser

- I tätorter är servicen för vandraren högre. Det finns ofta fler toaletter, busshållplatser och utbudet för proviantering, mat och dryck och kultur är större och mer föränderligt. Ett urval kan behövas göras på tryckta och digitala kartor och i textmaterial.

FOTO: JONAS INGMAN

Förankringsarbete

- Förankringsarbetet påbörjas med fördel i en stadsdelsövergripande förvaltning eller annan part.
- En referensgrupp kan bildas med representant från kommunen som samordningsansvarig. Involvera markägare tidigt i processen.
- Resonera er fram till lämpliga dragning av leden samt placeringar för entréskyltar.
- Det kan vara bra att välja en pilotsträcka där man testar skyltningen.
- Att vara flexibel, lyhörd och eftersträva konsensus är viktiga framgångsfaktorer.

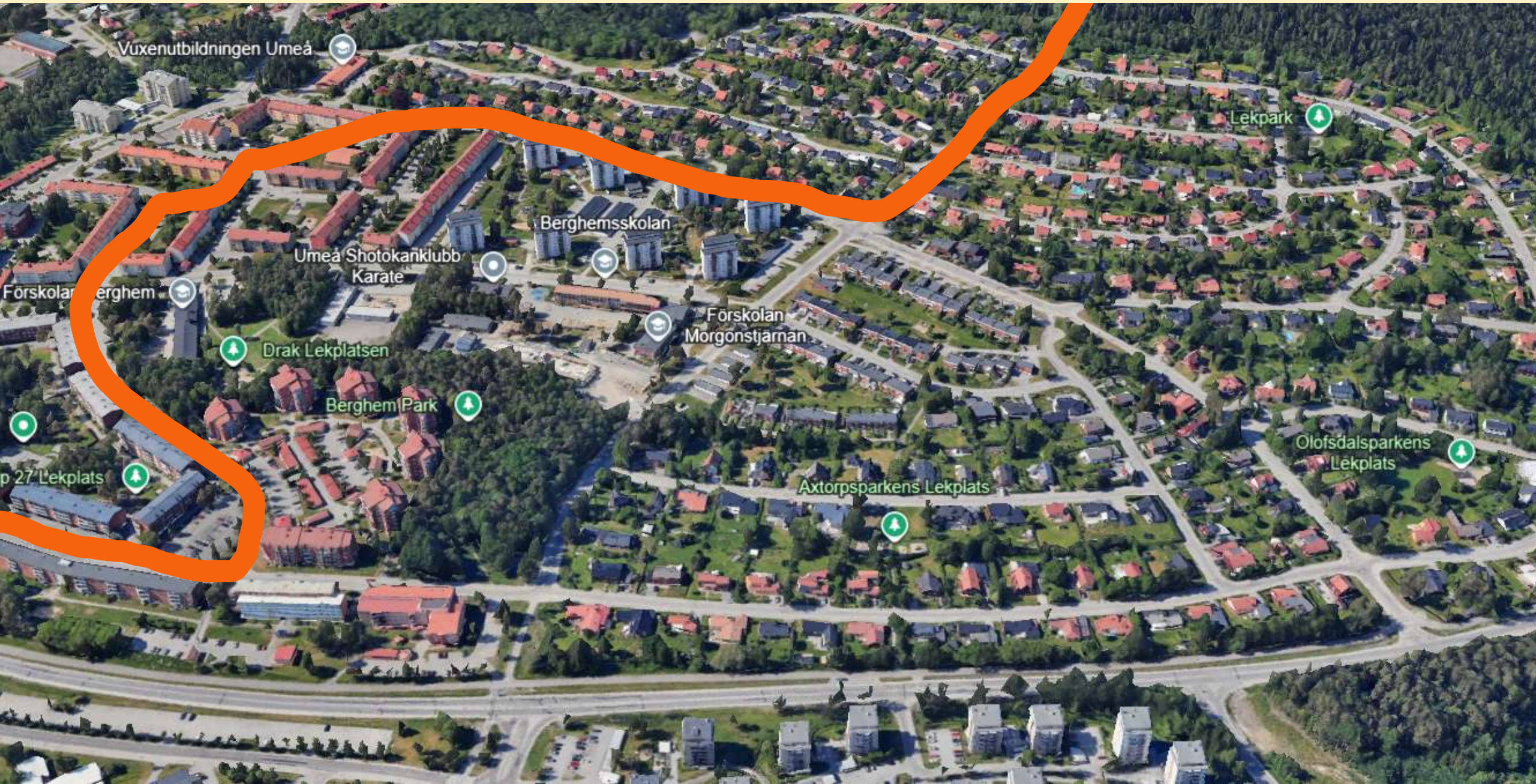
Metod

- Synlighet och siktlinjer
- Val av skyltar och markeringar
- Märkning på metallstolpar
- Märkning på hus och konstruktioner
- Märkning på asfalt
- Alternativa lösningar

Siktlinjer och synlighet

Siktlinjer och synlighet

Val av skyltar och markeringar

Märkning på metallstolpar

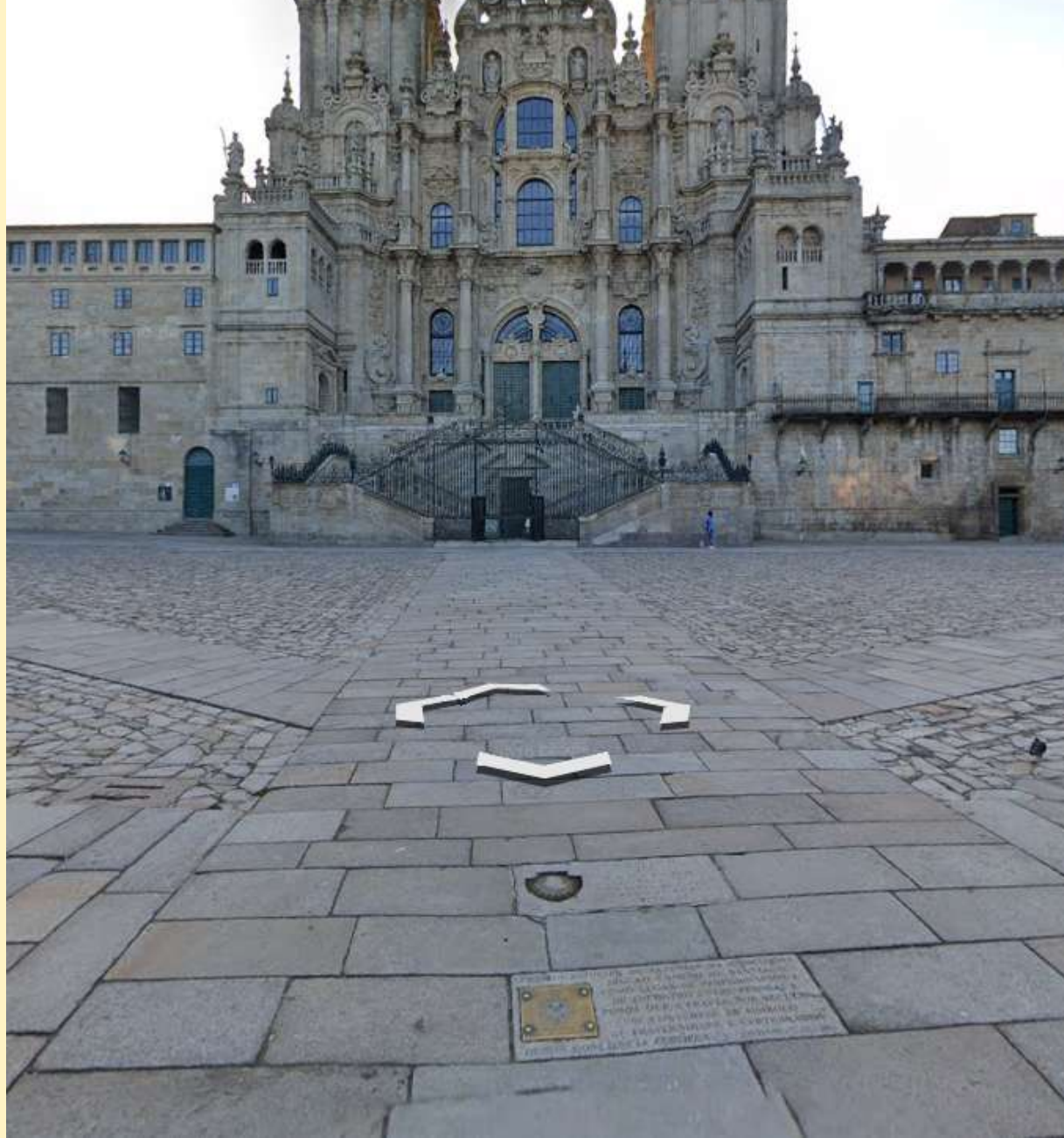
Märkning på hus och konstruktioner

Märkning på marken – Problem...

Märkning på marken - ...eller en möjlighet?

Warning! Sparse signs - Warning! Sparske Markeringar

OBS! Gles markering

Information **Information** **Informationen**

(The text in the three information boxes is small and partially illegible, but appears to be multilingual instructions or notes related to the map.)

Reflektioner

Vilka argument ser ni för att tätortsnära leder är viktiga?

Vilka utmaningar ser ni?

Kommer vägledningen vara till nytta?

Har du något medskick till arbetsgruppen?

Gå in på menti för att svara på frågorna

menti.com
4792 2971

Walk and talk

2–4 personer, gå med någon du inte känner.

Föreställa er att ni planerar en ny kort tätortsnära led i området.

Alla väljer olika sträckningar.

Samling kl 15.55

Mentifrågor kommer under promenad

menti.com
4792 2971

Förslag samtalsfrågor under promenaden

1. Om ni skulle skapa en kort tätortsnära led härifrån – hur skulle den kunna gå?
2. Vilken betydelse har längd, entréer och skyltning för att människor ska hitta hit och vilja gå leden?
3. Vilka utmaningar stöter ni på, går det att genomföra er vandring?
4. Vilka värden längs vägen kan göra leden extra intressant?
(t.ex. natur, utsikt, vatten, kulturmiljöer, caféer eller andra målpunkter)
5. Dela goda exempel på tätortsnära led eller rundslinga du uppskattar

Tack för idag!

NATIONELLT RAMVERK FÖR
VANDRINGS
LEDER

Vandringsleder - folkhälsa och samhällsnytta

- Rekreativa leder i Skåne
- När ger vandringsleder verklig samhällsnytta – och vad krävs för att nå dit?

FOTO: HYVIND LUND

Rekreativa leder i Skåne - folkhälsa och samhällsnytta -

Varierade leder ska vara nära skåningen och uppmuntra till en aktiv vardag och semester

- Skåneleden, 160 mil
- Sydostleden och Sydkustleden, 53 mil
- Cykelleden Skåne, 57 mil
- Mountainbike, 20 befintliga leder/områden, kommande leder
- Kanot - befintliga och kommande leder och områden

Utmaningar kopplat till friluftsliv i Skåne

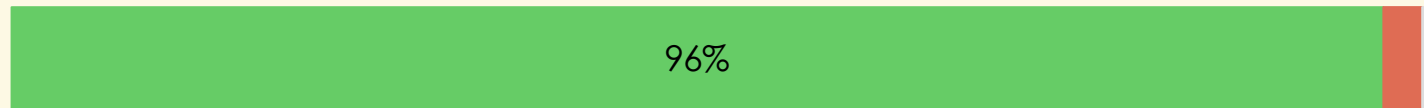
- Fysiskt avstånd till naturen. 90 % av skåningarna bor i städer – större behov av att planera för friluftsliv.
- Stora skillnader mellan västra och östra Skåne i markanvändning.
- Hög andel jordbruksmark och låg andel allemansrättslig natur.
- Mycket kust – mycket reservat med föreskrifter som begränsar friluftsliv.
- Ojämlighet i vem som vistas i naturen (födelseland, ekonomi, utbildningsnivå som påverkande faktorer)
- Mentalt avstånd till naturen. Låg kännedom om var naturen finns.
- Låg kunskap om Allemansrätten.

Undersökning om Skånes vandrings- och cykelleder, Skånepanelen 2025

- Webbaserad medborgarpanel
- Drygt 10 000 personer som regelbundet deltar i enkäter via nätet
- Panelen ska spegla Skånes befolkning från och med 16 år avseende kön, ålder och region.
- Resultaten från specifika undersökningar viktas utifrån dessa variabler för att spegla den verkliga fördelningen bland befolkningen i Skåne avseende dessa faktorer.
- Skåningarnas syn på och eventuella erfarenheter av vandrings- och cykelleder i Skåne.
- Region Skåne, tillsammans med kommuner och andra aktörer, vill förstå hur dessa leder påverkar skåningars hälsa, livskvalitet och tillgång till naturupplevelser.
- Cirka 4 500 svarade

Kännedom om leder i Skåne

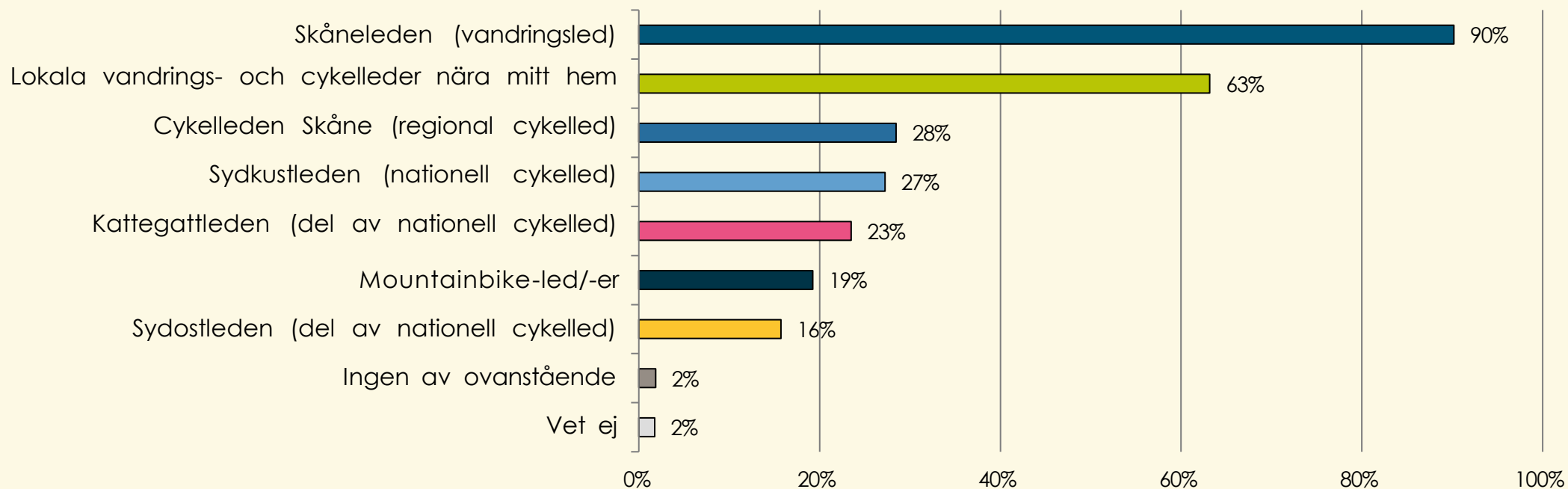
Nästan till alla respondenter känner till att det finns leder för vandring och cykling i Skåne. Kännedomen är ungefär lika hög oavsett ålder, kön eller i vilken del av Skåne man bor.

■ Ja, jag känner till att det finns sådana leder ■ Nej, jag känner inte till det ■ Vet ej

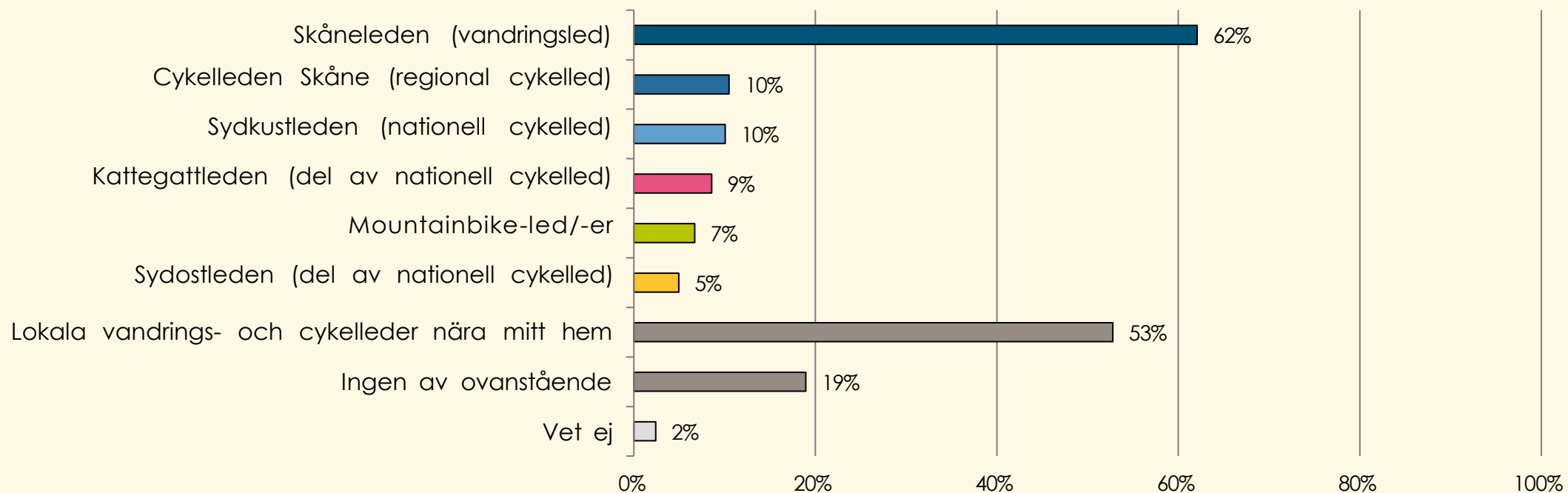
Kända leder i Skåne

Frågan ställdes till de som uppger sig känna till leder i Skåne. Skåneleden är klart mest välkänd bland lederna. Kännedom om specifika leder påverkas av var i Skåne man bor. Till exempel känner 45 procent av boende i nordvästra Skåne till Kattegattleden, medan 27 procent av boende i sydöstra Skåne känner till Sydostleden.

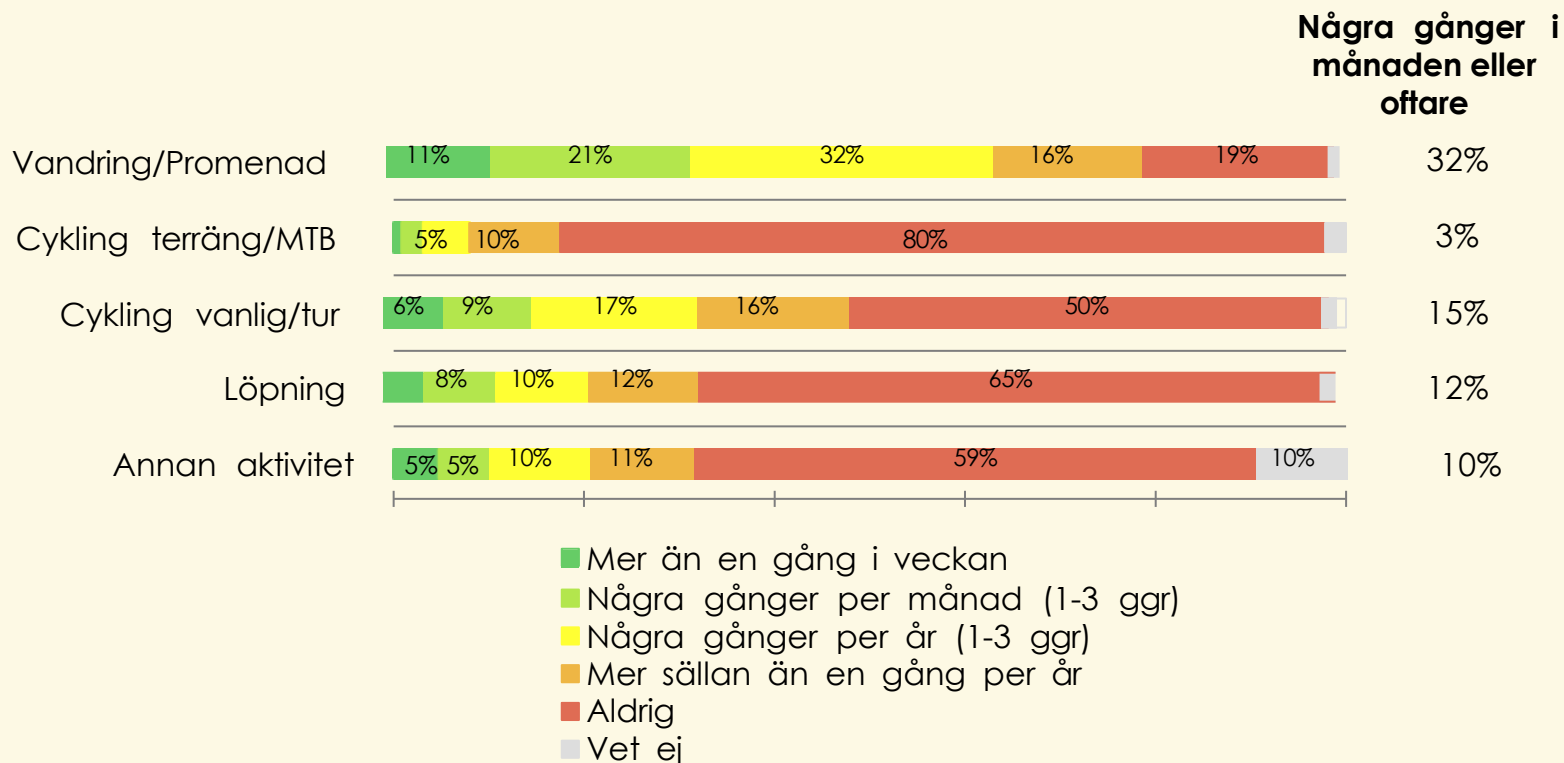
Använda leder i Skåne

Frågan ställdes till de som svarade att de kände till att det fanns leder. Fler än 6 av 10 respondenter har besökt Skåneleden, med mindre andelar som använt de övriga namngivna lederna. Strax över hälften uppger sig ha använt en lokal vandrings- eller cykelled. Andelen som svarat "Ingen av ovanstående" är högre, totalt omkring 3 av 10, bland respondenter äldre än 60 år.

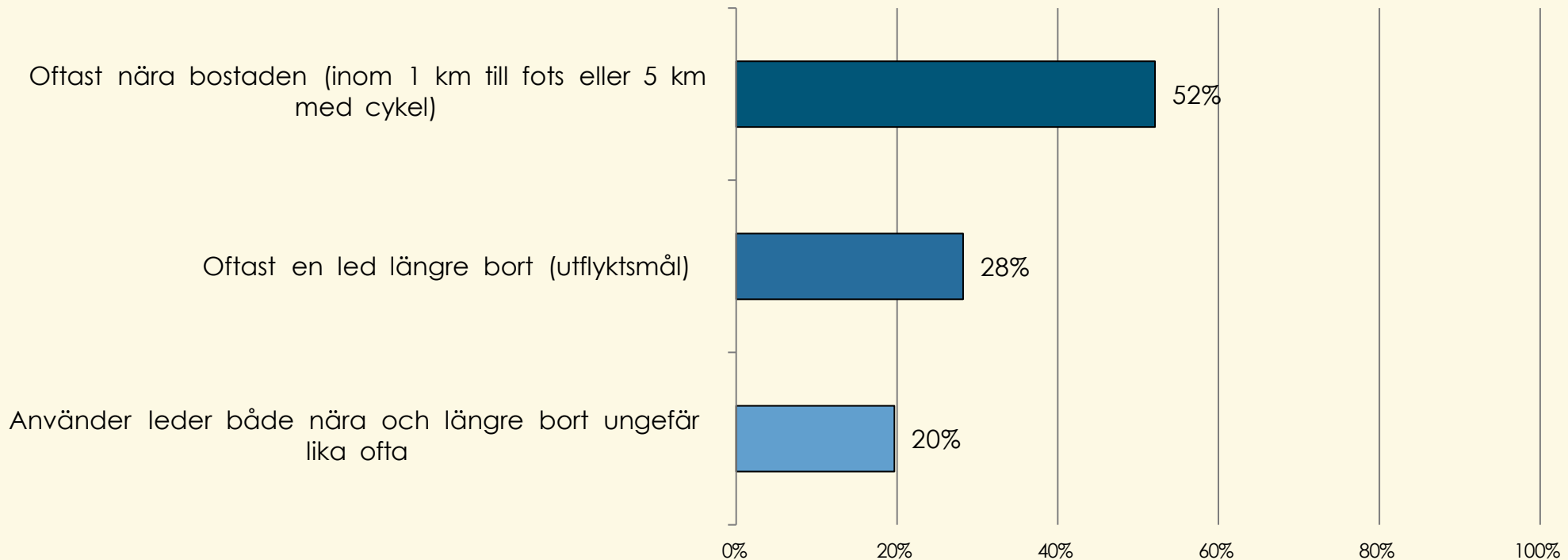
Aktiviteter på leder

Vandring eller promenad är det vanligaste sättet att använda lederna, med omkring en tredjedel som gör detta några gånger i månaden eller oftare. Män svarar i lite högre utsträckning än kvinnor att de cyklar eller löper på lederna

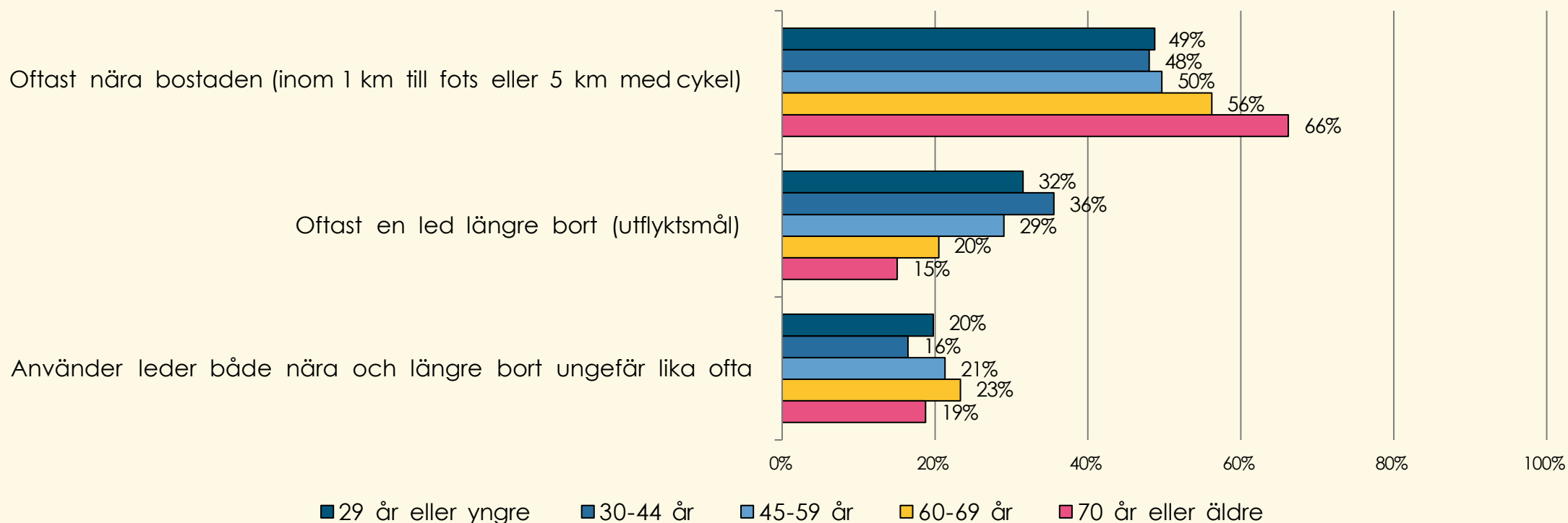
Den använda ledens avstånd från hemmet

Frågan ställdes till de som svarade att de använder lederna. Lite över hälften av dessa använder oftast en led nära hemmet, medan 28 procent tenderar använda leder längre bort. De som bor i sydvästra Skåne är mer benägna att använda leder längre bort från hemmet än boende i andra regioner.

Den använda ledens avstånd från hemmet

Yngre respondenter är mer benägna att oftast använda leder längre bort från där de bor, medan de som tillhör de två äldsta grupperna i större utsträckning svarar att de oftast använder leder nära bostaden.

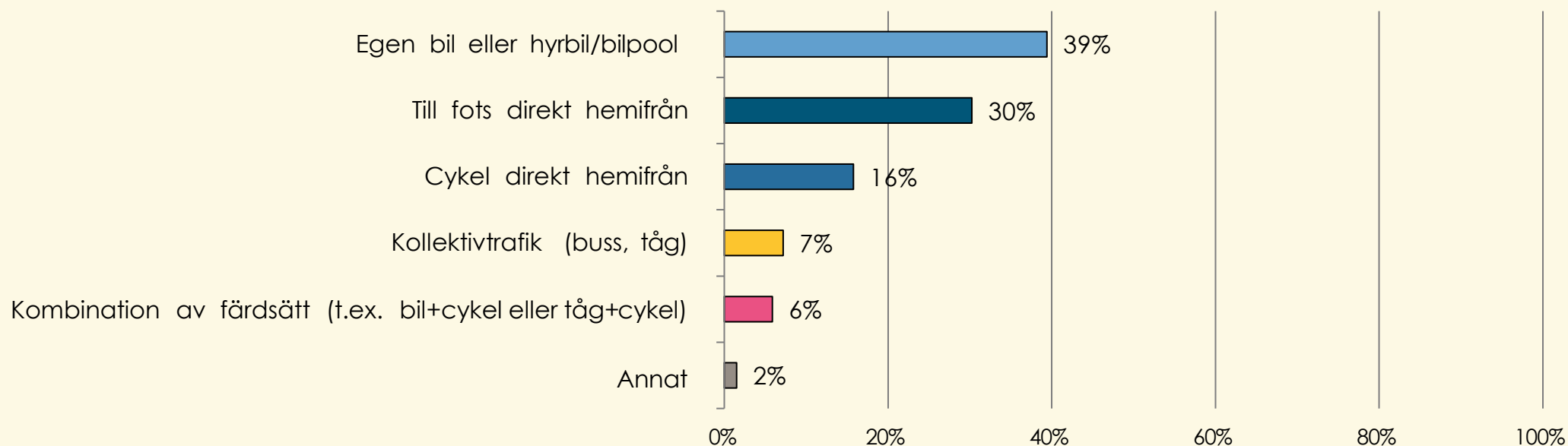

Transport till led

Vanligast är att färdas till lederna i bil eller till fots. Det finns inga större skillnader mellan kvinnor och män, utöver att män i större utsträckning än kvinnor cyklar till lederna.

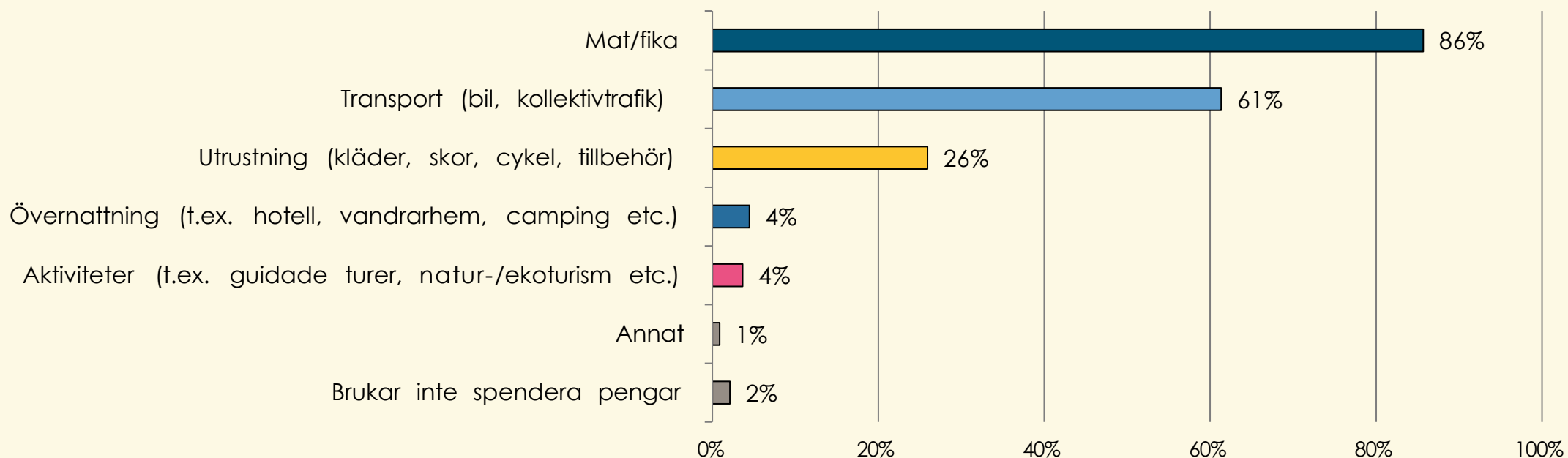
Nedbrutet på ålder är det vanligare bland de över 60 år att ta sig till leden till fots eller cykel, medan de i åldern 30–59 år oftare använder bil.

Kollektivtrafik används i betydligt högre utsträckning bland de som är 29 år eller yngre.

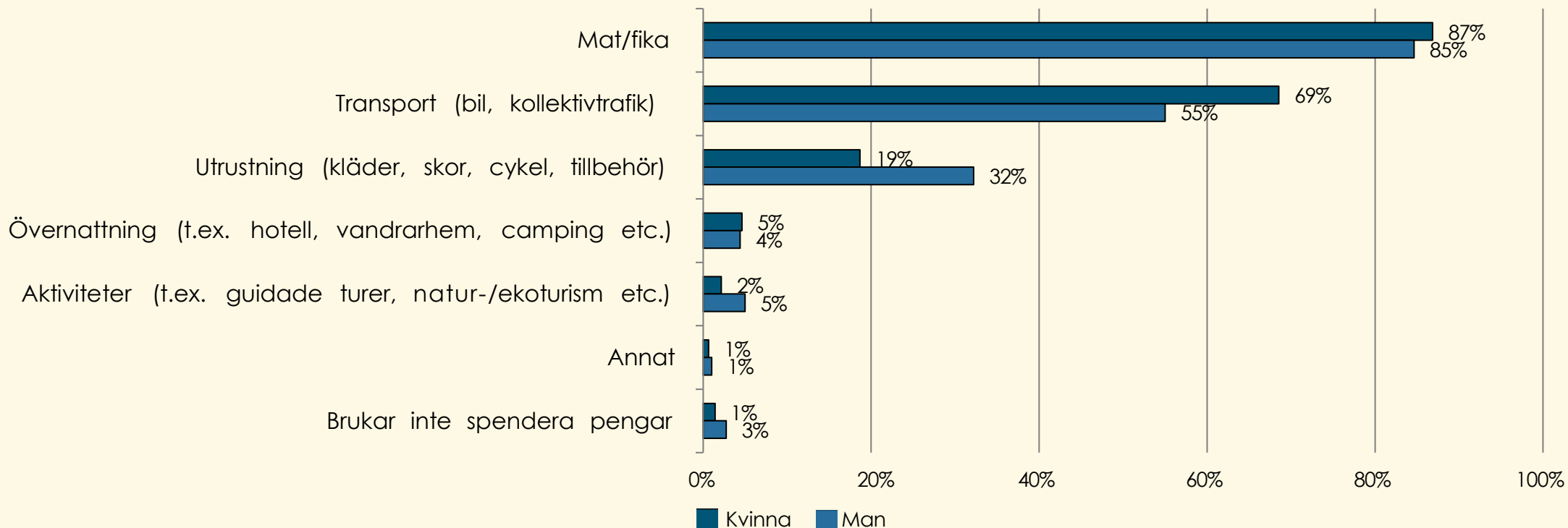
Utgifter vid användning av leder

Mat och transport är de klart vanligaste utgiftsposterna bland de som spenderat pengar vid användning av leder. Andelen som lägger pengar på transport är kraftigt avtagande med ålder. Bland de som är 29 år eller yngre lägger 74 procent pengar på transport, medan motsvarande siffra för de som är 70 år eller äldre endast är 39 procent.

Utgifter vid användning av leder

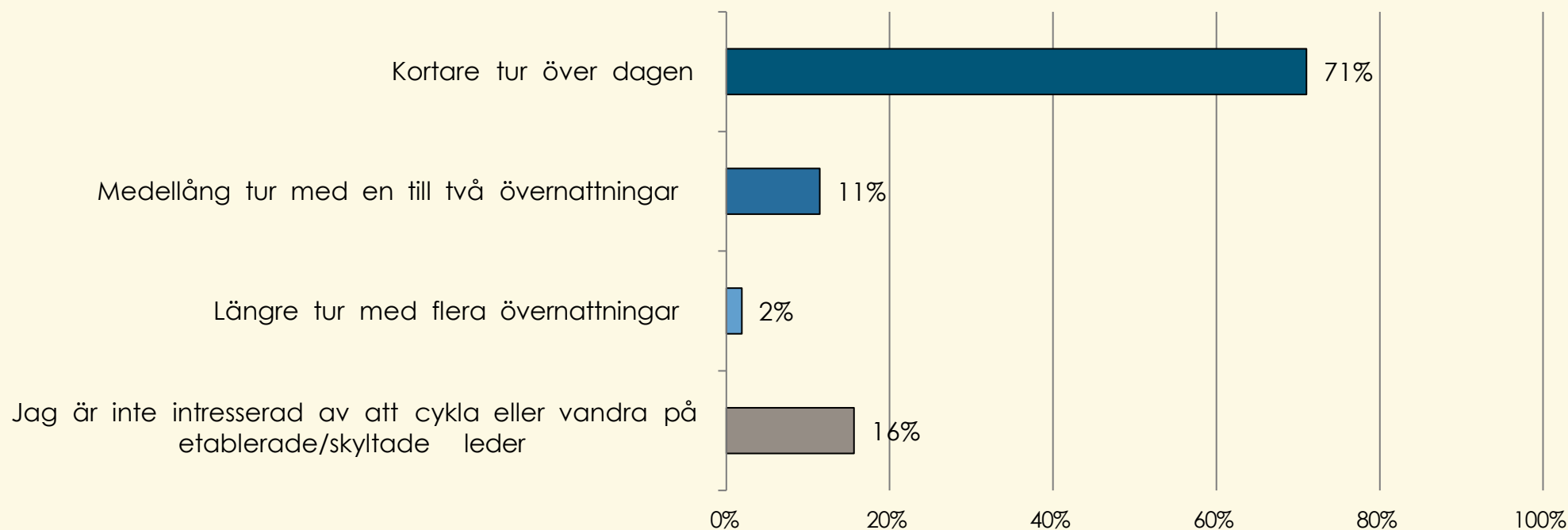
Kvinnor lägger i större utsträckning än män pengar på transport, medan det omvända förhållandet gäller för inköp av utrustning. I övrigt är fördelningen mellan könen ganska jämn.

Föredragen längd på tur i Skåne

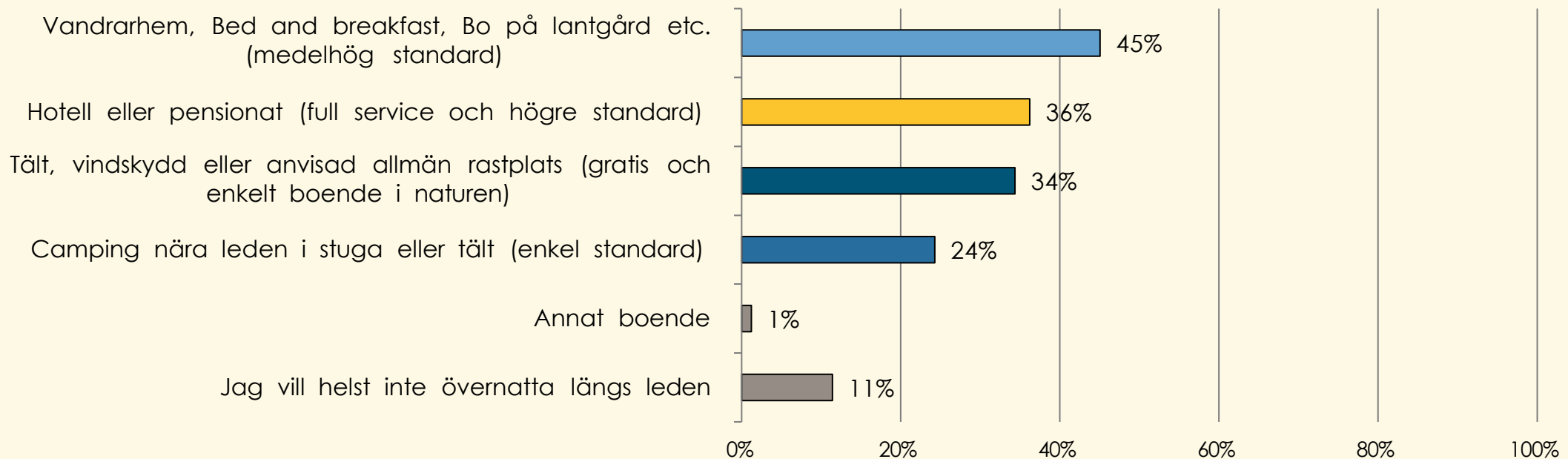
Runt 7 av 10 av alla respondenter föredrar kortare dagsturer. De yngre åldersgrupperna är mer benägna att föredra medellånga turer, medan de äldre oftare uppger att de inte alls är intresserade av att använda lederna.

Väldigt få önskar turer med fler än två övernattningar.

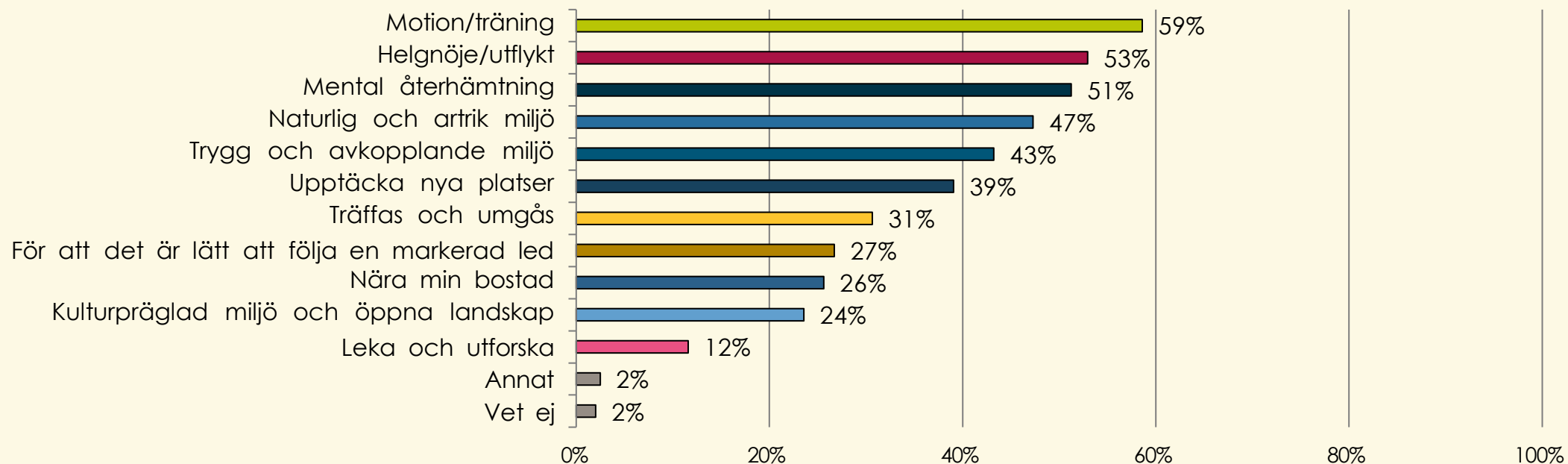
Övernattningspreferenser längs leden

Överlag är vandrarhem eller motsvarande övernattningsform det mest önskade alternativet, men här finns tydliga ålderskillnader. Yngre är avsevärt mer öppna för camping och tält, medan de äldre i större utsträckning föredrar alternativen som innebär en medelhög eller hög övernattningsstandard.

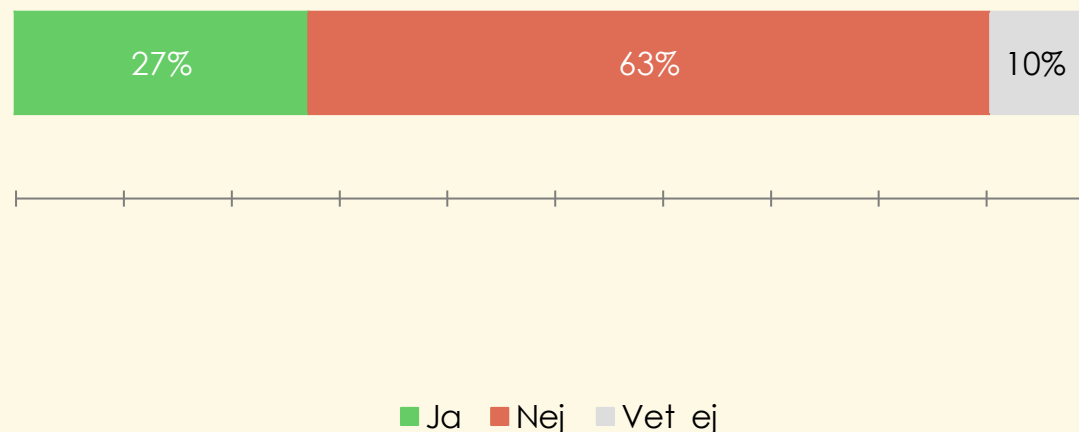
Anledningar till att använda leder

Frågan ställdes till de som svarade att de har använt lederna. Motion, helgnöje och mental återhämtning är de alternativ som en majoritet uppgett som anledning till varför de använder lederna, men spridningen på svaren är ganska stor.

Använder du vandrings- och cykelleder i Skåne så ofta som du skulle vilja?

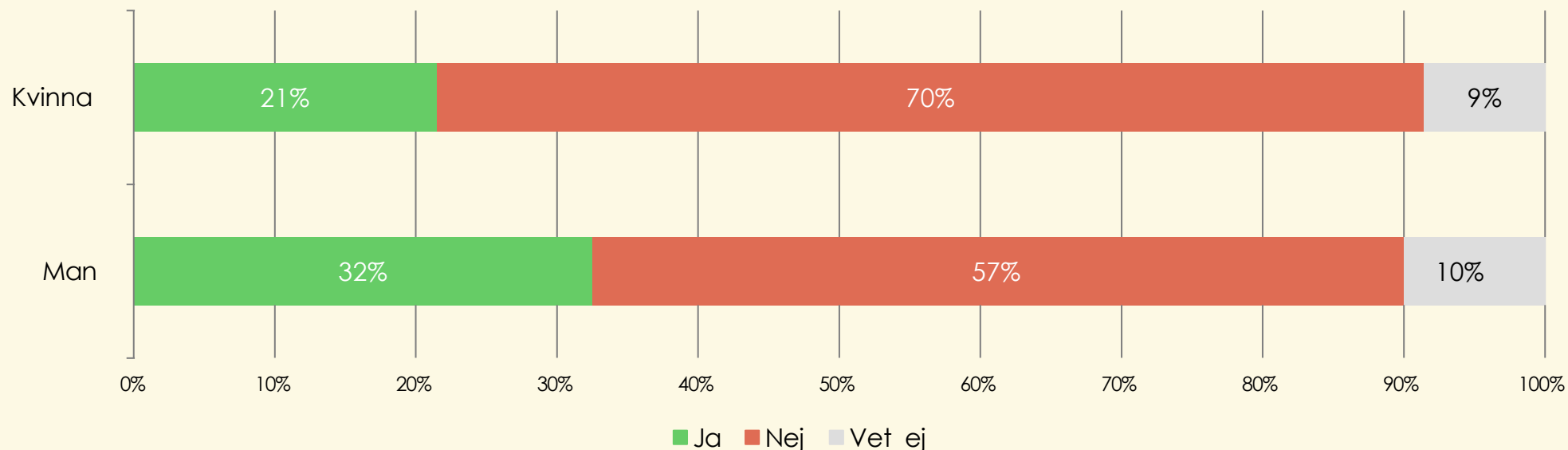
En tydlig majoritet av respondenterna använder inte lederna så ofta som de hade velat göra. Bland äldre är andelen som svarar "Ja" aningen högre, strax över 30 procent, medan det enbart är 21 procent i åldersgruppen 30–44 år som använder lederna i önskad utsträckning.

Använder du vandrings- och cykelleder i Skåne så ofta som du skulle vilja?

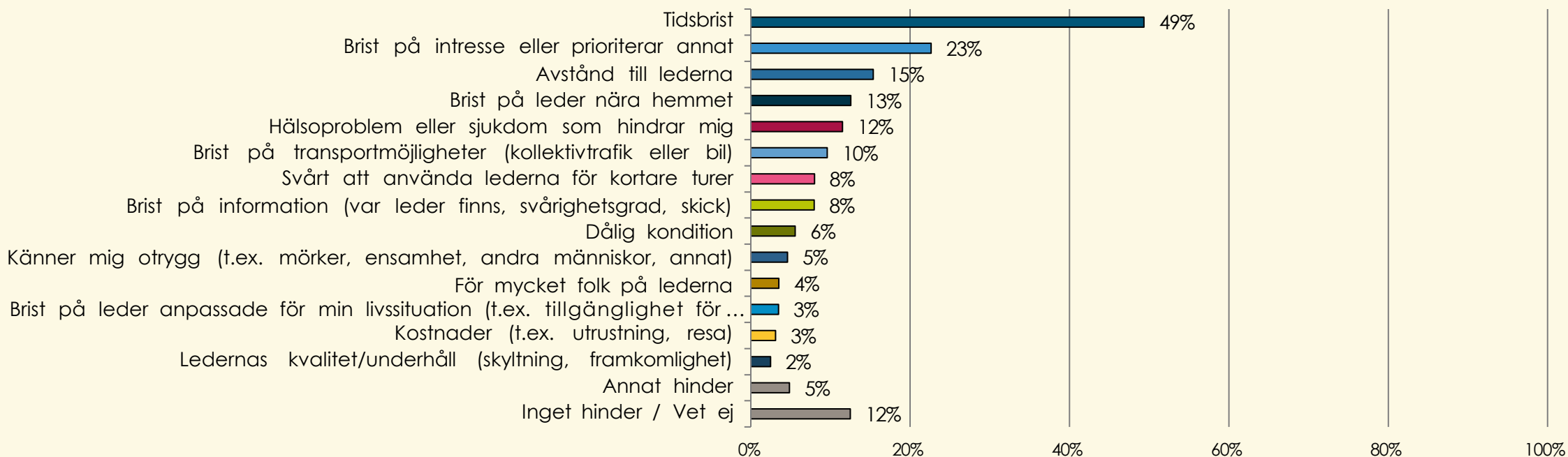
Fördelat på kön ses relativt tydliga skillnader.

Bland män är det 11 procentenheter fler som använder lederna i önskad utsträckning.

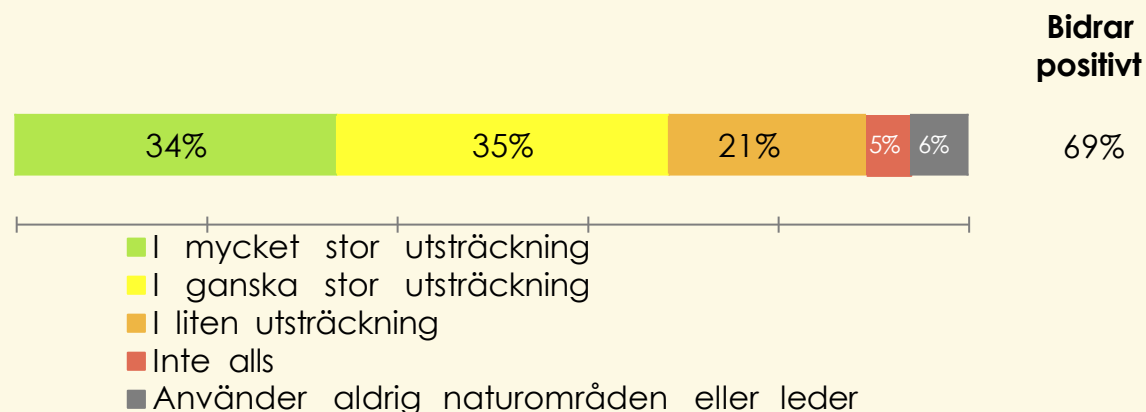
Hinder för att använda leder

Tidsbrist är det klart vanligaste hindret för att använda leder. I de äldre åldersgrupperna träder även hälsoproblem fram som ett vanligt hinder, med en tredjedel av de över 70 år som uppger detta. Avstånd till leder, brist på leder nära hemmet och brist på transportmöjligheter avges oftare som svar bland boende i sydvästra Skåne än i övriga regioner.

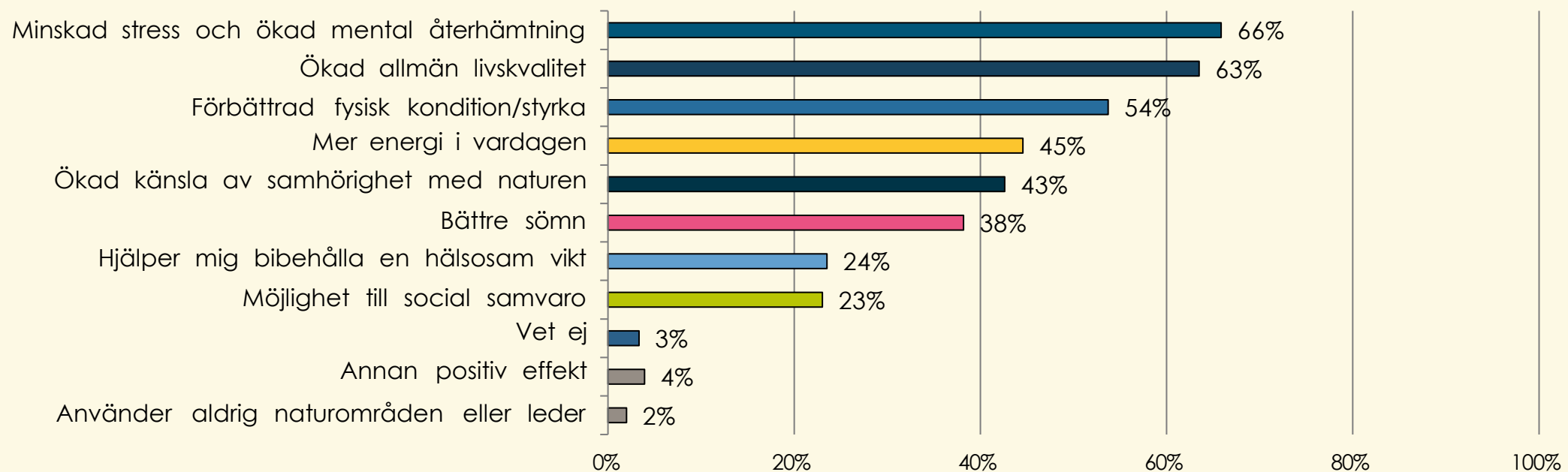
Naturområdets påverkan på hälsa

Omkring 7 av 10 tycker att deras användning av naturområden och leder bidrar mycket eller ganska positivt till deras hälsa och välbefinnande. Andelen är något lägre, 58 procent, bland de över 70 år, men i övrigt är skillnaderna ganska små nedbrutet på olika grupper.

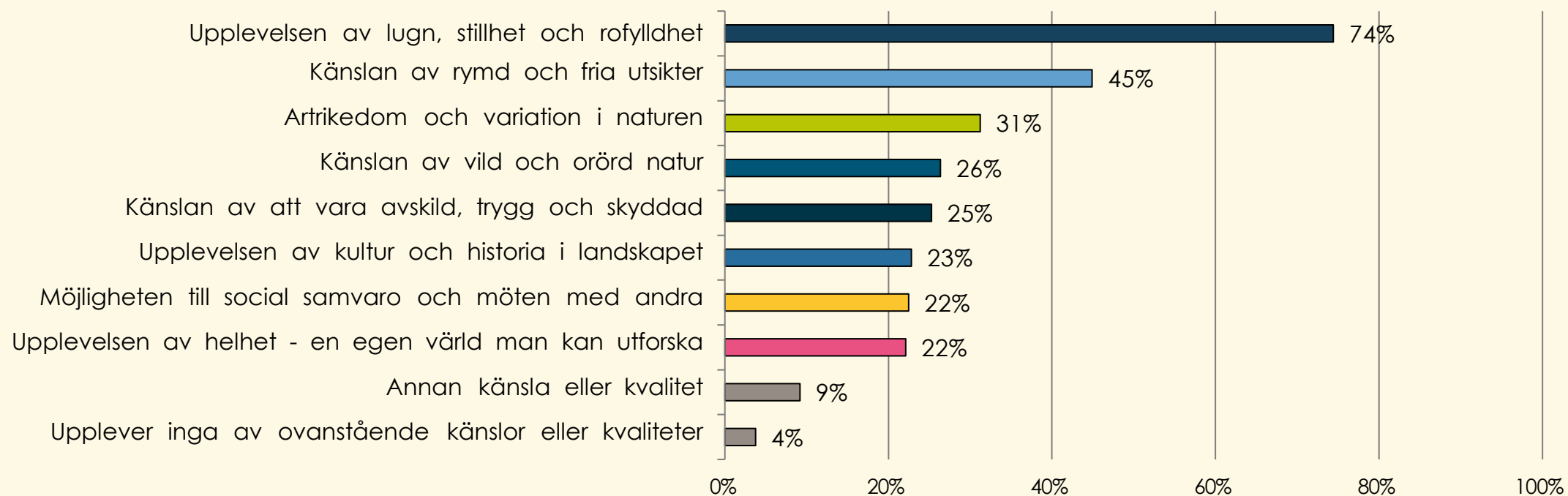
Hälsoeffekter av naturvistelse

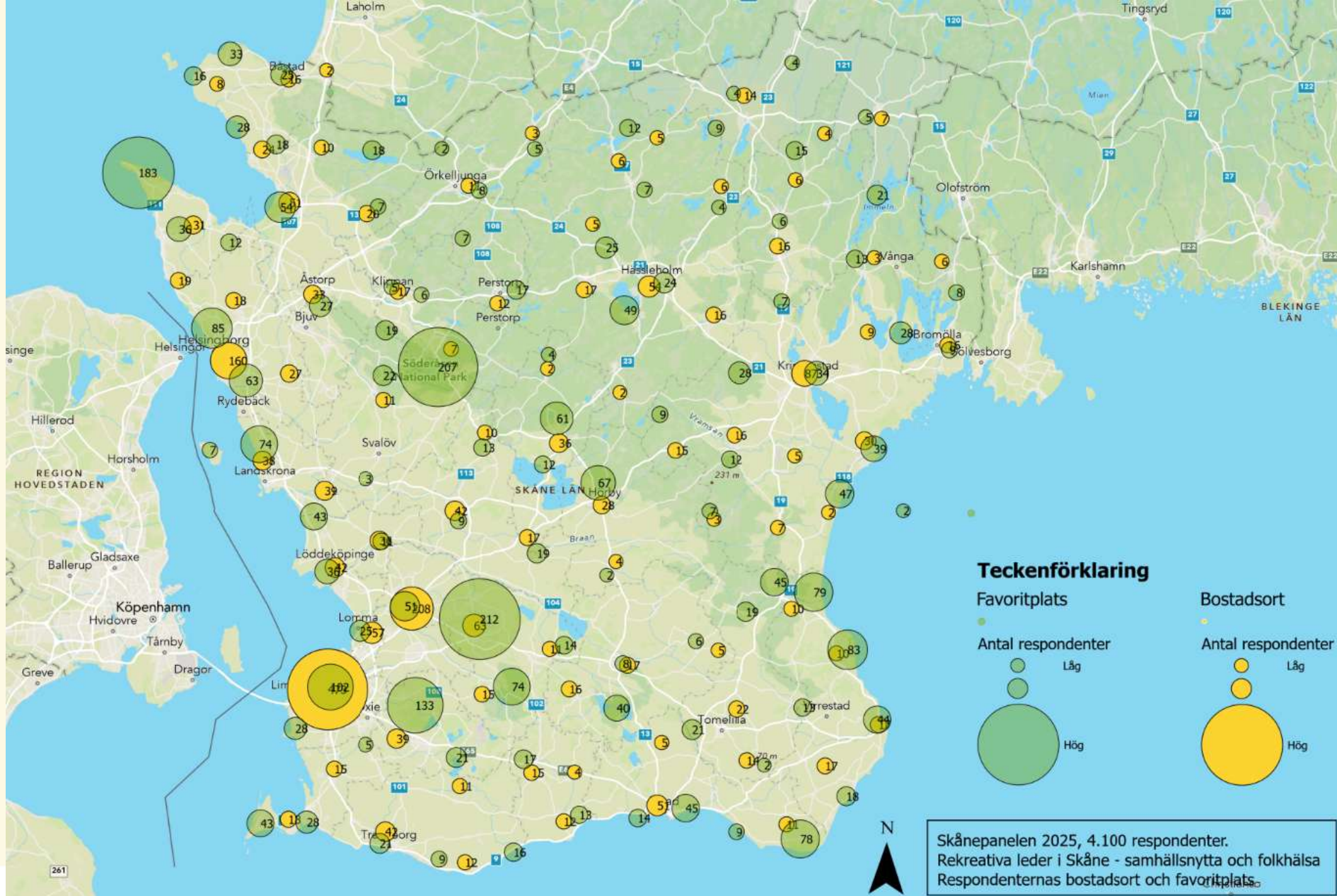
Minskad stress, ökad allmän livskvalitet och förbättrad kondition eller styrka är de vanligaste positiva hälsoeffekterna av att använda leder eller vistas i naturområden. Bibehållande av vikt och möjlighet till social samvaro är inte lika vanliga svarsalternativ.

Upplevda känslor och kvaliteter på favoritplats

Respondenterna fick markera sin favoritplats i Skåne på en karta. Omkring tre fjärdedelar av respondenterna som avgav ett svar markerade platser där de uppger sig uppleva lugn, stillhet och rofylldhet. Känslan av rymd och fria utsikter kännetecknar också många favoritplatser, med nära hälften som svarat detta alternativ.

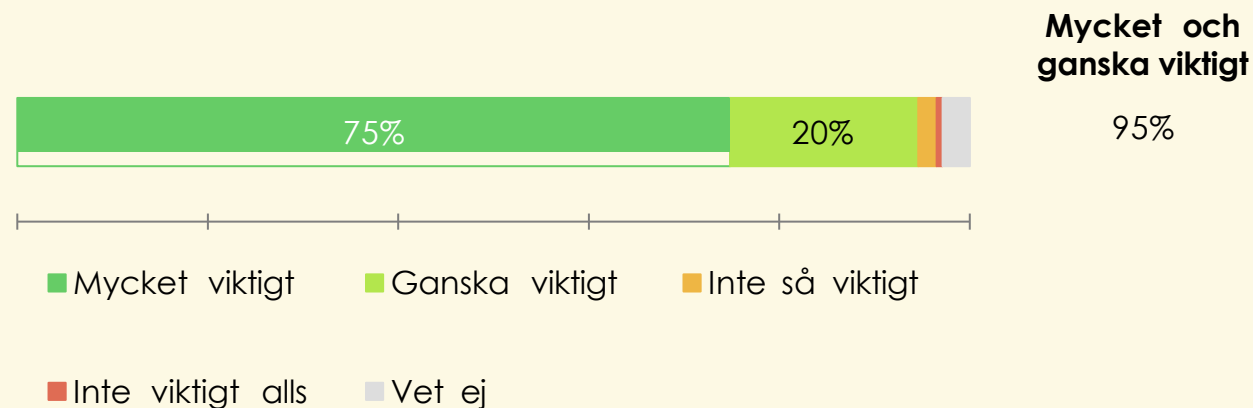

4100
svar

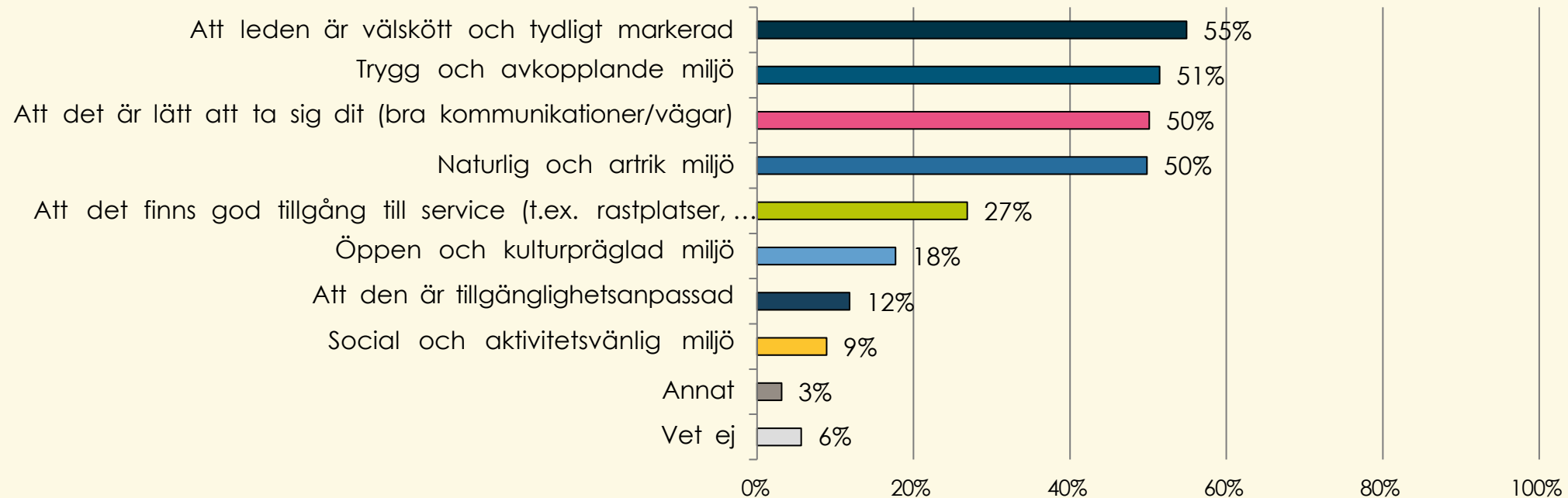
Vikt av skötsel av naturområden

En överväldigande majoritet anser att det är mycket eller ganska viktigt att Region Skåne säkerställer god tillgång till, och god skötsel av, naturområden och leder i Skåne.

Viktigt vid val av naturområde eller led

Omkring hälften av respondenterna lyfter att en välskött och tydligt markerad led, en avkopplande miljö, bra kommunikationer och en naturlig och artrik miljö är viktiga för valet av naturområde eller led. En fjärdedel av respondenterna svarar att god tillgång till service är viktigt.

Lunds universitet har analyserat...

Användning av rekreativa leder – sociodemografiska faktorer

✓ Ålder

Användning minskar med stigande ålder

✓ Utbildning

Högutbildade använder leder mer

✓ Tillgång till bil

Ökad användning

✓ Ekonomiska svårigheter

Minskad användning

✓ Bostadsregion

Högre användning i nordvästra Skåne

”Friluftslivet är till för och kan utövas av alla oavsett ålder, kön, socioekonomisk status, utbildning, födelseland och funktion.”

Användning av rekreativa leder och hälsa

Frågor om användning och hälsa samtidigt (tvärsnitt)

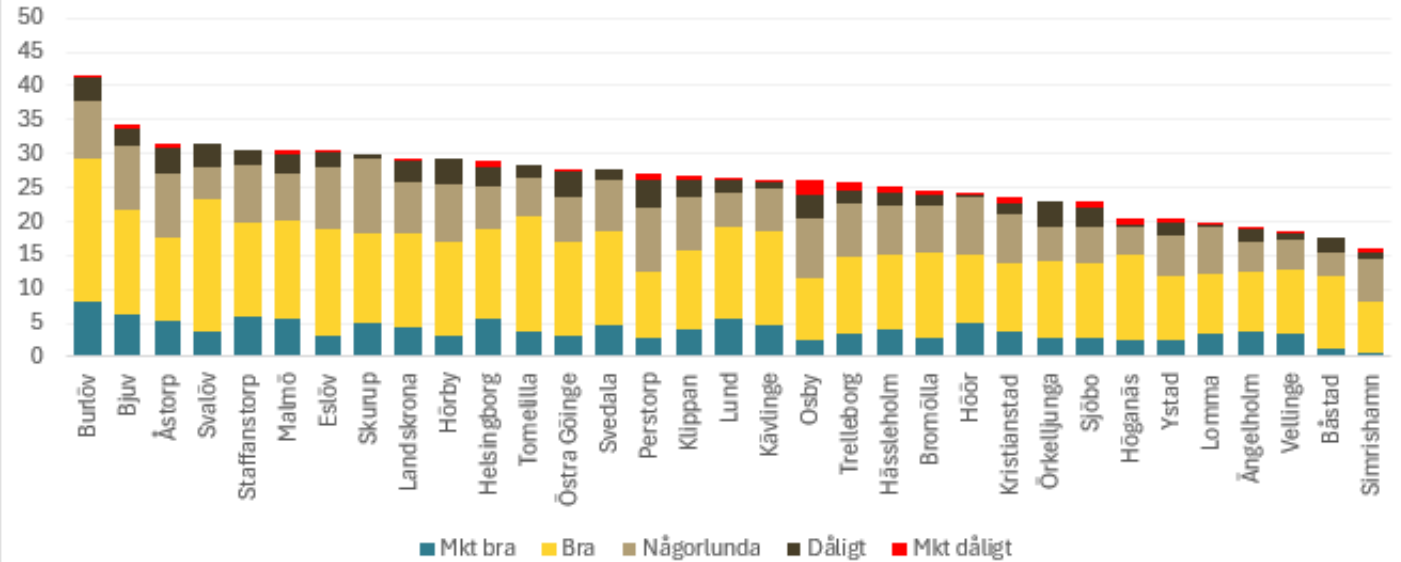
- Orsakssamband kan inte utrönas
- Troligt att sambanden går att båda hållen

Frågor om upplevd påverkan på hälsan

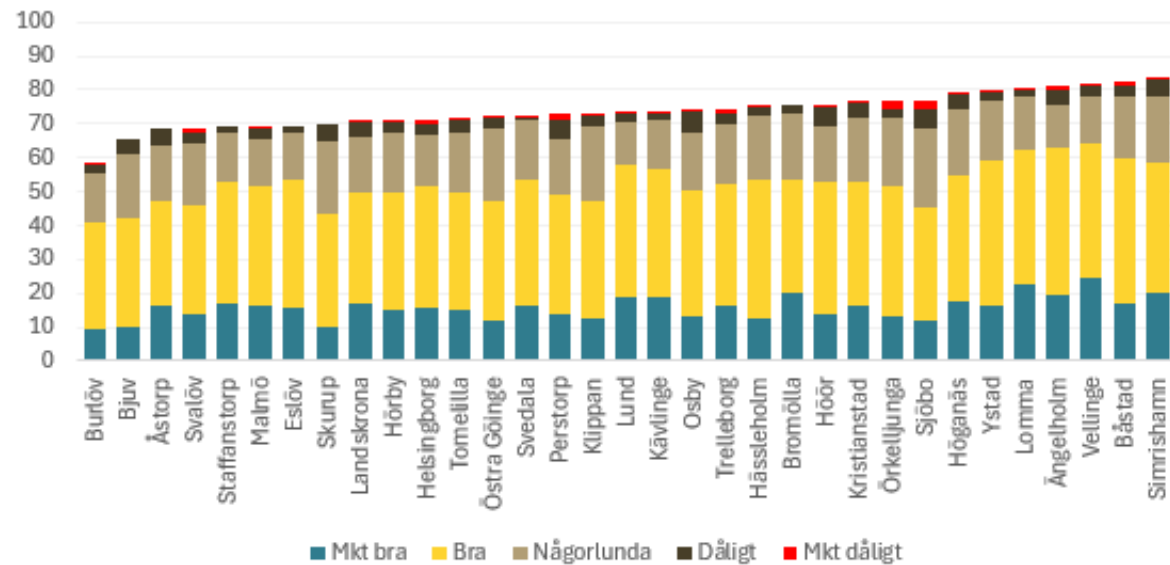
- Även här risk för systematiskt fel
- Å andra sidan brukar det man tror är bra också vara bra (**psykologisk förväntanseffekt**)

- Av de som skattar sin hälsa som *mkt bra* el *bra* så är 75% *ofta* (ngr ggr/v) ute i grönområde
- Av de som skattar sin hälsa som *någorlunda*, *dålig* el *mkt dålig* så är 68 % *ofta* ute i grönområde
- Av de som *ofta* är ute i grönområde skattar 73 % sin hälsa som *mkt bra* el *bra*
- Av de som *sällan* är ute i grönområde skattar 65 % sin hälsa som *mkt bra* el *bra*

Andelen som *sällan* är ute i grön/parkområde per kommun
-uppdelat på självskattad hälsa (sorterad)

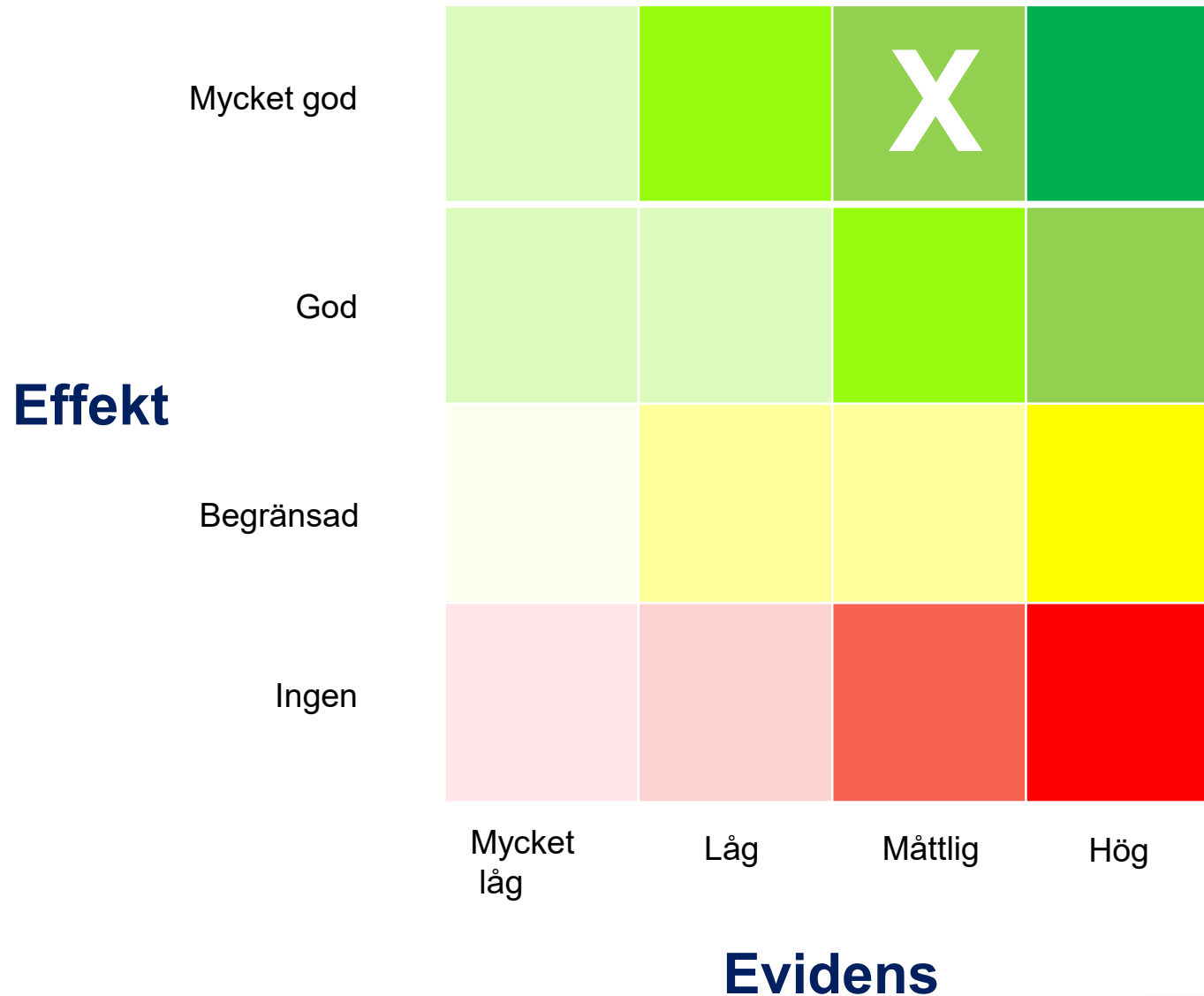

Andelen som *ofta* är ute i grön/parkområde per kommun
-uppdelat på självskattad hälsa

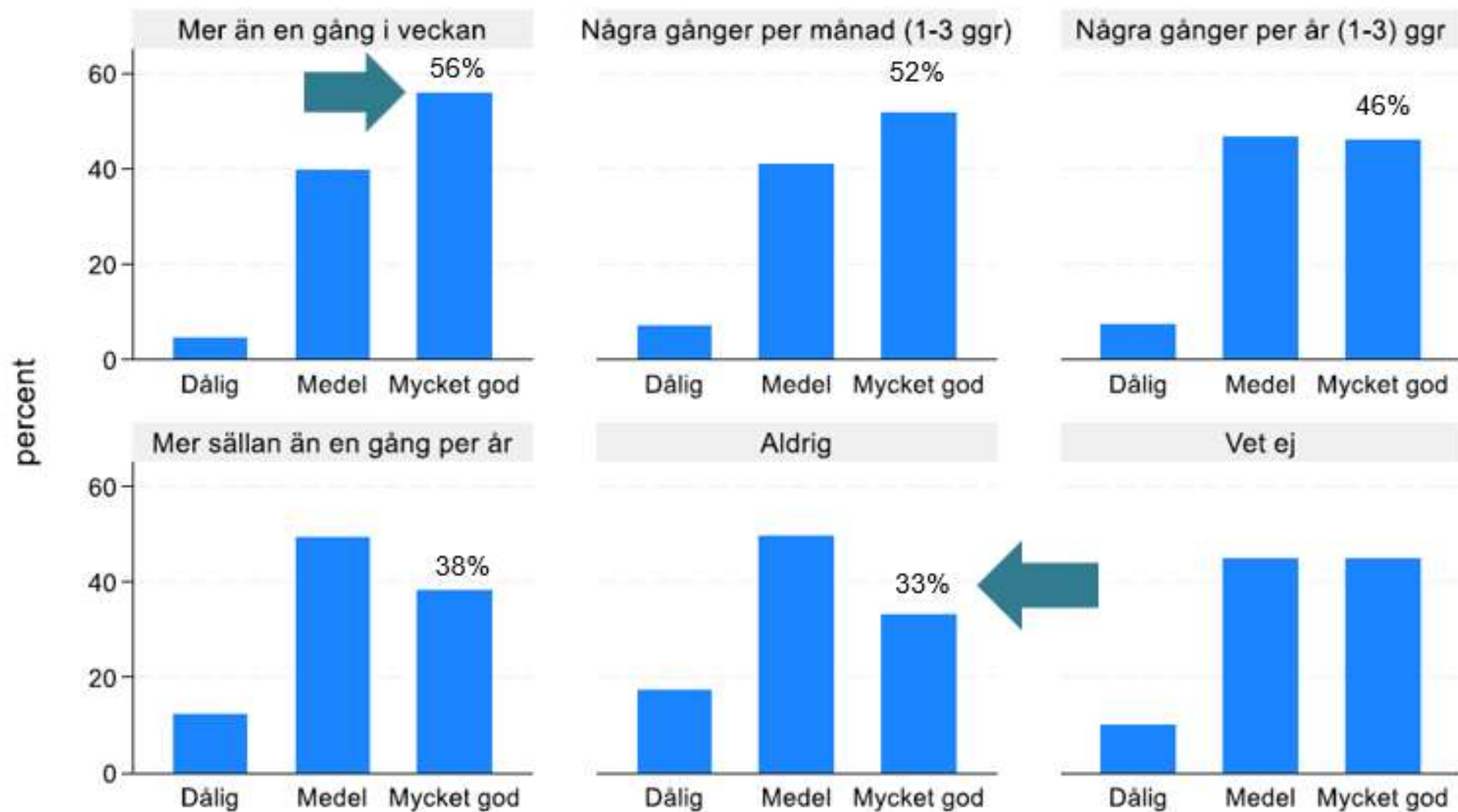

Från Skånes senaste
folkhälsoenkät

Styrkan i evidens vs. styrkan i effekt

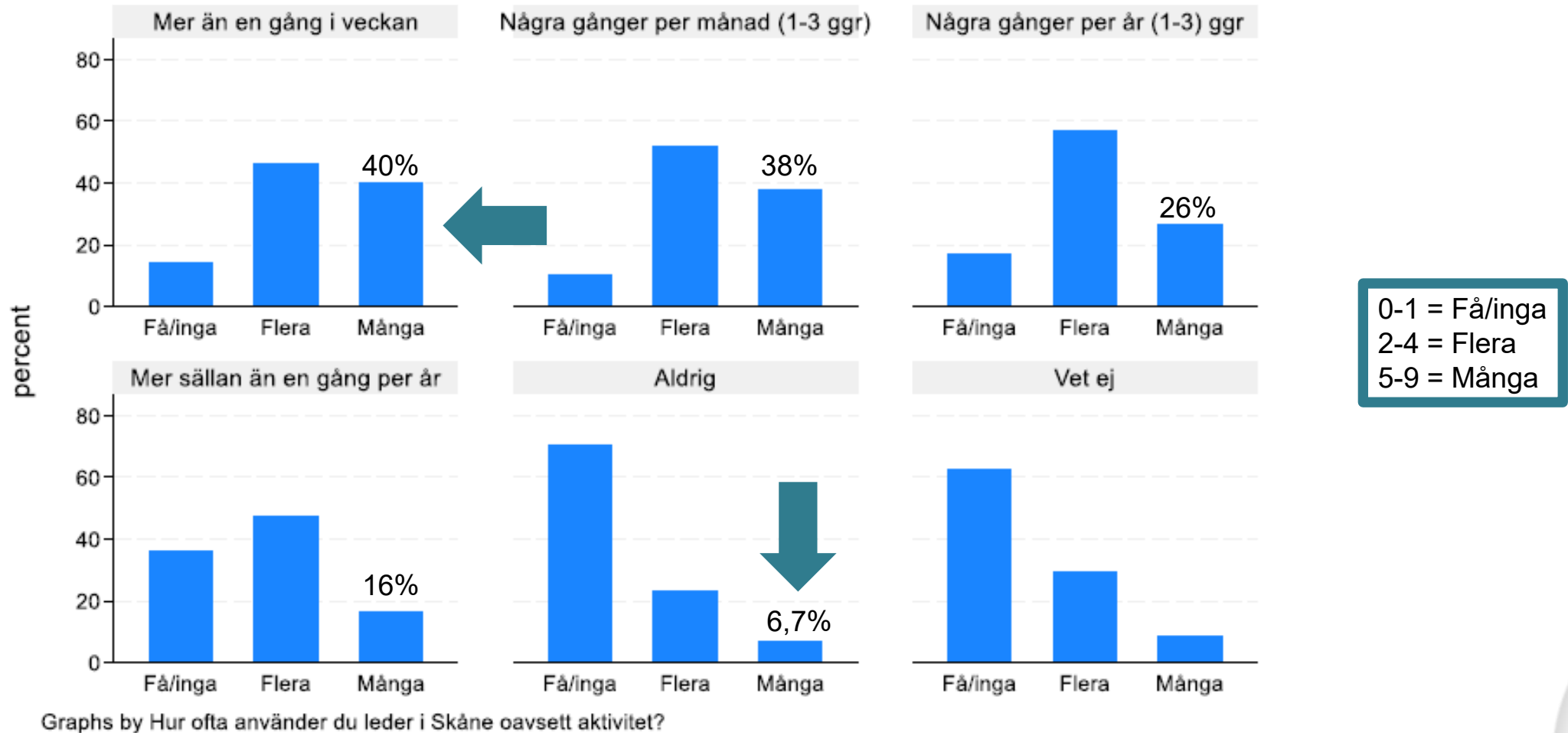
Figur 3. Samband mellan användning av leder och fysiskt och psykiskt välbefinnande (mycket god/medelgod/dålig hälsa).

Graphs by Hur ofta använder du leder i Skåne oavsett aktivitet?

Frekventa ledanvändare upplever fler hälsovinster

Figur 6. Samband mellan användning av leder och antal upplevda positiva hälsoeffekter från vistelser i naturen.

Stillasittande och samhällskostnader, per år

	Europa	Sverige	Skåne
Dödsfall	1 miljon	10 000	1 350
Förlorade livsår	3,3 miljoner	33 000	4 500
Förlorad genomsnittlig livslängd	0,63 år		
(Pandemin 2020)		0.40 år (kvinnor), 0,69 år (män)	
Samhällskostnader*		80 – 90 miljarder SEK	11 – 13 miljarder SEK

* Hälso- och sjukvård, äldreomsorg, lägre produktivitet, ökad sjukfrånvaro

Rekommendationer från Lunds universitet: Rekreativa leder i Skåne – implikationer för samhällsplanering

1. Satsa på mer jämlik användning
2. Prioritera närheten
3. Satsa på tillgänglighet, underhåll
4. Informera om vad som finns och vad som görs

Säkra och utveckla tillgången till hållbara rekreativa leder

- Stärka det tätortsnära lednätverket; Pilgrimsleder i Skåne, grusvägsrundor i Skåne, "Bättringsvägar", stötta kommuner i planering och utveckling av lokala leder
- Kvalitetshöjande åtgärder; fler vindskydd, rusta upp, fler toaletter, självstängande grindar, förbättra skyltning, dra om led
- Stärka nåbarhet med kollektivtrafik
- Kommunikationsinsatser och riktade projekt mot barn & unga

Exempel på satsningar för att nå ut

- Femteklassare på Skåneleden, 3 655 barn 2025
- Må bra på Skåneleden, alla femteklassare i Bromölla kommun, 150 barn 2025
- Alla på cykel, 1 300 barn
- Uppdatering av FaR-katalog
- Direktutskick till utvalda områden
- Samarbeten med relevanta aktörer, såsom SFI/Vuxenutbildning, Friluftsförbundet, Länsstyrelsen, Cykelrådet m fl

Tack!

Sofie Norrby
Ledutvecklare & strateg
Enheten Grön omställning och friluftsliv
Sofie.Norrby@skane.se

När ger vandringsleder verklig samhällsnytta – och vad krävs för att nå dit?

Syfte: Att gemensamt utforska *hur vandringsleder faktiskt kan leverera de samhällseffekter vi ofta talar om* – folkhälsa, social hållbarhet och besöksnäringens nytta – och vad som krävs i praktiken för att lyckas.

Deltagare: Sofie Norrby (Utvecklingsstrateg vandrings- och cykelleder, Region Skåne), Elisabet Olofsson (Utredare, Folkhälsomyndigheten), Conrandin Weindl (Friluftsstrateg, länsstyrelsen i Hallands Län), Jonas Olsson (ledutveckling Region Halland)

Moderator: Mona Bergner (Graffman AB)

2026-05-07

Välkomna till dag 2!

NATIONELLT RAMVERK FÖR
VANDRINGS
LEDER

FOTO: JENNY NOHRETUN

ANSVARIG ARBETSGRUPP FÖR SAMMANSTÄLLNINGEN: SOFIE NORRBY (REGION SKÅNE), ANNA GILIUS (LÄNSSTYRELSEN KRONOBERG), JONAS OLSSON (REGION HALLAND) OCH LISA DIEHL (NATURVÅRDSVERKET). SAMMANSTÄLLT AV LISA HEDBORG (PRAKTIKANT NATURVÅRDSVERKET HT25).

Vandringsleder – effekter på folkhälsa och samhällsnytta

En kunskapssammanställning av vandringsleders positiva effekter för samhälle, individ och miljö.

NATIONELLT RAMVERK FÖR
**VANDRINGS
LEDER**

Innehåll

8 dimensioner av vandringsleder

Vandringsleders ekonomiska betydelse

Vandringsleders effekter på folkhälsa

Vandringsleders effekter på miljön

Vandringsleders effekter på lokalsamhället

Vandringsleders sociala effekter

Vandringsleders betydelse för konflikthantering

Vandringsleders kulturhistoriska värde

Vandringsleders betydelse för existentiell hälsa

Vandringsleders ekonomiska betydelse

- Turister gynnar lokal ekonomi genom konsumtion av mat, service, transport och boende¹
- Varje euro som investeras offentligt i finska nationalparker och vandringsområden ger ungefär tio gånger tillbaka i ekonomisk nytta²
- Den ekonomiska avkastningen av vandringsleder överstiger ofta de initiala kostnaderna för markförvärv, anläggning och underhåll³

1. Richman & Loza 2011; Högberg, Fredman & Limaie, 2023

2. Metsähallitus, 2018

3. Richman & Loza, 2011

Vandringsleders effekter på folkhälsa

- Vistelse i naturen har positiva effekter på stressreduktion¹
- 15-20 minuter har mätbara effekter på blodtryck²
- 87 % av tillfrågade besökare av finska nationalparker svarade att naturvistelsen har en betydande eller mycket betydande inverkan på deras hälsa och livskvalitet²

1. Lee et al., 2014; Lanki et al., 2017; Tyrväinen et al., 2014), blodtryck (Metsähallitus, 2018) och psykiskt välbefinnande (Oh et al., 2019; Kling, 2021)

2. Metsähallitus, 2018

Vandringsleders effekter på folkhälsa

- Genom ökad tillgänglighet till natur bidrar även vandringsleder indirekt till minskade vårdkostnader genom att främja fysisk aktivitet och förebygga livsstilsrelaterade sjukdomar¹

1. Högberg, Fredman & Limaie, 2023; Richman & Loza, 2011.

Vandringsleders effekter på miljön

- Vandringsleder spelar en viktig roll för att skydda känsliga naturmiljöer¹
- Genom att styra besökare längs markerade stigar minskar risken för upptrampning av känsliga områden, vilket bidrar till att bevara vegetation, markstruktur och biologisk mångfald²

1. Kling, 2021; Kling, Wall-Reinius & Fredman, 2017. Metsähallitus, 2018

2. Kling, 2021; Kling, Wall-Reinius & Fredman, 2017

Vandringsleders effekter på miljön

- 98 % av respondenter anser att vandringsleder är ett effektivt sätt att minska människans negativa påverkan på naturen¹
- Lederna behöver vara välplanerade för att fungera som effektivt miljöskydd²
- Utformningen av leder måste anpassas efter miljöförhållanden²

1. Kling, Wall-Reinius & Fredman, 2017.

2. Mason et al., 2015.

Vandringsleders effekter på lokalsamhället

- Vandringsleder skapar betydande mervärden för lokalbefolkningen genom att öka tillgängligheten till natur och rekreation¹
- Vandringsleder bidra till potentiella höjningar av fastighetsvärden i närområdet²

1. Kling, 2019; Richman & Loza, 2011), Mason et al., 2015.

2. Richman & Loza, 2011; Högberg, Fredman & Limaie, 2023

Vandringsleders effekter på lokalsamhället

- Vandringsleder generera lokala arbetstillfällen inom besöksnäringen och relaterade sektorer¹
- Ett illustrativt exempel kommer finska Metsähallitus (2018) som visar att över tre miljoner besökare i landets nationalparker under 2017 genererade 2 055 årsarbeten²

1. Högberg, Fredman & Limaie, 2023; Metsähallitus, 2018.

2. Metsähallitus, 2018.

Vandringsleders effekter på säkerhet

- Högkvalitativa vandringsleder minskar risken för att besökare går vilse eller försätter sig i farliga situationer¹, samt...
- ...ökar framkomligheten i landskapet²

1. Fredman, 2018; Kling, 2021.

2. Fredman, 2018.

Vandringsleders sociala effekter

- Socialt främjar vandringsleder gemenskap¹ och kunskap om natur och kultur²
- Denna kunskap kan på sikt främja miljövänliga attityder och beteenden vilket kan manifesteras sig i ökad benägenhet att återvinna³, en positiv inställning till bevarandet av ekologiskt värdefulla miljöer⁴ samt ett fördjupat engagemang för hållbar utveckling⁵

1. (Oh et al., 2019), inkludering (Richman & Loza, 2011) Fredman, 2018.

2. Fredman, 2018; Ham, 2013; Oh et al., 2019.

3. Kil, 2016

4. Ham, 2013

5. Högberg, Fredman & Limaie, 2023

Vandringsleders betydelse för konflikthantering

- Vandringsleder kan fungera som en plattform för samverkan där olika intressen möts och diskuterar lösningar¹
- Vandringsleden kan vara ett effektivt styrmedel för minimera eventuella konflikter mellan olika intressen i landskapet genom att styra besökarna i tid och rum²

1. Kling 2019.
2. Fredman 2018.

Vandringsleders kulturhistoriska värde

- Vandringsleder utgör viktiga bärare av kulturella och historiska värden genom att förmedla berättelser om historiska färdvägar, rörlighet och traditioner¹
- Vandring ger människor en känsla av hemkomst² och fungerar som länkar till det förflutna, där människor ges möjlighet att återknyta till historien³
- Ett exempel är Finnskogleden som idag inte bara är en vandringsled, utan en del av landskapets identitet och historia, präglad av ett finskt kulturarv och den historiska gränshandeln mellan Sverige och Norge⁴

1. King, 2018.

2. Finnie, Wiseman & Ravenscroft, 2018

3. Svensson, Sörlin & Saltzman, 2021; Finnie, Wiseman & Ravenscroft, 2018.

4. Svensson, Sörlin & Saltzman, 2021

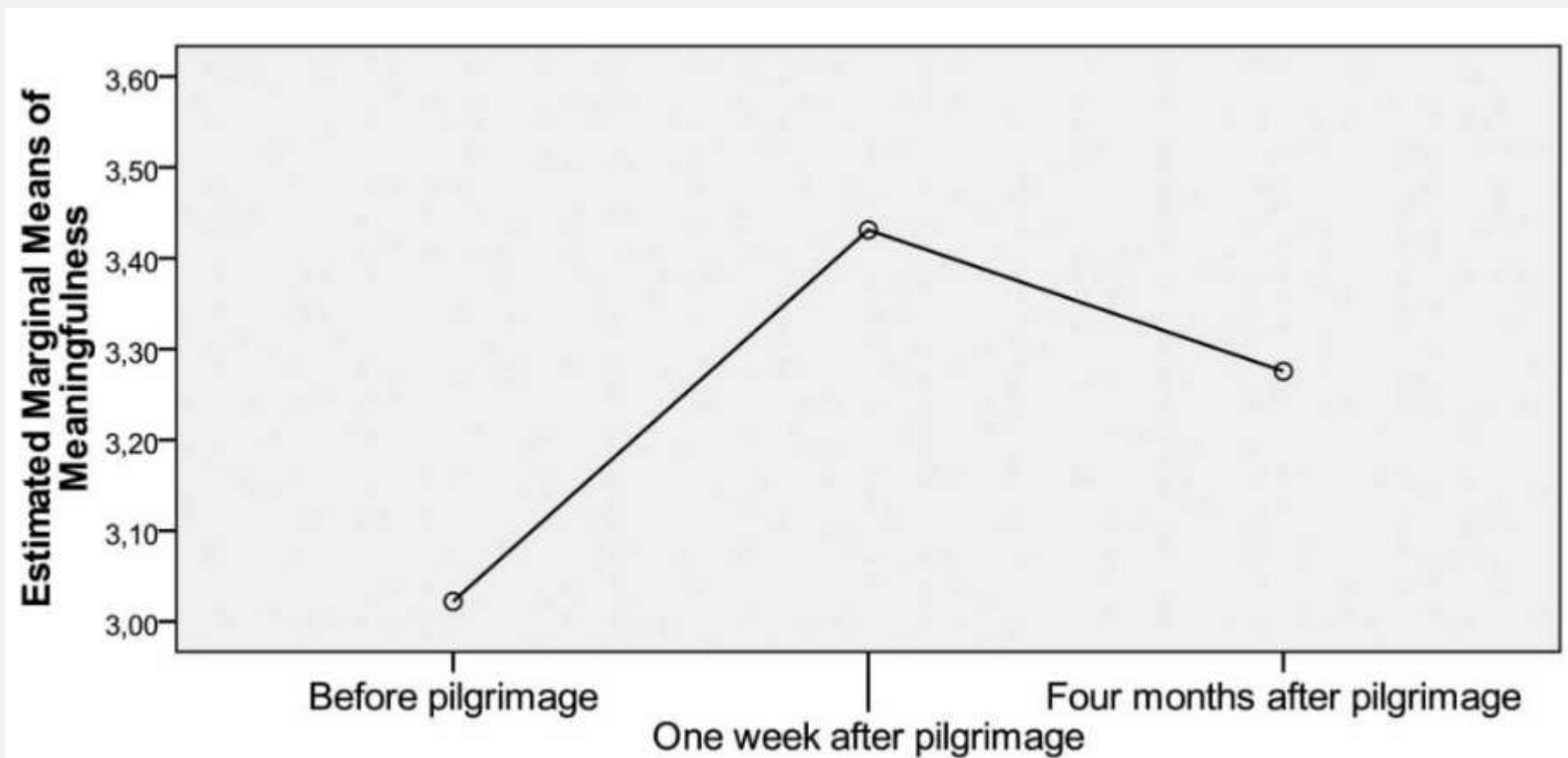
Vandringsleders betydelse för existentiell hälsa

- Jørgensen et al. (2020) visar att majoriteten av tillfrågade respondenter upplevde varaktiga effekter, i form av förbättrad mental, fysisk, andlig och social hälsa, ökad tillgång till personliga hälsoresurser samt en mer positiv livssyn efter att ha vandrat längs S:t Olavsleden¹
- Liknande resultat framkommer i Schnell och Pali (2013), som kartlade förändringar i meningsfullhet, självtranscendens och självaktualisering hos pilgrimer till Santiago de Compostela vid tre tidpunkter, före resan, en vecka efter hemkomst och fyra månader senare²
- Resultatet visar ökad upplevd meningsfullhet både direkt efter vandringen och vid uppföljningen fyra månader senare. Meningskriser hade övervunnits, och deltagarna rapporterade ett stärkt engagemang för vertikal självtranscendens, horisontell självtranscendens samt självaktualisering²

1. Jørgensen et al., 2020).

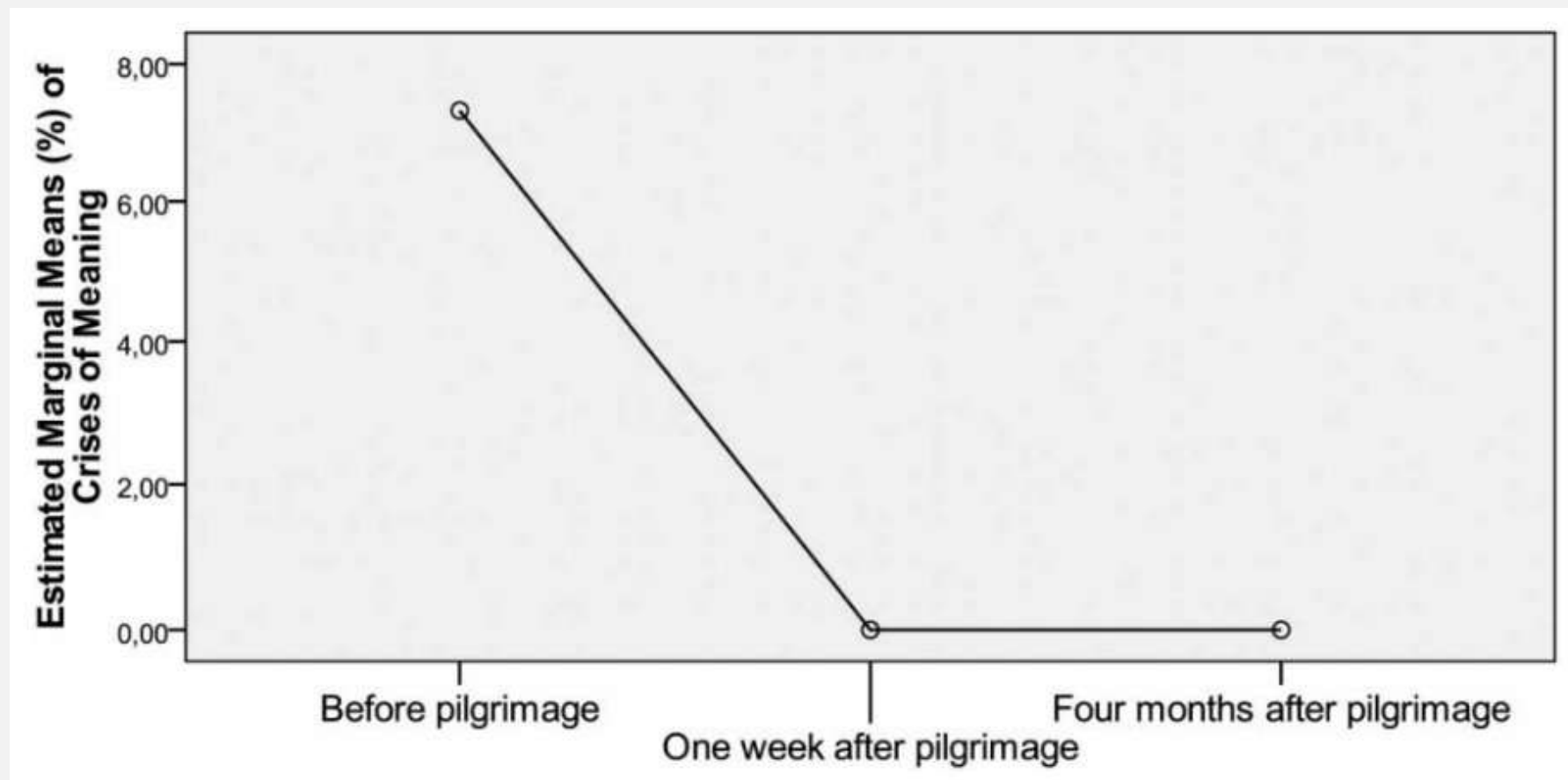
2. Schnell och Pali, 2013

Vandringsleders betydelse för existentiell hälsa

Källa: Schnell & Pali (2013)

Vandringsleders betydelse för existentiell hälsa

Källa: Schnell & Pali (2013)

Slutsats (1/2)

- Investeringar i vandringsleder bidrar till lokal och regional ekonomisk tillväxt.
- Vandringsleder tillgängliggör naturvistelse vilket främjar folkhälsan och kan minska sjukvårdskostnader.
- Slitage på känsliga naturmiljöer minskar genom styrning av besöksflöden genom leder.
- Lokalsamhällen gynnas genom fler arbetstillfällen och ökade ekonomiska flöden, med potential att höja fastighetsvärden.

Slutsats (2/2)

- Navigering i naturen blir enklare och säkrare.
- Sociala möten, miljövänliga attityder och beteenden främjas
- Konflikter mellan friluftsutövare och markägare kan förebyggas genom samverkan och styrning.
- Kulturella och historiska värden bevaras och görs tillgängliga för besökare.
- Pilgrimsvandring har en positiv inverkan på den existentiella hälsan.

Källmaterial och underlag för vidare läsning (1/4)

Finnie, K., Wiseman, T., & Ravenscroft, N. (2018). Rambling on: Exploring the complexity of walking as a meaningful activity. I: Hall, Ram & Shoval (Red.), The Routledge international handbook of walking (pp. 253-263). Routledge. <https://www.taylorfrancis.com/books/edit/10.4324/9781315638461/routledge-international-handbook-walking-michael-hall-noam-shoval-yael-ram>

Fredman, P. (2018). Finansiering av leder: En översikt med särskilt fokus på fjällen. <https://www.miun.se/globalassets/forskning/center-och-institut/etour/publikationer/final-finansiering-av-leder-till-webben.pdf>

Godtman Kling, K. (2019). Paths to collaboration? A Study on Multifunctional Mountain Trails (Doctoral dissertation, Mid Sweden University). <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1268913/FULLTEXT01.pdf>

Godtman Kling, K., Wall-Reinius, S., & Fredman, P. (2017). The multi-functional trail: An international literature review and the case of trails in Southern Jämtland mountains, Sweden. https://www.researchgate.net/publication/315670877_The_multi-functional_trail_an_international_literature_review_and_the_case_of_trails_in_southern_Jamtland_mountains

Ham, S. (2013). Interpretation. Making a Difference on Purpose. Fulcrum Publishing, CO. 290

Källmaterial och underlag för vidare läsning (2/4)

Högberg, L., Fredman, P., & Mohammadi Limaei, S. (2023). Friluftslivets ekonomiska värde: en uppföljande enkätundersökning. Svenskt Friluftsliv. <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1919787&dswid=-3674>

Jørgensen, N. N., Eade, J., Ekeland, T. J., & Lorentzen, C. A. (2020). The processes, effects and therapeutics of pilgrimage walking the St. Olav Way. *International Journal of Religious Tourism and Pilgrimage*, 8(1), 6. <https://arrow.tudublin.ie/ijrtp/vol8/iss1/6/>

Kil, N. (2016). Effects of vicarious experiences of nature, environmental attitudes, and outdoor recreation benefits on support for increased funding allocations. *The Journal of Environmental Education*, 47(3), 222-236. https://www.researchgate.net/publication/300081459_Effects_of_vicarious_experiences_of_nature_environmental_attitudes_and_outdoor_recreation_benefits_on_support_for_increased_funding_allocations

Lanki, T., Siponen, T., Ojala, A., Korpela, K., Pennanen, A., Tiittanen, P., ... & Tyrväinen, L. (2017). Acute effects of visits to urban green environments on cardiovascular physiology in women: A field experiment. *Environmental research*, 159, 176-185. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0013935116309100>

Källmaterial och underlag för vidare läsning (3/4)

Lee, J., Tsunetsugu, Y., Takayama, N., Park, B. J., Li, Q., Song, C., ... & Miyazaki, Y. (2014). Influence of forest therapy on cardiovascular relaxation in young adults. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 2014(1), 834360.

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/24660018/>

Mason, S., Newsome, D., Moore, S., & Admiraal, R. (2015). Recreational trampling negatively impacts vegetation structure of an Australian biodiversity hotspot. *Biodiversity and Conservation*, 24(11), 2685-2707. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10531-015-0957-x>

Metsähallitus. 2018. National Parks Finland – Benefits for Nature and People.

<https://julkaisut.metsa.fi/wp-content/uploads/sites/2/2021/02/national-parks-finland-2018.pdf>

Oh, M., Kim, S., Choi, Y., & Pratt, S. (2019). Examination of benefits sought by hiking tourists: a comparison of impact-range performance analysis and impact asymmetry analysis. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 24(8), 850-864.

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10941665.2019.1635501>

Richman, E., Loza, A. (2011). Economic Benefits of Trails. Pennsylvania Land Trust Association.

https://library.weconservepa.org/library_items/1075-Economic-Benefits-of-Trails

Källmaterial och underlag för vidare läsning (4/4)

Schnell, T., & Pali, S. (2013). Pilgrimage today: The meaning-making potential of ritual. *Mental Health, Religion & Culture*, 16(9), 887-902.

https://www.researchgate.net/publication/263603324_Pilgrimage_today_The_meaning-making_potential_of_ritual

Svensson, D., Sörlin, S., & Saltzman, K. (2021). Pathways to the trail-landscape, walking and heritage in a Scandinavian border region. *Norsk Geografisk Tidsskrift-Norwegian Journal of Geography*, 75(5), 243-255.

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00291951.2021.1998216>

Svensson, D., Sörlin, S. & Wormbs, N. (2016). The movement heritage – scale, place and pathscapes in Anthropocene tourism. I: M. Gren & E. Huijbens (Red.), *Tourism and the Anthropocene* (pp. 131-151). Routledge.

<https://kth.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A897302&dswid=2903>

Tyrväinen, L., Ojala, A., Korpela, K., Lanki, T., Tsunetsugu, Y., & Kagawa, T. (2014). The influence of urban green environments on stress relief measures: A field experiment. *Journal of environmental psychology*, 38, 1-9.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0272494413000959>

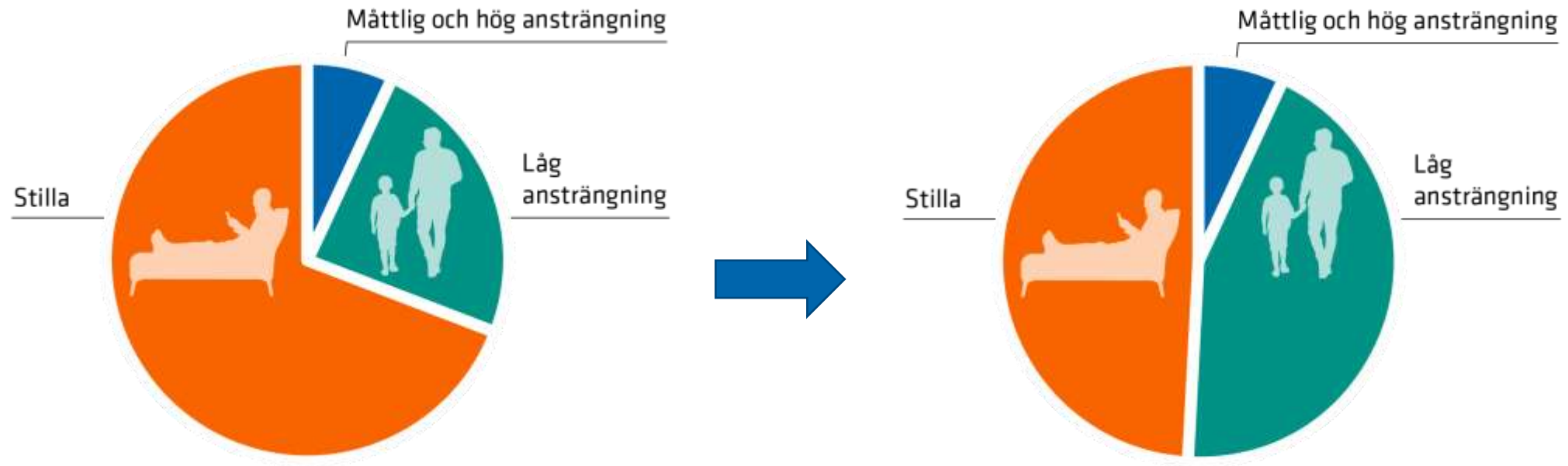
Kraftsamling för ökad rörelse

Vandringsledsforum 7 maj 2026

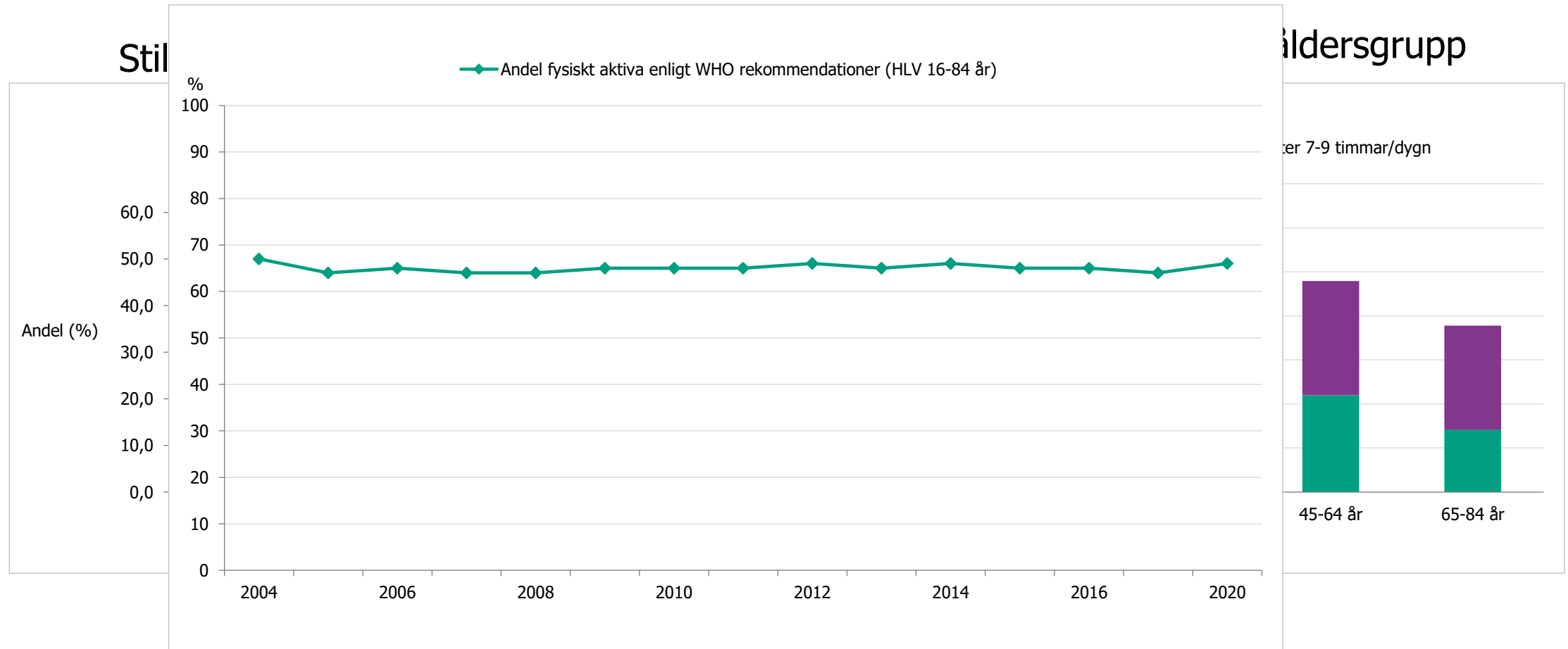
Elisabet Olofsson, Folkhälsomyndigheten

Rörelsemönster i förändring - numer är vi stilla och inaktiva stora delar av dagen

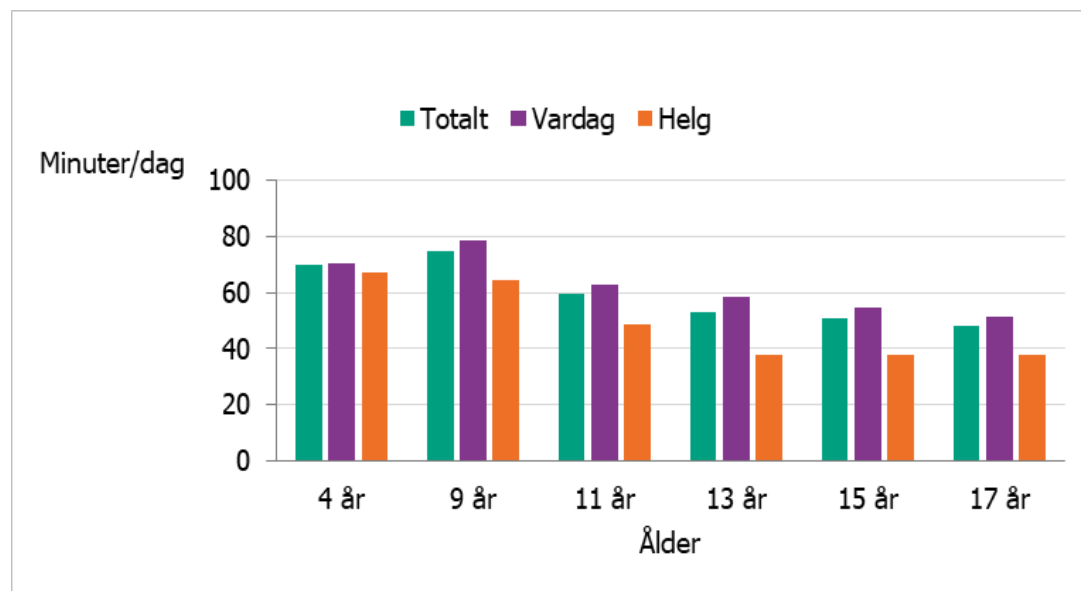
Vuxnas rörelsevanor

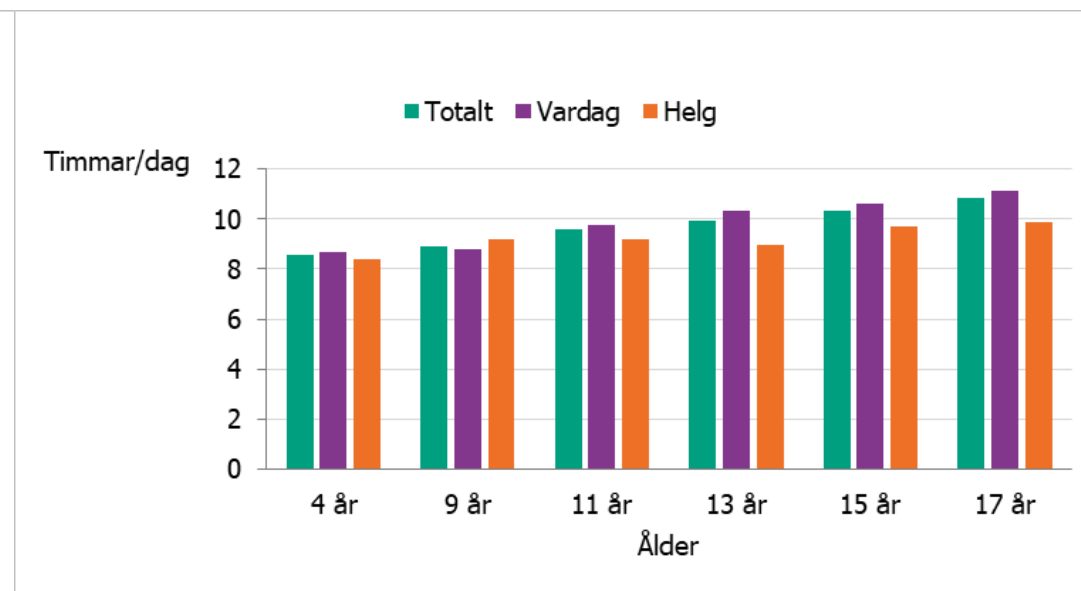
Källa: Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten (HLV) Värden presenteras som icke åldersstandardiserade.

Barn och ungas rörelsemönster, vardag och helg

Pulshöjande fysisk aktivitet

Stillasittande

Nationell kraftsamling för ökad rörelse under 2026

- Syfte: Öka daglig rörelse i befolkningen med fokus på barn och unga, individer i yrkesför ålder samt äldre
- Möjligheten till daglig rörelse bland personer med funktionsnedsättning ska särskilt uppmärksammas
- Uppdraget ska
 - identifiera aktörer och arenor som kan bidra till kraftsamlingen
 - genomföras i linje med inrättandet av ett nationellt kompetenscenter för fysisk aktivitet
 - genomföras i dialog med kommuner och regioner, civilsamhällesorganisationer samt relevanta myndigheter

Delmål i riktning mot ett rörelsefrämjande samhälle

Skola, förskola, fritidshem

Skolverksamheter arbetar aktivt med insatser för daglig fysisk aktivitet

Fritid

Fritiden är rörelsefrämjande, tillgänglig och inkluderande

Samhällsplanering

Livsmiljöns utformning främjar fysisk aktivitet

Transport

Transportsystemet främjar fysiskt aktiva resor

Hälsa- och sjukvård och socialtjänst

Fysisk aktivitet används i främjande, förebyggande och behandlande syfte i arbetet inom hälso- och sjukvård och socialtjänst

Arbetsliv

Arbetslivet verkar för att ge förutsättningar till rörelsevariation och hälsofrämjande fysisk aktivitet

Avsiktsförklaringar för ett rörelsefrämjande samhälle

12 myndigheter och SKR skriver under

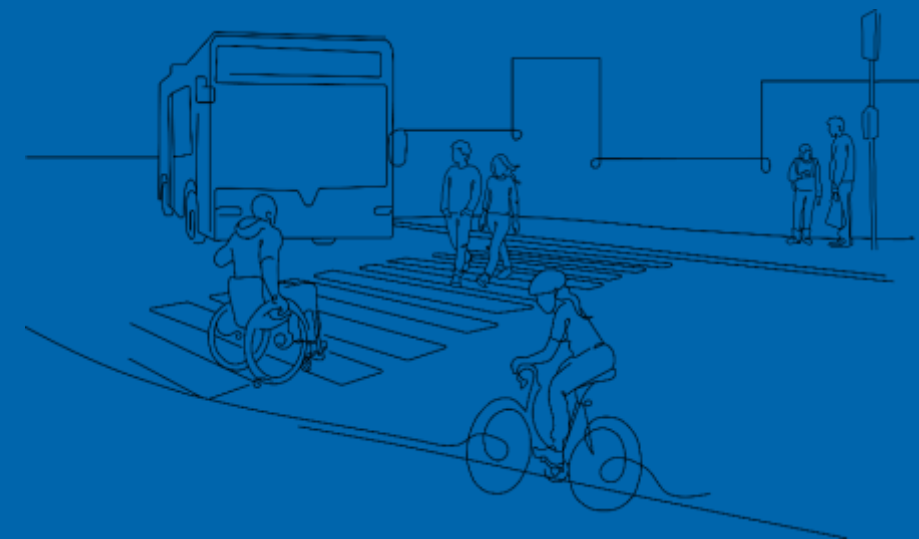

Gemensam handling, 10 februari
2026 – 2030

Visar på gemensam vilja att arbeta
för ett rörelsefrämjande samhälle

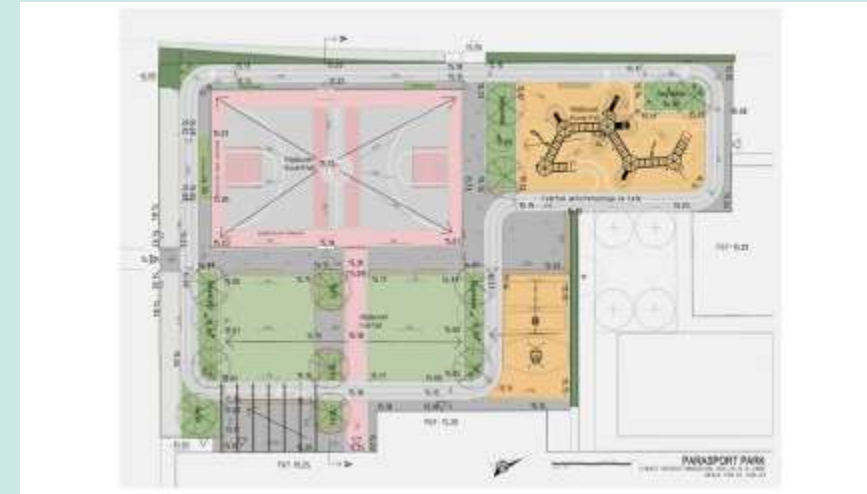
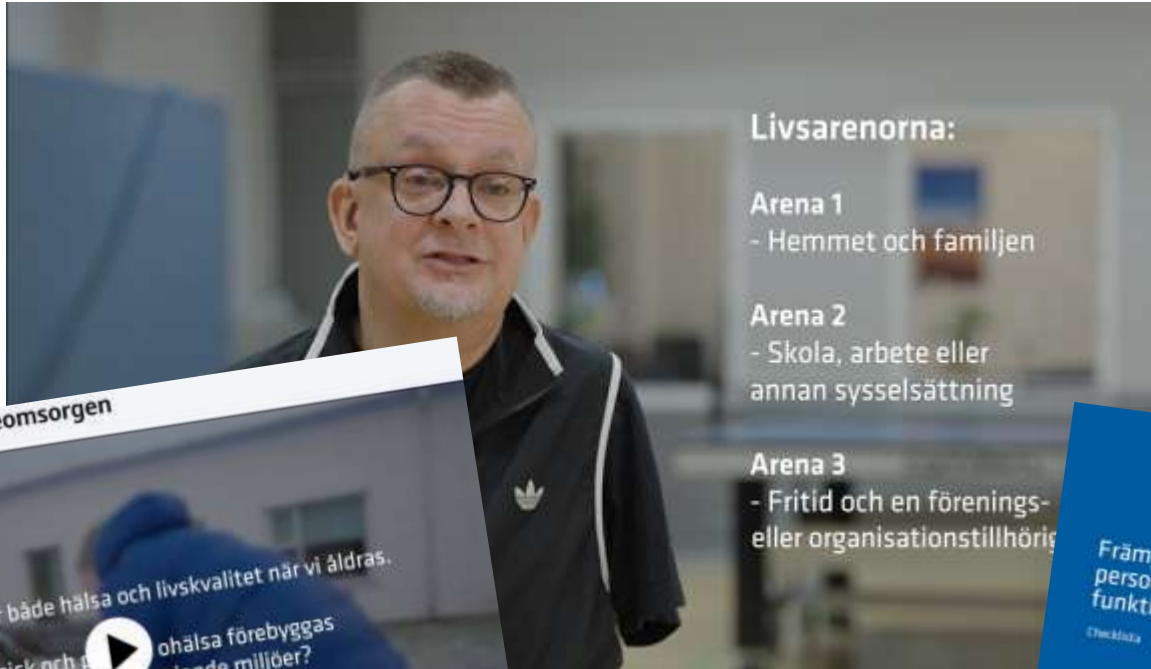
- Boverket
- Trafikverket
- Skolverket
- Socialstyrelsen
- Arbetsmiljöverket
- Myndigheten för ungdoms och civilsamhällsfrågor
- Myndigheten för delaktighet
- Naturvårdsverket
- Kulturrådet
- Specialpedagogiska skolmyndigheten
- Transportstyrelsen
- *Sveriges Kommuner och Regioner*
- Folkhälsomyndigheten

Material, kunskapsstöd, kommunikationsinsatser

Filmer, checklistor, faktablad

Rörelse ska vara en självklarhet. Hur kan vi utforma miljöer som inkluderar alla?

Kommunicera om vardagsrörelse

Kostnadsfritt stödmaterial för analoga och digitala kanaler i vår gemensamma verktygslåda!

Material att ladda ned

Digitala annonser	+
Affischer	+
Filmer	+
Dokumentärfilmer om vinsterna med mer vardagsrörelse	+
Illustrationer	+
Inläggsbank för sociala medier	+
Folder om effekter av vardagsrörelse	+
Nudgingmaterial	+
Pausrörelser för rastplatser och andra ställen	+

[Kommunicera om vardagsrörelse - verktygslåda](#)

All rörelse räknas.
När du leker, skrattar eller busar med någon du tycker om händer något direkt. Kroppen och sinnet svarar med mer energi, lättare steg och bättre humör.

DET RÖR DIG.

UPP

DITT

HUMÖR

Folkhälsomyndigheten

Filmer för skärmar, t ex i väntrum

ALL RÖRELSE RÄKNAS

Du behöver inte ta dig långt för att må bättre. Några minuters rörelse härifrån räcker för att sänka stressen och ge dig mer energi. Oavsett om du promenerar eller rullar fram.

Inlägg med foton, stillbilder och rörliga bilder

[Prenumerera på informationsbrev Främja rörelse \(form.apsis.one\)](https://form.apsis.one)

Inspiration, kunskap och information om händelser och stödmaterial

6 ggr/år med start januari 2026

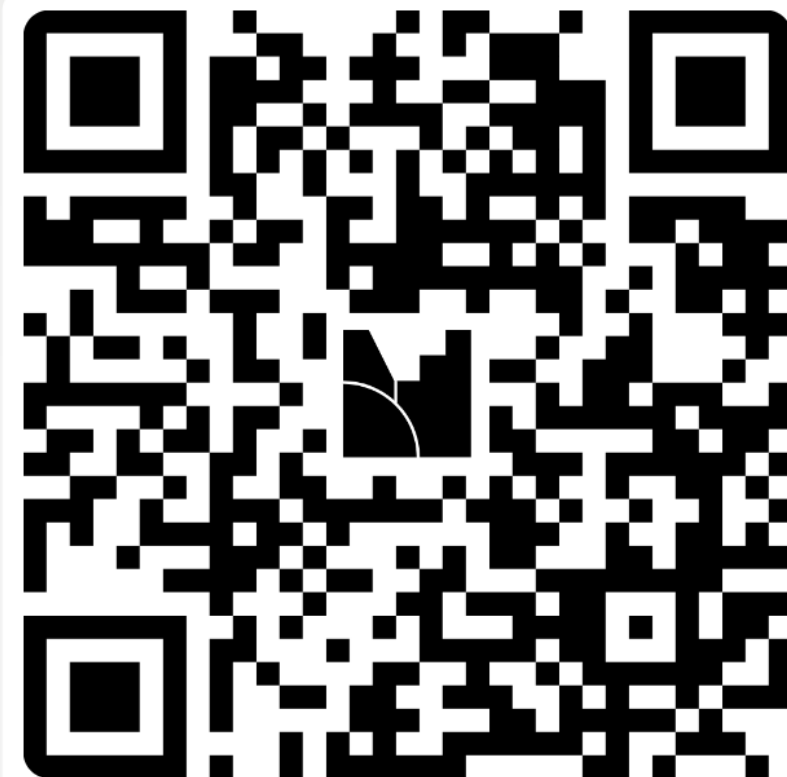
**Informationsbrev
Främja rörelse**

Hjälp oss med inspel!

1. Hur kan du i ditt arbete med vandringsleder främja rörelse? Ge 1–2 konkreta idéer.
2. Hur jobbar ni med inkludering av vandringsleder för alla, oavsett funktionsförmåga? Ge exempel.
3. Vilket stöd från Folkhälsomyndigheten skulle göra störst skillnad för ert arbete (tänk material, nätverk, kompetens)? Gärna konkreta idéer.
4. Övrig feedback till Folkhälsomyndigheten?

Menti.com

Kod: 3178 8930

Tack

Håll dig uppdaterad via vår webbplats, vårt [nyhetsbrev](#) och våra sociala medier.

framjarorelse@folkhalsomyndigheten.se

Menti.com
Kod: 3178 8930

Folkhälsomyndigheten

www.fohm.se • fohm.se/nyhetsbrev • Sociala medier • Podden Liv & Hälsa

Tack

- Håll dig uppdaterad via vår webbplats, vårt nyhetsbrev och våra sociala medier.
- framjarorelse@folkhalsomyndigheten.se

Reflektion

Parallella pass

1:a start kl 10.20, 2:a start kl 11.00, återsamling kl 11.45

- Naturvägledning och upplevelser på vandringsleder (1,20 h) Utomhus!
- STF Ledhjältar (Jesper Taube och Helena Engström) (40 min x2) *Prince/Jackson*
- ROUTES – Ramverket goes EU? (Conradin Weindl) (40 min x2) *Roy Orbison*
- Från lokal stolthet till internationell nyfikenhet - Hur Västkuststiftelsen kvalitetssäkrar leder (Robert Wahlström) (40 min x 20) *David Bowie*

FOTO: TOMMIE S OHLSSON

SVENSKA
TURISTFÖRENINGEN

STF Ledhjältar

- ideell ledskötsel i samverkan

STF gör skillnad
för fler, oftare

STF
tillgängliggör
hela Sverige,
året om

STF är drivande
i den hållbara
omställningen
av turism och
friluftsliv

185 000
medlemmar

STF:s riktlinjer

1. Hållbar turism
2. Friluftsliv för alla
3. Tillgänglig natur och kultur
4. Skydd av värdefulla natur- och kulturmiljöer

Ideellt engagemang

Stugvärdar

Dugnad

Lokalavdelningar

Friluftsliv i gymnasiet

Nybörjarturer

Seniorsatsning

Medlemsombud

Ledskötsel

Utmaningen

- Eftersatt underhåll på många vandringsleder i Sverige
- Varierande och minskade skötselanslag, friluftsanordningar prioriteras ned
- Stort engagemang bland medlemmar och allmänheten att bidra
- STF:s medlemsundersökning visar att ledskötsel är en av de mest efterfrågade engagemangsformerna

Vad är STF Ledhjältar?

- En nationell satsning som kopplar ihop ledhuvudmäns/förvaltares behov med ideellas engagemang i ledskötsel
- Bidrag från Naturvårdsverket
- Riktade skötseldagar för punktinsatser eller lokala skötselgrupper med löpande ansvar
- Utgår från Nationellt ramverk för vandringsleder

Så här fungerar det

- **Ledhuvudman/förvaltare:** Identifierar behov, kontakter/kontaktas av STF, ger arbetsbeskrivning, tillhandahåller verktyg, kvalitetssäkrar
- **STF:** Rekryterar ideella/lokalavdelningar, samordnar, kommunicerar, stödmaterial, gränsdragningslista och avtal
- **Ideella:** Anmäler sig, genomför insats och fikar!

STF kompletterar, vi ersätter inte befintliga resurser

Bli en ledhjälte

- Landningssida
- Anmälningssida

IDEELLA UPPDRAG

Bli en ledhjälte!

Postnummer*

Ort*

Ålder*

SVENSKA
TURISTFÖRENINGEN

Start > Engagemang > Var med och ta hand om en vandringsled nära dig

Var med och ta hand om en vandringsled nära dig

Sverige är fullt av fantastiska vandringsleder. De tar oss genom skogar, över fjäll och längs kuster. Men med tiden slits lederna – markeringar bleknar, stigar växer igen och spänger behöver lagas. För att de ska fortsätta vara välskötta, säkra och lätta att följa behöver vi hjälpas åt.

Ansvar för Sveriges vandringsleder ligger vanligtvis hos kommuner, regioner och andra ledansvariga. En del sköter lederna själva, medan andra helt eller delvis förlitar sig på frivilliga. Men behoven av enklare underhåll är fortsatt stora, och därför är just frivilliga insatser ett viktigt komplement.

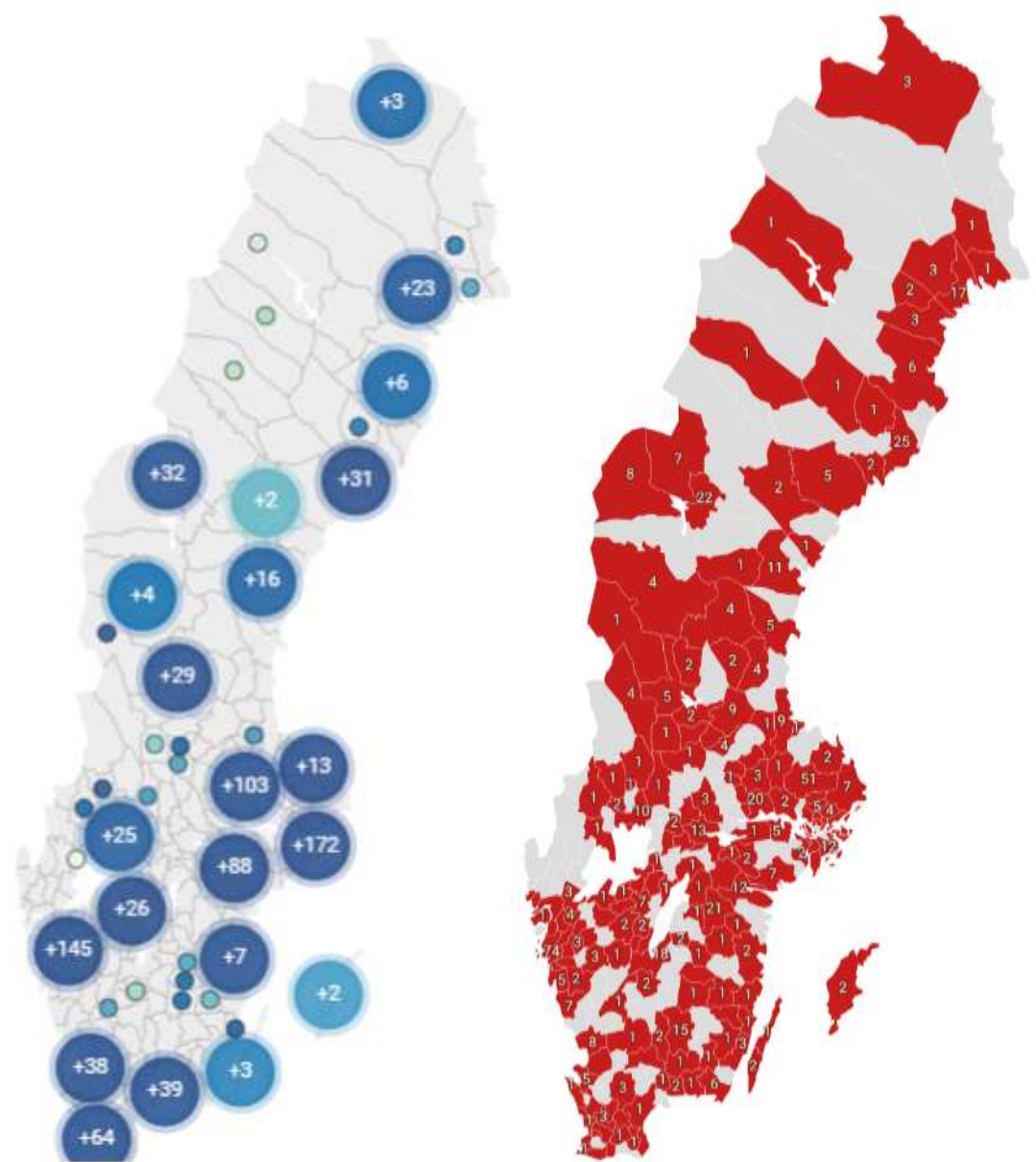
Bli en ledhjälte

- 1 000 intresseanmälningar på tre veckor
- Ansökningar från 200 av 290 kommuner
- Samtliga län representerade

”Kombinationen nytta och nöje är svåremotståndlig!”

“Att hålla lederna öppna är en stor del av allemansrätten. Vi som är vana måste hjälpa till så att ovana vågar sig ut. Och kan bli nästa generations vana friluftsmänniskor”

"Jag vill gärna bidra till att underhålla lederna i Sverige. Jag älskar att vara utomhus, och går på lederna och vill också kunna bidra till att det hålls i skick för att möjliggöra för andra att hitta ut på lederna."

Kommunal spridning

Beprövat koncept

- **Skötseldagar:** Västkuststiftelsen i Svartedalen 2024-2026
- **Pågående samarbeten:** Västerås stad, Region Örebro, Eksjö kommun, flera länsstyrelser
- **Lokalavdelningar:** Ca 15 lokalavdelningar genomför ledskötsel idag
- **Skolsatsningen Hållbar led:** Realgymnasiet i Örebro och Västerås – inventering och skötsel integrerad i kursplaner

Citat

"Jag känner att jag vill betala tillbaka efter att ha använt vandringsleder kostnadsfritt under hela livet."

"Jag bidrar gärna till att fler kan ta sig ut över ordnade leder i vackra miljöer."

"Jag vill ge tillbaka då jag vandrar mycket och använder lederna med glädje."

"Svartedalen är mitt andra hem! Där springer jag, vandrar, sover och bara är."

"Vill bidra till att så många som vill och kan komma ut i naturen och kunna ta vara på denna fantastiska rikedom. Gillar också att jobba i sällskap med likasinnade."

Samverkan

- Engagerade ideella via STF:s 185 000 medlemmar
- Rekrytering genom STF:s kanaler och sociala medier
- Extra resurser för inventering och enklare skötselinsatser
- En beprövad modell med stöd kring samordning, kommunikation och uppföljning

Nästa steg

- Vi planerar plats och tid för en insats och planerar den tillsammans
- STF når ut till Ledhjältar och rekryterar
- Tillsammans gör vi samhällsnytta!
- ledhjaltar@stfturist.se

STF Ledhjältar och gymnasieskolan

- STF har från och med 2025 initierat en satsning mot gymnasieskolan med syfte att stärka friluftsupervisningen.
- Genom närvaro i skolan bidrar vi med utbildning inom ledarskap och praktiska friluftsmetoder, där eleverna får träna på sin förmåga att leda andra.
- Som en del i satsningen ingår konceptet Hållbar led där eleverna får träna praktiskt på ledinventering och ledskötsel.

Hållbar led – bakgrund

- Konceptet Hållbar led riktar sig till gymnasiekurser som på något vis berör kunskap om naturområden, hållbarhet och de globala målen.
- Bygger på Nationellt ramverk för vandringleder.
- Samverkan mellan skola, ledhuvudmän och Svenska Turistföreningen.

Syfte och mål

- Kombinera utbildning med praktiskt arbete – lära på riktigt.
- Stärka elevernas kompetens inom naturturism, naturvård och hållbart friluftsliv.
- Bidra till hållbara, säkra och attraktiva leder.
- Öka engagemanget och kunskapen hos unga.
- Stärka samverkan mellan olika lokala aktörer.

Två spår

Spår 1 – ledinventering

- Eleverna får kunskap om det Nationellt ramverk för vandringsleder och testar på att ledinventera utifrån ramverkets "Guide för att utveckla hållbara vandringleder"
- Får möjlighet att utveckla ett område eller en led, oftast i samverkan med en ledhuvudman.

Spår 2 – ledinventering och ledskötsel

- Eleverna läser på ett Naturbruksgymnasium inriktning naturvård eller naturturism.
- Eleverna har röjsåg och motorsågskort B.
- Progression under tre år på gymnasiet.
- Eleverna är försäkrade av skolan och lärare är ansvarig.

Genomförande för spår 2

- Eleverna informeras om Nationellt ramverk för vandringleder genom föreläsning av STF och/eller ledhuvudman.
- Skola och ledhuvudman planerar och identifierar ett område eller led.
- Inventering enligt ramverket.
- Ledhuvudman ger instruktioner.
- Praktiskt skötselarbete.
- Uppföljning och rapportering utifrån mallar STF tillhandahåller kopplade till gymnasiekurser för betyg och bedömning av lärare.

Exempel på genomförande

- ✓ Inventering
- ✓ Lära sig GPS-koordinering, kartor, waypoints mm
- ✓ Riskanalys
- ✓ Rövning
- ✓ Skyltning
- ✓ Märkning
- ✓ Uppmärksamma olika grader av åtgärdsbehov och rapportera dessa.

På gång just nu!

- Realgymnasiet Örebro tillsammans med Bergslagsleden och Johan Karlström.
- Realgymnasiet Västerås och Eskilstuna tillsammans med Västerås stad.
- Realgymnasiet Karlstad på gång.
- 4 gymnasium ytterligare har genomfört ledinventering.

För mer information:
helena.engstrom@stfturist.se

ROUTES

Ramverket goes EU?

ROUTES

Projektbeskrivning

- ROUTES: Responsible Overall Use of Trails through a framework for a European Standard
- Finansieras av Erasmus+
- Projektid: 2026 - 2028
- Projektmål: Utveckla grunden till ett gemensamt europeiskt ramverk för att underlätta hållbara och tillgängliga leder som kan användas på ett ansvarsfullt sätt

Mål och verktyg

Utgångspunkt: - Uppsjö av ledmarkeringssystem i led-Europa och fler ovana friluftslivsutövare

Mål:

- Underlätta för användaren att nyttja leder och övervinna trösklar
- Stötta ledförvaltare i processen

Verktyg:

- ta fram grunden till ett europeisk ramverk för förvaltning av vandrings-, cykel- och ridleder
- Pilottester på leder runt om Europa
- ta fram digital kravlista för IT-lösningar

11 Projektpartners

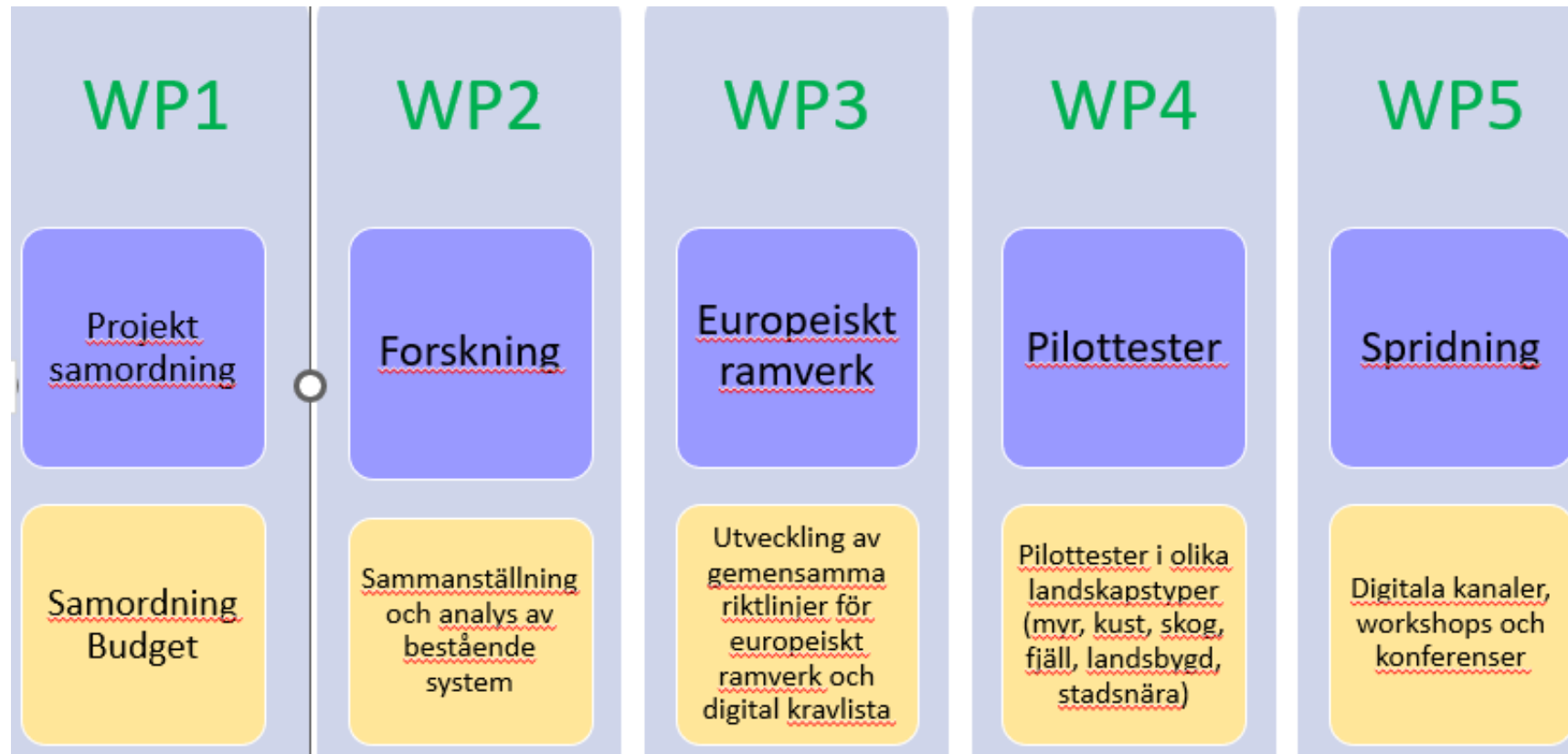
Partners

Associated partners

Arbetspaket

Mer information

www.outdoor-sports-network.eu/routes-project/

This project has received funding from the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

**Co-funded by
the European Union**

Nästa steg i projektet

- Literaturstudie
- Enkät till ledsamordnare och – förvaltare i Europa
- Delta gärna i testversionen och återkoppla till Conradin till 17/5

conradin.weindl@lansstyrelsen.se

Mini-workshop

Diskutera i grupp och anteckna:

- Vilka medskick har vi till led-Europa utifrån ledhuvudmäns och ledförvaltares erfarenheter efter 5 år med det svenska ramverket?
- Vilken europeisk input vill vi ha i Sverige för den fortsatta utvecklingen av vårt nationella ramverk?

Conradin Weindl,
friluftstrateg

conradin.weindl@lansstyrelsen.se

Från lokal stolthet till internationell nyfikenhet

Robert Wahlström, Projektledare låglandsleder Västkuststiftelsen

Vision 2028

Västsverige är den ledande friluftsregionen, där **allemansrätt och lokal stolthet väcker internationell nyfikenhet** på leder som gör naturen tillgänglig för alla.

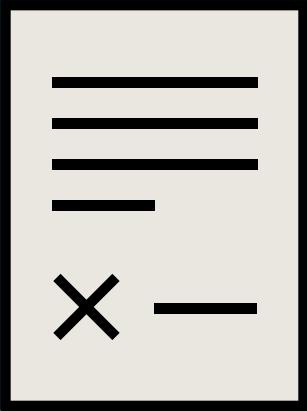
**Allting börjar med en led,
och leden är vår viktigaste resurs.**

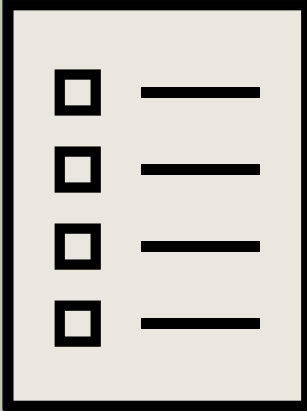
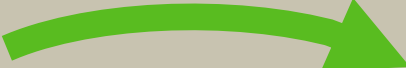

- 49 kommuner i regionen
- 17 leder
- 2143 km led
 - 1384km vandring
 - 759 km cykel

www.westswedentrails.com

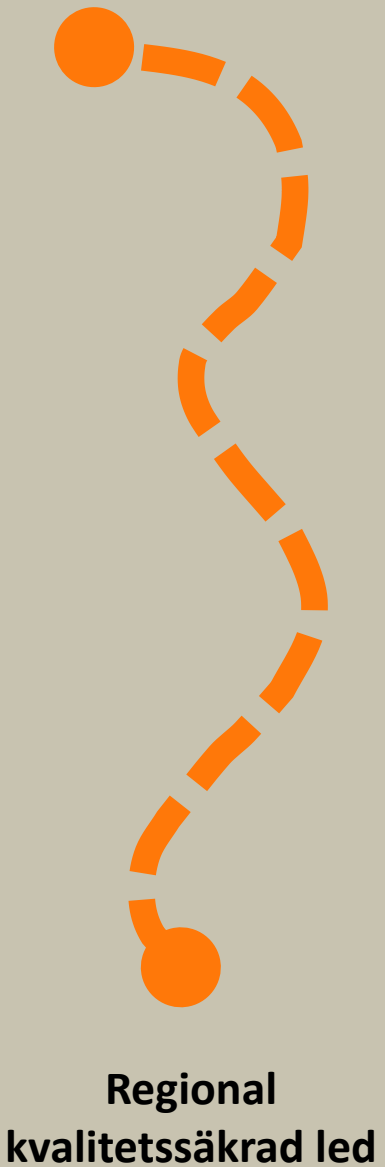
**Avtal med
Västkuststiftelsen
(VKS)**

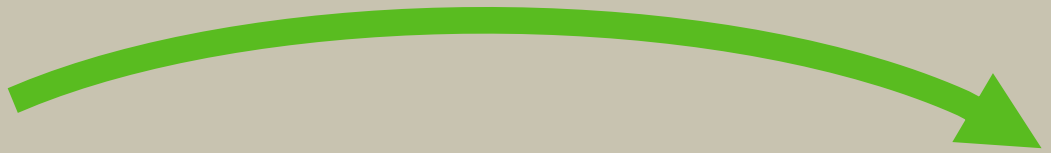
Checklista med 18 punkter

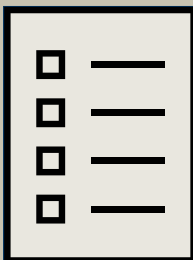
Invigning

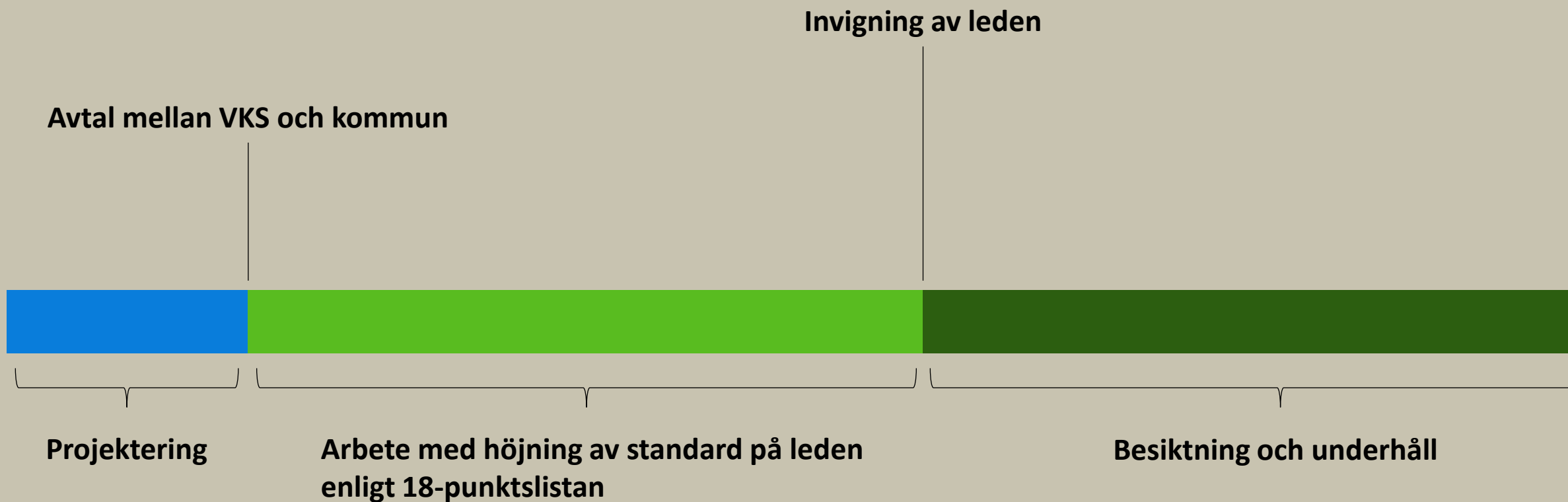
Besiktning av VKS
var 3:e år

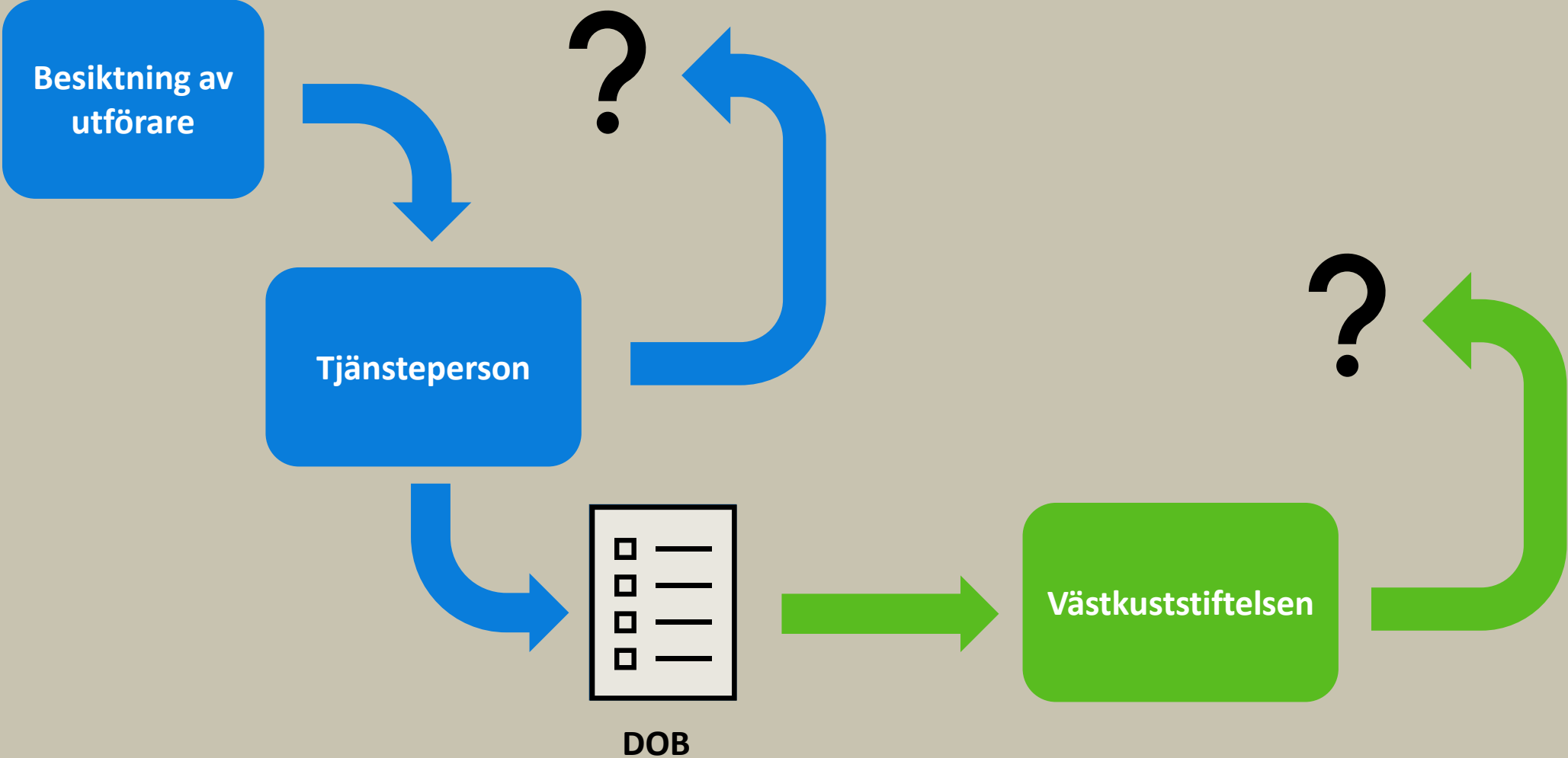

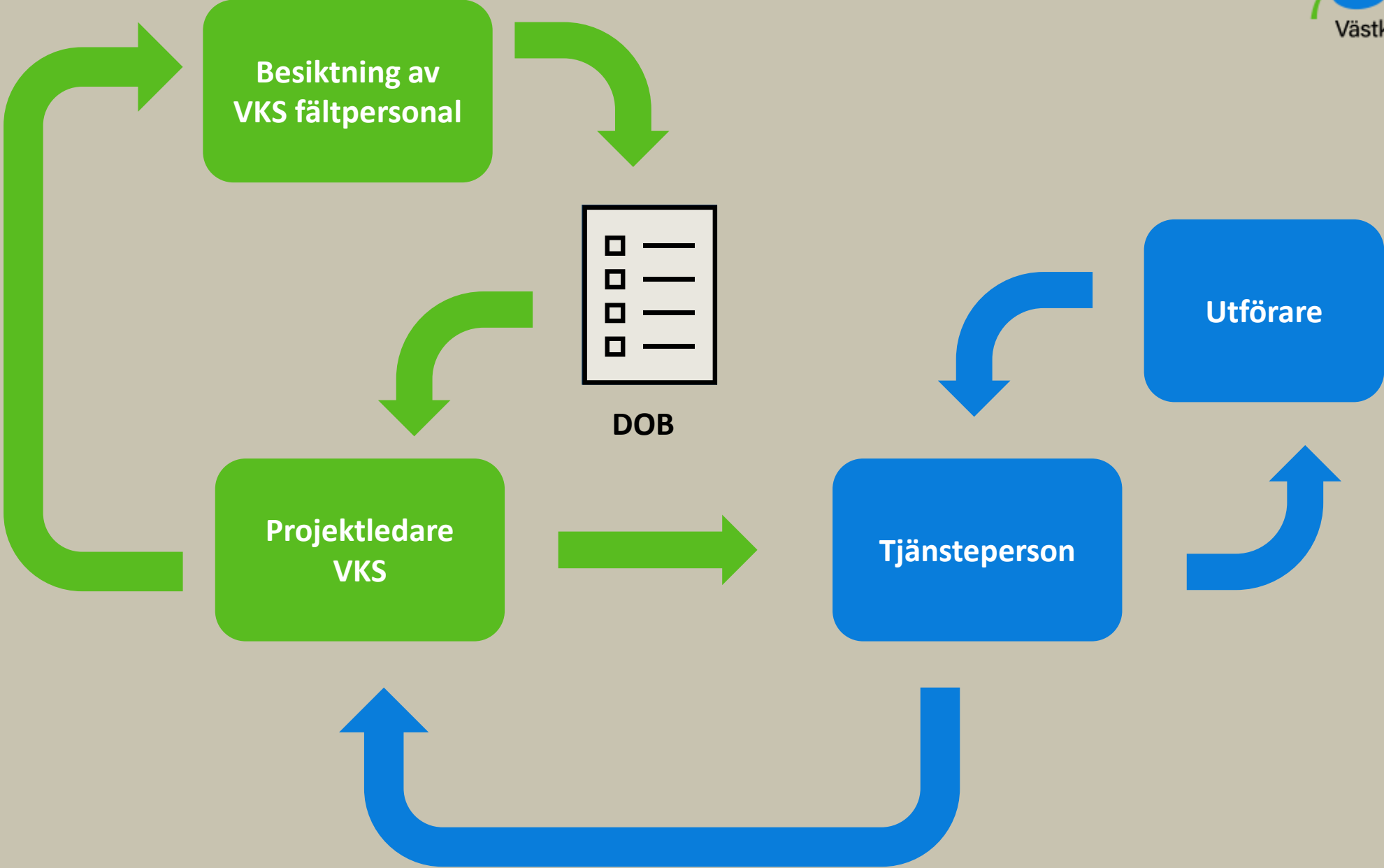
Årlig besiktning av
kommunen

DOB

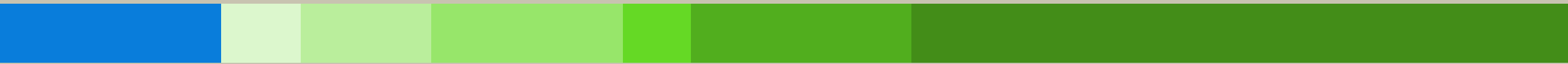

Möte mellan kommun och
Västkuststiftelsen

Invigning av leden

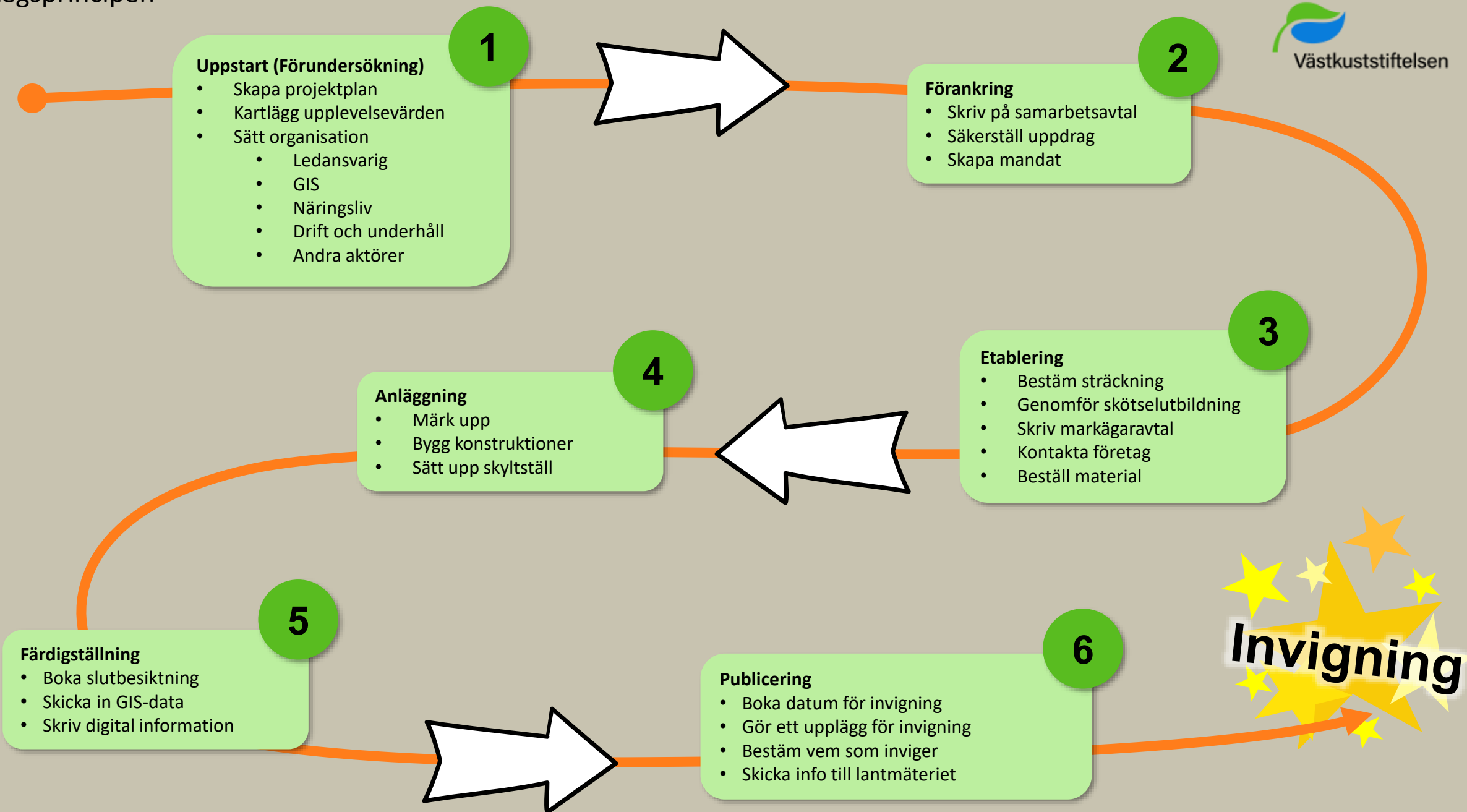

Lokal led

Arbete enligt 6-steps principen

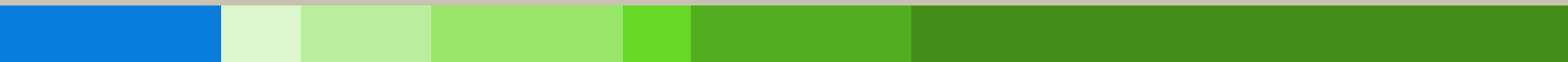
Förvalta och förädla

6 stegsprincipen

Möte mellan kommun och
Västkuststiftelsen

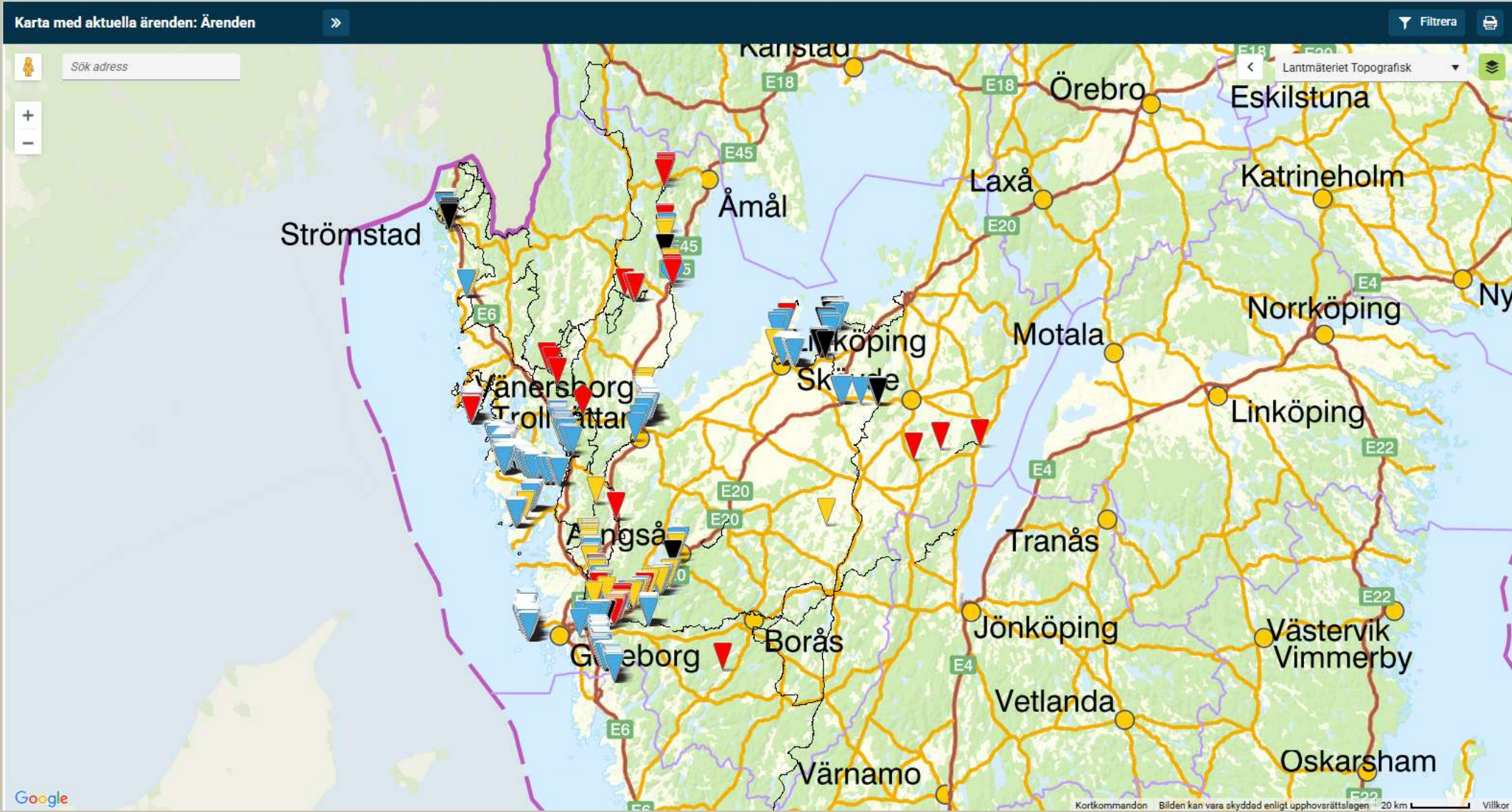
Invigning av leden

Lokal led

Arbete enligt 6-steps principen

Förvalta och förädla

Förvalta och förädla – Besiktning

Anläggningar och byggnationer

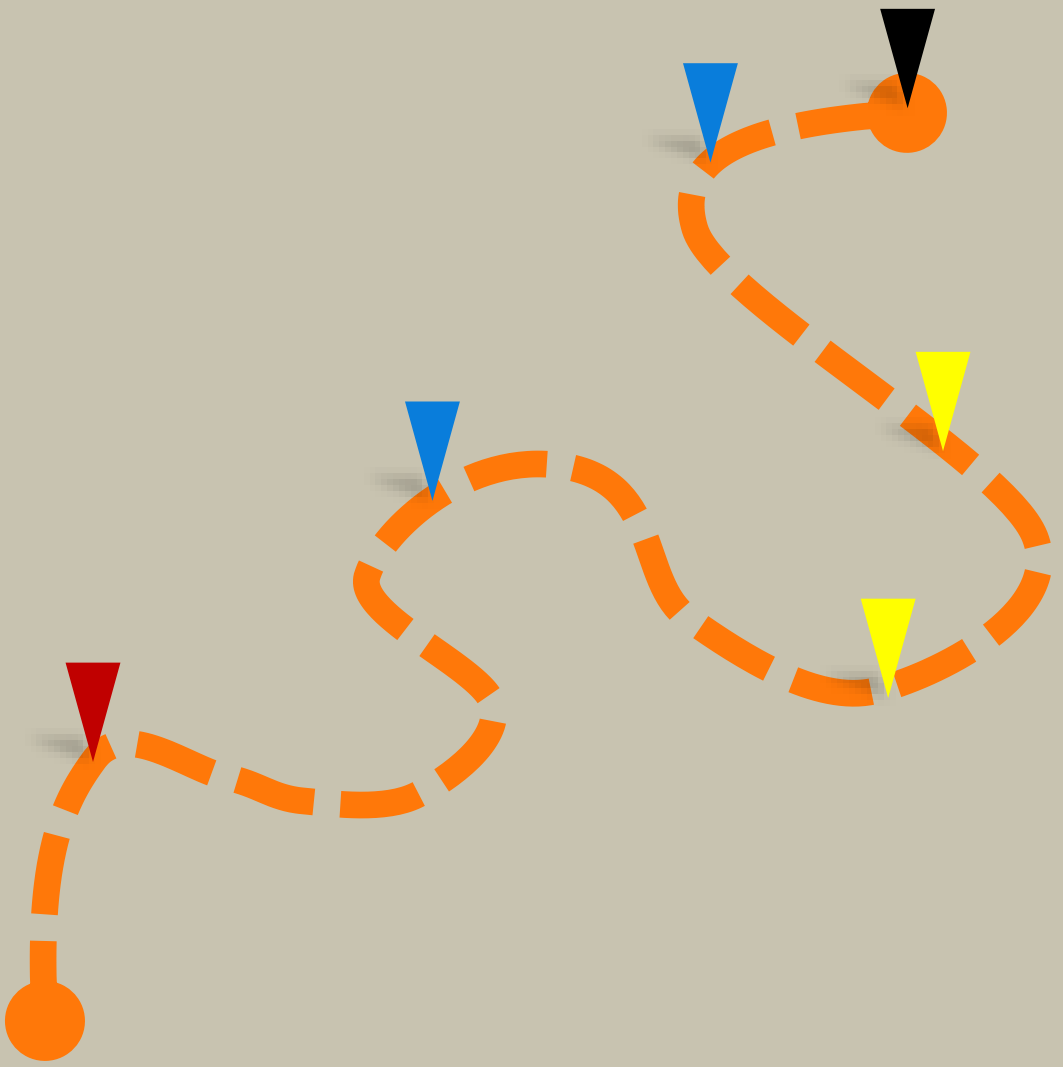
Komma fram

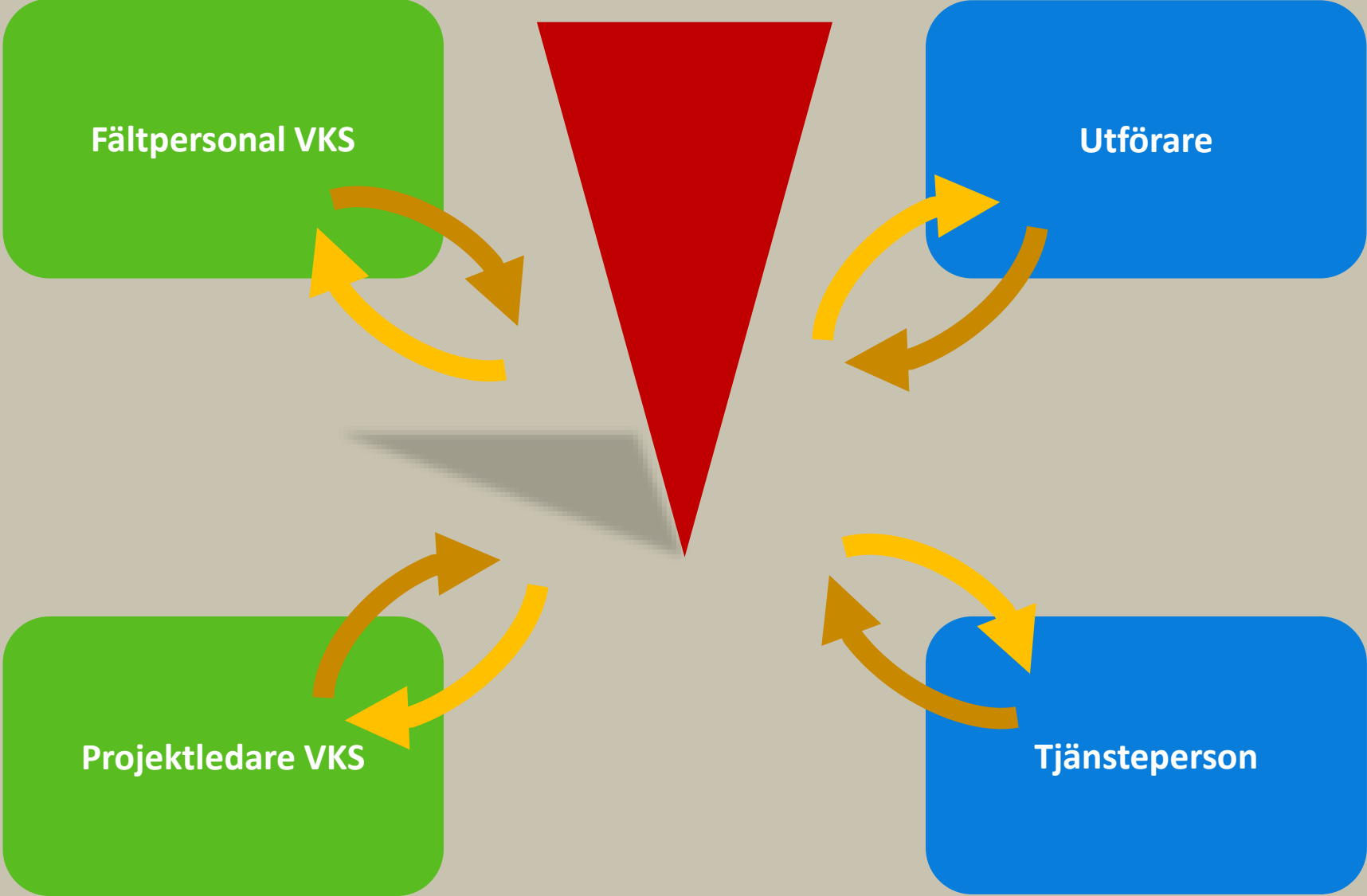

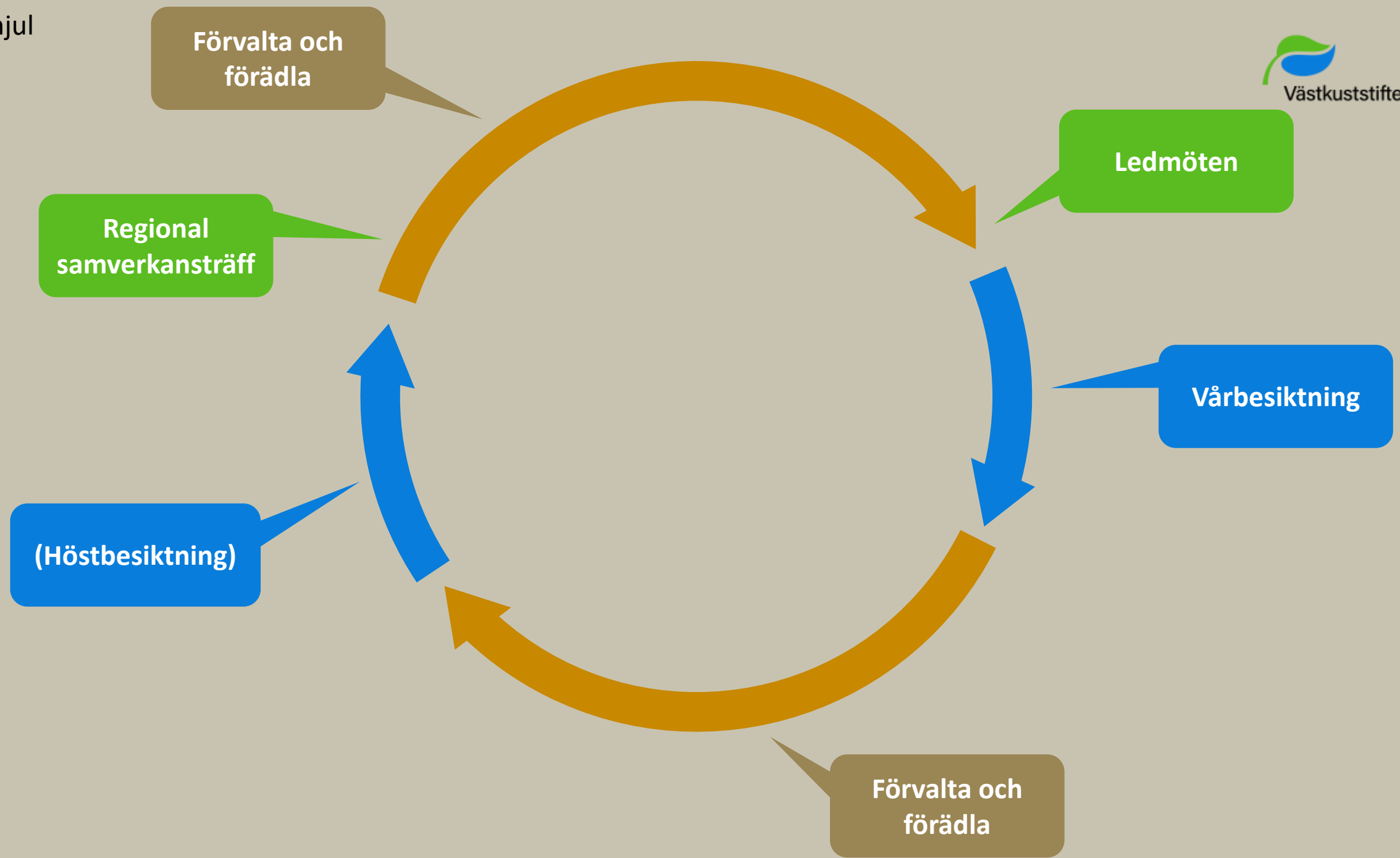
Hitta fram

Information och tavlor

Arbete enligt 6-steps principen

Förvalta och förädla

Hemsida

Infracontrol

SoMe

Standarder

Kunskap &
nätverk

Databas

Tack för att ni lyssnat!

Tack för i år!

NATIONELLT RAMVERK FÖR
VANDRINGS
LEDER